

GRAMOFON

Klasszikus és Jazz

2014. ŐSZ

2014. ŐSZ

WIENER KLANGSTIL

A Bécsi Filharmonikusok
titkos fegyvere

KRULIK ZOLTÁN

A Makám három évtizede

A BOLGÁR NÉPDALTÓL CARMENIG

Veszalina Kaszarova

FEKETE-KOVÁCS KORNÉL

XIX. ÉVFOLYAM 3. SZÁM

ISSN 1416-1109

9 4771416 11003

ÁRA:
900 Ft

Élmény!
Minden
tekintetben.

Művészetek
Palotája
Budapest

Még több Müpa!

müpa+

Regisztráljon ingyenes hűségprogramunkba, **válassza ki az Önhöz illő Müpa+ kártyát** és élvezze a kedvezményeket!

mupa.hu

STRATÉGIAI PARTNEREINK

STRATÉGIAI MÉDIAPARTNEREINK

metropol

A Müpa támogatója az
Emberi Erőforrások Minisztériuma.

Regisztrálni személyesen a Művészetek Palotájában és Jegypénztáiraiban,
valamint a www.mupa.hu honlap Müpa+ menüpontjában lehet.
ISO 9001:2000

Művészeti vezető: **ZSURÁFSZKY ZOLTÁN** Kossuth-díjas, kiváló művész

MAGYAR NEMZETI TÁNCÉGYÜTTES ÉS ZENEKARA

(VOLT HONVÉD TÁNC SZÍNHÁZ)

2014. SZEPTEMBER

19. Kedd 19 ÓRA
TÁNCOLÓ TAVASZ - Folklór-kalendárium
Keszthelyi Táncpanoráma, Balaton Színház

26. Péntek 19 ÓRA
NAPSZÉDÍTŐ / PÁVA-VARIÁCIÓK
Művészetek Palotája, Fesztivál Színház

28. Vasárnap 15 ÓRA
A TENKES KAPITÁNYA
Művészetek Palotája, Fesztivál Színház

2014. OKTÓBER

05. Vasárnap 19 ÓRA
MONARCHIA (Népek tánczai)
Pécs, Nemzeti Színház Kamara Színháza

2014. NOVEMBER

29. Szombat 19 ÓRA
SZÉKELY DÓZSA GYÖRGY - tánckrónika
Erkel Színház

A HONVÉD FÉRFIKAR FELLÉPÉSEI

2014. SZEPTEMBER

16. Kedd 19:30 ÓRA
VÁSÁRY - POKOL ÉS MENNY
Zeneakadémia – Nagyterem
Vezényel: Vásáry Tamás
Az Óbudai Danubia Zenekar „Íme, az Ember” című sorozatának első koncertje.

2014. OKTÓBER

09. Csütörtök 19 ÓRA
Paul Claudel–Arthur Honegger: **JOHANNA A MÁGLYÁN**
Szentpétervár
Vezényel: Strausz Kálmán | Rendező: Vidnyánszky Attila
A Nemzeti Színház előadása.

31. Péntek 19 ÓRA
Bizet: **CARMEN** (bemutató)
Erkel Színház
Karmester: Kovács János | Rendező: Oberfrank Pál

A Honvéd Férfikar karigazgatója: **Strausz Kálmán**

TALÁLKOZÁS VESZÉLINA KASZAROVÁVAL (14–15. oldal)

KANIZSA-VIKUKEL SILENCE FICTION (46–47. oldal)

KRULIK ZOLTÁN
A HÁRMINCÉVES MAKÁMRÓL (58–61. oldal)

DOSSZIÉ

**Wiener Klangstil – A Bécsi
Filharmonikusok titkos fegyvere**
Gyenge Enikő riportja 6

KLASSZIKUS

**„A bolgár népdal segített
a túlélésben”**
Veszélina Kaszarova pályájáról
és a rendezői színházról 14

Richard Strauss 150
„Miért ne szerezhették szimfóniát
magamról?” 16

Zene karnyújtásnyira
Énekverseny és különleges koncertek
a Liszt Ferenc téren 18

**Petrarca-sonettek,
Wesendonck-dalok**
Műpa-ősz kortárs művekkel,
sztártenorral, CAFe Budapesttel 20

Transzcendens harmóniák
Balog József-interjú, Zeneszüret
és Korunk Zenéje Fesztivál 22

Zenekari körkép
Nemzeti Filharmonikusok,
Budapesti Fesztiválzenekar,
Concerto Budapest,
Budaörsi Dohnányi Zenekar,
Miskolci Szimfonikus Zenekar,
Kodály Filharmónia,
Szegedi Szimfonikus Zenekar,
Honvéd Együttes,
Duna Szimfonikusok 26

JAZZ

Filmbe illő sikersztori
Fekete-Kovács Kornél és a Modern Art
Orchestra 40

Őszi koncertajánló 45

**Ifjú tehetség: Kanizsa Georgina
és Vikukel Dániel**
The Sounds of Silence 46

VILÁGZENE

Állandó forrongásban
Kruлик Zoltán zenekarvezető
a harmincéves Makámról 50

**„Keresgéli, kaparni a magyar
kultúra rétegeiben”**
Horváth László igazgató
a Fonó terveiről 51

GRAMOFON-HANG

**„Ha egyszer törlődnek a szerverek,
minden eltűnik”**
Égerházi Attila, a Djabe vezetője a fizikai
hanghordozók reneszánszáról 52

**Az akusztikus művészetek
mostohagyereke:
a hangfelvétel-esztétika**
Ujházy László tanulmánya
Ötödik rész:
Az ötvenes-hatvanas évek (2.) 54

GRAMOFON ZENEKRIKAI MŰHELY

**Klasszikus zene, opera, jazz,
népzene és világzene** 57

Terjesztési pontok 74

1996-ban alapította: **Iványi Margó, Bősze Ádám, Retkes Attila és Ziperounszky Kornél**

Főszerkesztő: **Retkes Attila** Főszerkesztő-helyettes: **Bércesi Barbara** Főmunkatársak: **Ujházy László, Várkonyi Tamás, Ziperounszky Kornél**
Lapterv: **Práczky István** Tervező szerkesztő: **Kondor Anna**

Címlapon: **FEKETE-KOVÁCS KORNÉL**. Fotó: Modern Art Orchestra

A szerkesztőség levelezési címe: Gramofon – H-1282 Budapest, Pf. 68. Telefon: 06 20 998 1499 E-mail: zene@gramofon.hu • Internetes folyóirat: **www.gramofon.hu** • Kiadja a **Retkes Attila Kulturális Értéktérítő Kft.** H-1021 Budapest, Hűvösvölgyi út 54. V. ép. Felelős kiadó: Retkes Attila • Előfizetés, terjesztés, hirdetés: 06 20 998 1499, e-mail: zene@gramofon.hu

Nyomás és kötés: Press Time Kft., 1066 Budapest, Lovag utca 15. Felelős vezető: Schmidt Dániel

Megjelenik évszakonként. Előfizethető a kiadó címén; postai úton, telefonon vagy e-mailben.
Az éves előfizetés ára 2014-ben: 3000 forint

A Gramofon
megjelenését támogatja:

A Gramofon az ICMA
nemzetközi zsűrijének tagja

A Nemzeti Filharmonikusok és a Művészetek Palotája közös produkciója

2014. NOVEMBER 12. ÉS 13. 19.30

SZEGEDI KORTÁRS BALETT
JURONICS TAMÁS KOREOGRÁFUS
KOCSIS ZOLTÁN KARMESTER

RICHARD STRAUSS

JÓZSEF - LEGENDA

BALETT

Helyszín:

Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem

Jegyek és további információk:

www.filharmonikusok.hu

www.mupa.hu

www.jegy.hu

Wiener Klangstil

A Bécsi Filharmonikusok titkos fegyvere

A Bécsi Filharmonikusok régóta egyike a világ legjobb zenekarainak. Hogy első (Le monde de la musique, 2006) vagy harmadikok (Gramophone, 2008) – az voltaképpen mindegy is. Egyedi, összetéveszthetetlen hangzásviláguk, gazdag zenetörténeti hagyományaik és a zenekar sajátos magánegyesületi működési struktúrája egyként foglalkoztatja a zenei szakírókat. A zenekar – nem csak a földrajzi közelségből adódóan – ezer szállal kötődik Budapesthez és a magyarokhoz.

A két város közelsége ellenére a zenekar eddig viszonylag ritkán látogatott Budapestre. Ez év áprilisa azonban áttörést hozott: a Művészetek Palotájával megkötött állandó vendéggyüttesi megállapodás értelmében 2016-ig a Bécsi Filharmonikusok – saját kedvenc karmesterei és szólistái társaságában – évadonként akár többször is hallható-látható lesz. Legközelebb éppen decemberben, amikor Michael Tilson Thomas vezetésével és Rácz Ödön (2004-től a zenekar szólónagybőgőse) szólójával Vanhal–Mahler programot játszanak. Hasonló szerződés csupán két másik európai koncertteremhez, a párizsi Champs-Élysées Színházhoz és a londoni Royal Festival Hallhoz köti az együttest.

A sajátos bécsi hangzásra („Wiener Klangstil”) és hagyományra annyira büszke Bécs és a Filharmonikusok, hogy több önálló intézményt hoztak létre a jelenség körül. Ilyen például a bécsi Zeneakadémia Wiener Klangstil Intézete, amely egyebek mellett a hagyományos bécsi felépítésű hangszerek és hangszerváltozatok akusztikai sajátosságait kutatja. Vagy ilyen a zenekari tagok aktív részvételével szervezett, professzionális ifjúsági nyári program, az Attergauti Nemzetközi Zenekari Intézet. Írásomban arra keresek választ, milyennek hallható szakmai füllel, „belülről” ez a sajátos bécsi zenekari hangzás, mit gondolnak erről maguk a muzikusok (magyarok és osztrákok). Hogyan befolyásolja a mindennapi munkát ez a több mint 170 éves egyesületi hagyomány, a zenekar sajátos működési formája, amit talán egyfajta „totális önkormányzásnak” nevezhetünk? Valamint, hogy a közhelyeken túl mi lehet a magyarázata a komolyzene hatalmas, irigylésre méltó presztízsének az osztrák fővárosban.

NAGY RÓBERT: EZ EGY ÓRIÁSI TITOK

Nagy Róbert szólócellistát (Operaház: 1992. WPh: 1996) Tokióban értem utol, ahol a Küchl-kvartett tagjaként éppen Beethoven összes vonósnégyesének közreműködője a Suntory Hall kamarasorozatában. A híres bécsi vonóshangzsról kezdtem faggatni.

„Ez egy óriási titok! Amikor a WPh fellép bárhol, egy privát egyesület lép fel. Úgy is mondhatnám, hogy a zenekar a bécsi operazenekar tagjainak önkéntes szabadidős elfoglaltsága. Ami az újévi koncertek miatt nagyobb publicitást kap, mint a főállás. Pedig az operai tevékenység alapvető jelentőségű, az operajátszás során az embernek kinyílik a füle, de nagyon! Míg egy koncertzenekar 3-4 próbán keresztül készít elő heti átlag egy hangversenyprogramot, nálunk naponta más opera van műsoron, mindig más karmesterrel, énekesekkel, ezért gyorsan kell reagálni – hangban, tempóban, differenciált vonókezelésben... A világ nagy énekesei, akik tegnap még Párizsban énekelték a Rigolettót, ma Bécsben lépnek fel egy ismeretlen karmesterrel, ismeretlen zenekarral, próba nélkül. Nagyon észnél kell tehát lenni. Ezt tetézi, hogy a világ legelfoglaltabb

Fotó: Patrick Schmidt

zenekaráról van szó: a tagok gyakorlatilag két állásnak megfelelő munkát látnak el: az operai szolgálatot (ez kb. havi 40-50 szolgálat – szerk.) és a havi két-három filharmonikus projekt koncertjeit és próbáit. A hangzsról szakmailag fogalmazva: hangban az orosz lélek és intenzitás, vonókezelésben a franciásan könnyed, kissé felületes rugalmasság ötvözte. És mikor ezt kimondtam, már mozdul is a jobb kezem (nevet).”

Ezek után csak még jobban csodáljuk a zenekar tagjainak játékában vizuálisan is megmutató lelkesedést, azt a testbeszédet, ami a tökéletes, koncentrált részvételt tükrözi az adott zenei pillanatban. „A kamarazenén keresztül sokkal jobban megismerem a zenekari partneremet – a testbeszéd oda is kell, hogy a koncertmester vagy egy új kíséző vagy a többi vonósszólam felé megfelelő üzenetet tudjak közvetíteni. A pillanat auráját, ha úgy tetszik. Harnoncourt mondta: a zenében ott a legszebb, ahol a legveszélyesebb..., viszont addig a veszélyes pontig mindig el kell menni, mert csak így jön létre a varázs. Talán ezért is van nekünk 97 százalékos jegyeladásunk az Operában! A közönség az egyszeri élményre kíváncsi, és hosszabb távon nem lehet becsapni. Amikor az ember géppé válik, az már nem érdekes. Véleményem szerint a CD-piac nagy részét egyszerűen ki kellene dobni, mert nem a zenészek, hanem a hangtechnikusok teljesítménye. Tökéletes, de másodszorra már nem akarod meghallgatni” – vallja Nagy Róbert Bécsben a komolyzenének olyan presztízse van, amit csak irigyelni lehet. Rengeteg hangverseny van, minden napszakban, és szinte mind teltházas. Az utca emberének szintjén ez azt jelenti például, hogy számon tartja és büszke, hogy a szomszédjában egy „Herr Philharmoniker”

lakik. „Amikor Bécsbe jöttem, rá kellett jönnöm, hogy itt beszélnek a kövek... hogy ezeken az utcaköveken Mozart, Schubert, Beethoven, Brahms lépkedett. Na, ebbe beleborzongtam... Önmagáért beszél, hogy a Filharmonikus hangversenybérletet csak örökölni lehet. Több éves várólisták vannak, de persze az embereknek van is rá pénzük. Meg olyasmi történik, hogy odajön hozzám ismeretlenül egy egyetemista fiatal és megkérdezi, hogy *nekem* hogy tetszett a múlt héten ez vagy az az ének. Az ember érzi az elismerést. A Bécsi Filharmonikusok valahogy nemzeti szimbólummá vált, amire mindenki büszke és valamilyen mértékben a részese akar lenni” – vélekedik Nagy Róbert. „A csellózás szempontjából Budapest és Bécs összehasonlítható. Popper Dávid, a csellóiskolánk atyja, virtuóz karrierje előtt itt volt szólócsellista, és azon a széken ült, ahol most a három magyar szólócsellista egyike ül. Később Liszt meghívta a Zeneakadémiára. Ahogy a szólás tartja, ha gyorsan akarsz sikert elérni, ültess krumplit, ha középtávra tervezel, ültess diófát, de ha valóban hosszú távra tervezel, kezdj el tanítani... Popper tanítása mostanra kezdett el beérni: névsort lehetne felállítani a világ nagy zenekariban működő kiváló magyar csellistákkal. Mi mind a hárman vissza tudjuk vezetni Popper Dávidig a »tanárfánkat«. Ezért mondom, Budapest sokkal közelebb van Bécshez, mint Innsbruck, sőt akár mint Salzburg is”.

A MAGÁNEGYESÜLET

A Wiener Philharmoniker művészei a bécsi Operaház zenekarának tagjai közül kerülnek ki – úgy, hogy legkevesebb 3 évi operaházi tagság után külön kérvényezniük kell felvételüket a Filharmonikus Egyesületbe. A működés elvei az 1842-es alapítás óta nem változtak: az együttes független magánegyesületként működik, a döntések a tagok szavazatai alapján születnek meg, a mindennapi ügyeket a zenekari tagok közül demokratikusan megválasztott hattagú zenekari vezetőség (Komitee) viszi: elnök/művészeti vezető, elnökhelyettes, üzletvezető, pénztárnok, ellenőr, jegyértékesítési megbízott. Az ő munkájukat tizenkét tagú művészeti tanács segíti. Az együttesnek hagyományosan nincs főzeneigazgatója vagy vezető karmestere. 1860 és 1933 között a tagság szavazata nyomán évente megválasztották az év bérletes hangversenyeinek karmesterét (Abonnementdirigent). 1933-tól napjainkig minden zenekari projektre vagy turnéra vendégkarmestert hívnak meg. Alig volt jelentős karmestere a 20. századnak, aki ne kapott volna meghívást.

A vezetőség nemcsak személyi, hanem művészeti kérdésekben is szabadon dönt: a fellépések koncepcióját és konkrét műsorát, a meghívandó szólólistákat, a turnék helyszíneit és programját szintén ők határozzák meg. Évente ismétlődő rendezvényeken vesznek részt: az Újévi Koncerten, a Salzburgi Ünnepi Játékokon, a BBC Promson, Luzernben, New Yorkban. A műsorstruktúrában kiemelt szerepet kapnak a Bécshez kapcsolódó zeneszerzők, zeneművek és előadók; igazából a világ is ezt várja el tőlük. Ők Ausztria „arca”, egy intézményes nemzeti szimbólum.

CLEMENS HELLSBERG: ÁTÖRÖKÍTETT HAGYOMÁNY

Clemens Hellsberg, I. hegedű (a zenekari egyesület a cikk írása idején leköszönő elnöke – Operaház: 1976, WPh: 1980) kérdéseimre e-mailben válaszolt. Elsősorban a csodálatos, homógen bécsi vonóshangzásról faggattam, amelyet sokan joggal egyedinek éreznek még a topzenekarok világában is.

Fotó: Terry Linke

„Elsősorban a zenekari játék továbbvitt hagyományának van nagy jelentősége. Jó pár vezető vonós kolléga aktívan tanít, a zenekari tagok jó része náluk tanult, és így a zenesznededékek egymásnak adják át a tapasztalatokat. Másrészt a zenekari tagok majd mindegyike kamarazenél, ami mindig jól hallható minőséget eredményez a zenekarban is. Harmadrészt ne felejtjük el az operajátászt: mint alapvetően operazenekar, maximálisan próbálunk az énekesekhez alkalmazkodni (frazfrozás, légzés, dallamvezetés). Úgy tűnik, ez jól tesz a vonóshangzásnak... Nagyon örülünk a Művészetek Palotájával való szorosabb együttműködésnek, hiszen Bécs és Budapest történelmileg és zene-történetileg mindig több szálon kapcsolódott egymáshoz. A konkrét programokról sajnos még semmit nem mondhatok, a tárgyalások még folynak, és majd az új vezetőség fogja őket véglegesíteni.

CHRISTOPH KONCZ: MINT EGY ÉRZÉKENY MŰSZER

A magyar származású Christoph Koncz, a 2. hegedű szólamvezetője (Operaház: 2008, WPh: 2011) az együttes egyik legfiatalabbjaként már hat éve tag.

„Én szinte belenőttem ebbe a zenekarba. Nem Bécsben születtem, de itt nőttem fel, a szüleim is a bécsi zeneakadémiára jártak, számos mostani kollégámmal együtt, és éppen ebben a szemközti épületben voltak a hegedűóráim már ötéves korom óta. A zenekar sajátossága, hogy zenekari koncerteket és operát is játszik. Nagyon sok operát – számos karmesterrel, jóformán próbák nélkül. Ez nagy alkalmazkodási készséget és rugalmasságot követel, rendkívüli koncentrációt és azonnali reakciókat. Mint egy érzékeny műszer. Jó karmester számára ez nagy előny, mert ezzel el lehet érni azt a plusz 20 százalékot, ami az igazán élményszerű produkciókat jellemzi. Igazából a mi zenekarunkban mindig benne van ennek a plusznak a lehetősége... Ezt a rugalmas egymásra-figyelést, ami kényszer és hagyomány is egyben, itt Bécsben tökélyre fejlesztettük” – mondja a Gramofonnak Christoph Koncz.

„A zenekar saját magát működteti és igazgatja, saját vezetőket választ az aktív muzsikusok közül, és semmilyen fellettes szerv nincs fölé helyezve. Nem lehet arra várni, hogy valaki fentről megmond vagy elintézz valamit, minden projektünk saját kezdeményezésre jön létre. Jelenlegi elnökünk már több éve egy hegedűs, helyettese szintén hegedűs, az ügyvezető a zenekar fuvolistája, a pénztáros egy brácsás. Mi magunk találjuk ki a hangversenyeink műsorát, mi hívjuk meg a karmestereket, szervezzük a zenekar nagyszámú külföldi turnéját – ha nem dolgozunk jól, saját magunk látjuk kárát. Ez nem csak egy munkahely (bár annak sem rossz) – itt mindenkinek a legnagyobb erőbedobással és lelkesedéssel kell tennie a dolgát, és persze azonnal és közvetlenül láthatjuk ennek eredményét (vagy eredménytelenségét is). Ezt a mentalitást nem lehet tanulni, legfeljebb egy-egy élmény hatására rádöbenni, vagy hosszú évek alatt ellesni a régi öregektől... A WPh-nek nincs zenekari akadémiaja, ezért előszeretettel versenyeztenek meg fiatal kíségetőket, akiket arra biztatnak, hogy nyitott füllel és lélekkel próbáljanak beilleszkedni és azonosulni hangképzés, hangszerkezelés, vonótechnika, zenei ízlés tekintetében. Én is így kezdtem, nehéz volt, de egyben

csodálatos, mert fél év alatt kb. 40 operát kellett megtanulnom, rengeteg kottaoldalnyi hegedűszólamot. El se hittem, hogy lehetséges! De hallatlan izgalmas munka, amitől újra és újra feltöltődöm. A legjobb énekeseket van alkalmunk hallani, a zeneirodalom legjobb operáit játszunk napi szinten. A Berliini Filharmonikusok muzsikusa talán egész karrierjében kétszer, ha eljártssa a Ringet, ezzel szemben mi havonta kétszer...” – nyilatkozta a Gramofonnak Christoph Koncz.

SOMODARI PÉTER: TORKON RAGADJA AZ EMBERT

Somodari Péter szólócellista két éve tagja az együttesnek, a Luzerni Szimfonikusok szólócellista székét hagyta ott a bécsi zenekar miatt.

Fotó: Drahos Rebeka

„Számomra nagy fejtörést okozott ennek az óriási operarepertoárnak a befogadása: a próbaévemben 40 új operát kellett megtanulnom, nem is akárhogyan, hiszen olyan szólamot kellett vezetnem, ahol a kollégáim ugyanezeket már legalább tízszer lejátszották. És persze nemcsak a hangokról van szó... Na meg a munka mennyisége is torkon ragadja az embert: talán nem köztudomású, hogy itt két állásról van szó. Nagy motiváció kell hozzá.”

A zenekarban négy magyar csellista játszik, ami igazán nagy megbecsülése a magyar vonósiskolának (a cikkben megszólaltatottak mellett Bornemissza Csaba is a cselló-

szólámat erősíti). „Máig emlékszem egy olyan könyvre, amely azon sopánkodott, hogy hol vannak a magyar vonósok (*Strém Kálmán könyvéről van szó – szerk.*) Nem mintha nem lenne min sopánkodni, sőt kell is! De biztató például, hogy a bécsi zenekarban jelenleg is játszanak kiegészítőként fiatal magyar csellisták, hegedűsök, ami azt jelzi, hogy talán nem csináljuk olyan rosszul...” – vélekedik Somodari Péter.

A szólócsellista szerint a homogén és mégis hajlékony bécsi vonóshangzás kialakítása már a próbajátéknál elkezdődik: csak olyan embert vesznek fel, akiben látják a lehetőséget, hogy be tud illeszkedni a bécsi Klangstilbe. „Az Operaház Mahler-termének akusztikájában minden kiderül... Másrészt még nem dolgoztam olyan zenekarban, ahol a kollégák ízlése ennyire hasonló lett volna, és így könnyebb ráhangolódni a feladatra. Itt van például ez a titokzatos bécsi keringőritmus: noha a 2012-es újravetítés koncerten jól bedobtak a mélyvízbe – Welsler-Möst, tévéközvetítés stb. –, Bécsben ez annyira a levegőben van, hogy számomra is meglepően könnyen rá tudtam hangolódni. Egyfajta közös hangideálról is lehet beszélni, amin belül az egyedi hangszer szépsége és sokszínű változatossága csodásan egybe-forr. Ezt a sokszínűséget nagyon fontos, gazdagító dolognak tartom, a minőségnek roppant jót tesz. Amúgy szerintem önjáró a zenekar, azonnali alkalmazkodóképességgel, amit a karmesterek nagyra értékelnek, ha pedig egy recept ennyire jó, akkor a szakácsnak nem kell változtatnia rajta.”

RÁCZ ÖDÖN: ELŐ A BOKSZKESZTYŰKKEL!

Rácz Ödön szólónagybőgős (Operaház: 2004, WPh: 2008) a december 7-i Müpa-hangverseny szólólistája lesz. Kevés nagyobb elismerés létezik annál, mint hogy a világ legjobb zenekarával a szülővárosában koncertezhet.

„Csodálatos dolog és nagy megtiszteltetés. A Vanhal-koncert amúgy is a legjobb nagybőgőverseny. Már nagyon régen szeretnék Magyarországon szólózni, kb. 33 éve várok a soromra... (*a művész 33 éves – szerk.*) De hát kis ország, sok zenész, nem véletlenül éreztem, hogy el kell jönnöm. Nekem könnyű dolgom volt. Előtte Budapesten Járdányi Gergelynél tanultam, aki Ludwig Streichernél diplomázott Bécsben. Két évig voltam kiegészítő, ezalatt Alois Posch, a WPh tagja adott újabb impulzusokat. Hangilag kerek, homogén, tömör, telt bőgőzést várnak el – olyat, mint Gregor József jól megtámasztott basszusa! És persze a presztízs. Az idén a milánói Scalában koncert előtt láttuk, hogy a nézőtérén ott ül a Scala teljes nagybőgőszólama. Összenéztünk, mint a farkasok, hogy most aztán megmutatjuk, hogy kell megszólalnia egy bőgőszólamnak, elő a bokszkesztyűkkel! De ez amúgy is csodaturméné volt: Riccardo Chailly-val kilencszer játszottuk le ugyanazt a Bruckner-szimfóniát, és meglepő módon nemhogy kifulladt volna, az utolsó koncerten mindenki még rá tudott tenni egy lapáttal” – idézi fel élményeit Rácz Ödön.

Foto: Drahoš Rebeka

A kiváló fiatal nagybőgős szerint „az osztrák politika felismerte a komolyzene és a hagyományok jelentőségét, és az sem mindegy, hogy az emberek meg tudják venni a koncertjegyet. Külön rangot ad, hogy a politikusok minden jelentősebb koncerten ott vannak. Jelenlétük nem formális, igazi zenekedvelőként viselkednek, bemennek gratulálni a művészsobába, fényképezkednek a fellépő művészekkel – aztán mindezt leadja a híradó. Kicsit ideges vagyok, amikor Magyarországra gondolok, és a magyar politikusok viszonyára a kultúrához. Bécsben kialakulóban van egy sajátos sznobéria, kifejezetten sok fiatal jön a Konzerthaus koncertjeire. A bécsi zenekaroknak is van ebben munkája: rendszeresen tartunk ifjúsági programokat iskolákban, óvodákban, a Musikvereinben, megfelelő bevezetéssel sokszor csak egyetlen tételt játszottunk el. Aztán a gyerekek feljöhetnek a színpadra, megfoghatják a hangszerket. Hallatlanul élvezik, nincs hangzavar, nem dobálóznak rágógumival... azt hiszem, valamiféle áhítat lengi körül a zenét.”

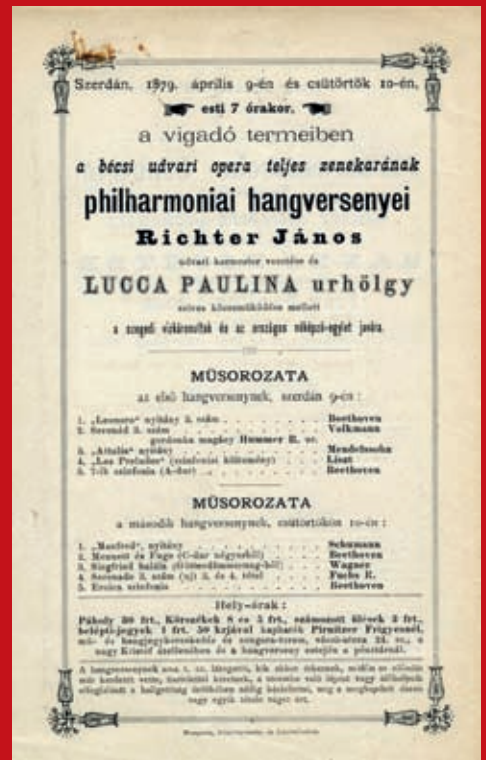
A Gramofon is részletesen beszámolt arról, hogy Rácz Ödönnek a közelmúltban, a bécsi Gramolánál megjelent egy szóló CD-je (Double Bass Fantasy), ami nagy siker volt. „A híre elterjedt, ezért a zenekarban megkérdeztek, hogy nem lenne-e kedvem Budapesten szólót játszani. Persze nagyon tartok a koncerttől, mert kollégák előtt kell játszani, ide dupla bokszkesztyű kell... Másrészt éppen ez a zenekari hangzás kötelez, hogy a bőgőm hangja méltó legyen a kísérethez. A bőgősöknek nincs Stradivari hangszerparkja, nekem egy 1781-es bécsi hangszerem van, amivel a zenekarban megszólaló régi olasz hegedűk, csellók mellett nem könnyű szólót játszani. Úgy sejttem, fel kell kötnöm a gatyát...” – véli Rácz Ödön.

A WIENER PHILHARMONIKER ÉS A MAGYAROK

A Filharmonikusok történelmi archívumának fennmaradt stáblistái alapján valószínű, hogy az első magyar vonatkozású név a zenekarban a Doppler-fivéreké. Doppler Ferenc (1821–1883) 1858 és 1879 között, Doppler Károly (1825–1900) 1862 és 1865 között volt a zenekar első fuvólása. Popper Dávid csellóvirtuóz, zeneszerző (1843–1913), a budapesti Zeneakadémia gordonkatanszakának későbbi alapítója karrierje kezdetén, 1868 és 1873 között töltötte be a szólócellista állást. Mutatóban következzen még egy pár magyar vonatkozású név a stáblistákról: Bachrich Zsigmond (1841–1913, tagság: 1869–1899) hegedűs, a Hellmesberger-kvartett brácsása; Grün Jakab (1837–1916, tagság: 1868–1897), a zenekar koncertmestere, konzervatóriumi tanár, Flesch Károly mestere; Nikisch Artúr (1855–1922, tagság: 1874–1877), hegedűs, majd a Gewandhaus legendás karmestere; Ruzitska Antal szólóbrácsás (1871–1933, tagság: 1895–1929), a Rosé-kvartett tagja. És még hosszan lehetne folytatni, Sívó József (1931–2007, tagság: 1960–1972) koncertmesteren, zeneakadémiai tanáron keresztül napjainkig.

1875-ben a zenekar a győri születésű Richter Jánost választotta meg a bérletes hangversenyek karmesterének. Kis megszakítással 1898-ig dolgozott a Filharmonikusokkal, ő mutatta be Brahms 2. és 3. szimfóniáját, a Tragikus nyitányt, Csajkovszkij Hegedűversenyét, több Bruckner-szimfóniát, további kortárs remekműveket, tevékenységét aranykornak nevezi az együttes emlékkönyve. Magyarországra is Richter hozta először a zenekart: 1879 áprilisában a szegedi árvíz károsultjai javára két hangversenyt adtak a Vigadóban. A Bécsi Filharmonikusok összesen 46-szor léptek fel Budapesten; Richter, Weingartner, Kleiber, Furtwängler, Krauss, Walter, Toscanini, Abbado, Solti, Maazel, Mehta, Previn, Barenboim vezetésével. Jelenleg hat magyar tagjuk van, ebből négy csellista! Érdekes megjegyeznünk, hogy a hagyományosan férfizefekarként működő és ezt a jellegét féltékenyen őrző együttesbe először 1997-ben kerülhetett állandó státuszba női hangszeres – a magyar hárfaművész Lelkes Anna személyében.

Forrás: A filharmonikusok archívuma

VARGA TAMÁS: NEM KÍMÉLÜNK SE HÚRT, SE VONÓT

Varga Tamás szólócellista (Operaház: 1998, WPh: 2001) pár éves magyarországi zenekari munkát követően került ki Bécsbe, ahol azóta a zenekar meghatározó művészevé nőtte ki magát.

„Sokszor kérdezték magyar kollégáim, hogy milyen a bécsi zenekar belülről hallgatva, és mindig azt válaszoltam: hangos! Nem kímélnék se húrt, se vonót, teljes erőbetétessel és intenzitással játszanak. Az első hónapokban külön öröm volt számomra, hogy a kottámból felpillantva láttam, ahogyan hegedűs kollégáim, mint valami versenylóvak, már előre örülnek egy-egy nehezebb futamnak...! Nevetni fog, az elején az aggasztott a legjobban, hogy itt kb. 150 nagyon komoly ember nagyon komolyan zenél, és vége az addigi »vicces« életnek. De tévedtem: igazán jó hangulatú a társaság, öröm velük együtt lenni... A munka nem is ér véget az előadások után: beszélgetünk a munkánkról a kollégákkal és a családdal. A gyerekeim is tökéletesen képbén vannak. Bár nem gyakorlok rájuk nyomást, nagyobbik fiam, aki csellózik, már számolgtatja, hogy hány év után megyek nyugdíjba, mert a helyembe szándékozik lépni.”

A szólócellista szerint az osztrákok számára nagyon fontosak a titulusok, ezeket mindenki használja. „A prof., mag., dr. titulusok sorába valahogy becsúszott a Philharmoniker

Fotó: Wilfried Kazuki Hedeborg

is, s ha ezt valakiről megtudják, másképp néznek rá. Az operának van egy törzsközönsége, aki hetente többször is eljön. Ha egy héten három Toscát játszunk, a törzshallgató nemcsak arra figyel, hogy éppen ki lesz a Tosca, hanem arra is, hogy a három szólócsellista közül ki játssza a nagy szólót. Amikor az előadás után az utcán – ahol cselló nélkül lépegettem – megállított valaki és gratulált a szólómhoz, bizony elállt a szavam.” A Műpával kötött szerződést Varga Tamás jó és praktikus ötletnek tartja. „Budapest és Bécs annyira közel vannak, és a zenekarnak is előnyös. És várjuk az elemző kritikákat! El kell mondanom, hogy a márciusi budapesti koncert kapcsán engem nagyon bosszantott az egyik értetlen és szakmaiatlan kritika. Azt kifogásolni, hogy a bécsi filharmonikusok kamaraegyüttes összeállítású darabbal jött Budapestre? Először is meg volt hirdetve a műsor, tehát ha valakinek nem tetszik, maradjon otthon. Másrészt tizenöt elég jó bécsi muzsikussal, a 100 százalékgig bécsi kötődésű Schönberggel és Zubin Mehtával találkozni – aki kb. 50 éve vezényli a Kamarszimfóniát, mert ez volt karrierje egyik első sikerdarabja – talán nem akármilyen esemény. Szóval ezt a fanyalgást nem értettem és végtelenül bosszantott, mert szakmai értékelés helyett felületességet és öncélú nagyotmondást véltem kiolvasni belőle.”

A zenekar igyekszik nagyrészt Bécshez köthető műveket felvenni a műsorába – ez a védjegyük. „Annyira várom, hogy bemutassunk a magyar közönségnek egy jó Bruckner-szimfóniát...! Nekünk szinte napi repertoárdarabunk, Magyarországon azonban nincs benne a főáramban” – mondja Varga Tamás. Az önálló egyesületi formáról pedig így vélekedik: „150-ed részben a WPh tulajdonosai vagyunk, tehát felelősségünk van abban, hogy jól menjen a bolt. Ez a kis cégek alkalmazottainak mentalitása: a minőségi elvárás nem felülről jön, hanem jobbról-balról. Nem a karmester, hanem a kollégák kényszerítik ki azt, hogy az ember maximálisat nyújtson. Ezek jó hagyományok, a kollégák segítik egymást a szólamban, majd a végén megköszönik egymásnak az esti teljesítményt.”

JOHANNES TOMBÖCK: A FÖLD FÖLÖTT EGY MÉTERREL

Johannes Tomböck 1. hegedű (Operaház: 2004, WPh: 2007) egy Philharmoniker-dinasztia legifjabb tagja, harmadik generációs zenekari tag (apja és nagyapja a zenekar szólókürtösei voltak). Ez nem ritkaság, átlapozva az archívum stáblistáit, jó pár zenész-dinasztia neveivel találkoztam: több generációnyi Bartolomey és Schmidl nevű muzsikusa adta-adja egymásnak a stafétabotot.

„Én azért lettem hegedűs, nem kürtös, mert apám rendkívül céltudatosan kiszámolta, hogy 20 éves korom körül milyen üresedések lesznek a zenekarban, és ennek tudatában hegedűsnek taníttatott. Bár tanáraink mind bécsiek voltak – részben zenekari muzsikuskok –, úgy érzem, a híres

Fotó: J. Tomböck

bécsi vonóshangzás titkát, ha van ilyen, máshol kell kereshetünk. A zenekar működési struktúrája, szellemisége olyan, hogy amikor valakit felvesznek, szinte automatikusan mintha a föld fölött egy méterrel kezdene lebegni, és úgy érzi, minden pillanatban meg kell küzdenie a zenekar tekintélyéért, s hogy minden vonóhúzás élet-halál kérdése. Persze a világ topzenekaraiknak minden tagja ezt érezheti, de a bécsi zenekar hangzását érzésem szerint valahogyan meg lehet különböztetni, be lehet azonosítani. Nem arról van szó, hogy minden tökéletes, de például a vonósok magvas hangzása elég jellegzetesnek mondható. Másrészt a bécsi fúvós részlegek összetéveszthetetlen sajátossága (a bécsi hangszerek mellett) szerintem, hogy szólóikban egyszerűen bevállalósabbak, többet mernek reszkírozni, mint más zenekarokban, ezáltal gyakran jön létre, számomra sokszor szinte misztikus módon, egy-egy különleges, egyedi tolmácsolás” – mondta a Gramofonnak Johannes Tomböck.

A hegedűművész szerint „Bécsben van egy elég széles réteg, amely valósággal zenefüggő! Olyanok is vannak, akik a Filharmonikus koncerteket nemcsak egyszer hallgatják meg, hanem a duplázásra is eljönnek! Hihetetlen.”

KOVÁC TIBOR: LEKÖTNI A VEGYÉRTÉKEKET

Kovács Tibor, 2. hegedű szólamvezető (Operaház: 1992, WPh: 1995) szerint a titok talán a nagy bécsi tradíció, amit nemzedékről nemzedékre sikerült megóvni.

„Akkor tanultam a legtöbbet, amikor Substitutként bekerültem a zenekarba, és hátul idős tagoktól ellestem, hogy milyen effektet milyen megoldással lehet jól megvalósítani, hogyan kombináljam a vonó gyorsaságát és sűrűségét, hogy a vonónak mely részén kell játszani, hogy a Fidelio 12 ezer kísérő nyolcadából minden hangnak meglegyen az esztétikuma. A bécsi vonóshangzás lényege a »coperto« éneklés, a felülről megtámasztott a hang. Vagy egy magvas *pp*-nál... hogy csak a vonós kéz játszik finoman, de a bal-

Kovács Tibor (balra fent) és a The Philharmonics

kéz ff! De legfőképpen, hallgatni kell a kollégákat, ez a legnagyobb titok: bécsies zuwipassen, azaz hozzásimulni, beolvadni az egészbe.”

Kovács Tibor kikacsintott a klasszikus zene világából, amikor kollégáival megalapította a The Philharmonics kamaragyüttest. „Nemcsak klasszikus kamarazenét, hanem népzene, jazzt, tangót, sőt Chick Coreát is játszunk, filharmonikus minőségben. Sokat turnézunk, szeret minket a közönség. A vezetőség nagyon támogatja a tagok kamarazene fellépéseit, azon egyszerű oknál fogva, hogy aki kamarázik, az gyakorol, aki gyakorol, az formában van a zenekari árokban is... Aki formában van, annak fontos a szakmai presztízs és belead apait-anyait a munkájába, ezáltal jobban leköti a vegyértékeit, és paradox módon nem is fárad el annyira, inkább feldobódik! Ma is emlékszem Carlos Kleiber 1994-es Rózsalovagjára (küzdelmes munkafolyamatban egyedi minőségű, megismételhetetlen produkció jött létre) vagy Lorin Maazel és Marton Éva Elektrájára a Carnegie Hallban... Életem legcsodálatosabb operapróbáját a karmester Plácido Domingóval éltem át, aki a Puritánok énekesek nélküli zenekari próbáján elkezdte markírozva beénekelni az énekszólamokat, és végül úgy belemelegedett, hogy egy felejthetetlen egyszemélyes show-ban a teljes operát lejátszotta-vezényelte-énekelte velünk... és nekünk. Nagyszerű dolog, hogy kedvenc karmestereinkkel és szólistáinkkal játszhatunk, és amikor a turnékat saját magunk szervezzük, a zenekar érdekeit a legmesszebbmenőkig respektálva utazhatunk. És tényleg, volt olyan turné, hogy úgy bántak a zenekari tagokkal, mint valami popsztárokkal...”

FILHARMONIA
MAGYARORSZÁG

élmény + érték

**zene-
szüret
fesztivál**

2014. október 22.
Balog József zongora

2014. október 24.
Budapesti Tomkins Énekegyüttes
Kocsis Zoltán zongora
Kocsis Krisztián zongora
Művészeti vezető Dobra János

2014. október 25.
Gyöngyösi Levente orgona
Keller András hegedű

2014. október 26.
Budapesti Fesztiválzenekar
Fejérvári Zsolt nagybőgő
Andrea Bressan fagott
Vezényel Takács-Nagy Gábor

Kiállítás
A fesztivál ideje alatt a Kodály Központban Zászkaliczky Ágnes festőművész „Művész portrék” és Garas Kálmán fotóművész „Zenész portrék” című kiállítása tekinthető meg.

www.filharmonia.hu

nca

EMBEREK MŰVÉSZETÉNEK
MAGYARORSZÁG

fidelio

„A bolgár népdal segített a túlélésben”

Veszélina Kaszarova pályájáról és a rendezői színházról

Fotó: Marco Borggreve

Veszélina Kaszarova nemzetközileg valószínűleg ismertebb, mint hazánkban, bár 2014-ben ő volt az Ezüstrózsa bállá keresztelt Operabál egyik sztárvendége. A telt hangú, bolgár származású mezzoszoprán – aki rendszeresen tart mesterkurzusokat fiataloknak – zenei gyökereiről, a szerepformálás trükkjeiről és a rendezői színházról kérdeztük.

❖ Kozár Alexandra

Gramofon: Önt Herbert von Karajan fedezte fel – méghozzá úgy, hogy valaki elküldte a felvételeit tartalmazó kazettákat neki. Ez nem egy rossz művészkarrier-kezdet. Innentől már nem bánta, hogy nem zongorista lett, aminek eredetileg készült?

Veszélina Kaszarova: Valójában már a diplomám megszerzése után felhagytam a zongoraművészi karrieremmel, és énekelni kezdtem tanulni. Énekes szerettem volna lenni, és azon gondolkoztam, vajon a hangommal is olyan muzikussá tudok-e válni, mint a zongorajátékkal. Az éneklés a muzikálás legnagyobb kihívást jelentő válfaja. De igazából nem adtam fel a zongorázást sem. Úgy tekintek magamra, mint énekesre, aki egyszersmind muzikus is. Amikor a partitúrát tanulmányozom, segít, hogy valaha zongorista voltam, mert könnyebben felfejtem a zeneszerző szándékait.

G.: Eddigi pályája során olyan énekesekkel lépett fel, mint Edita Gruberova vagy Jonas Kaufmann. Milyen további művészekkel, karmesterekkel és rendezőkkel szeretne együtt dolgozni a jövőben?

V. K.: Gruberova és Kaufmann kivételes művészek, valódi sztárok. De számos olyan kiváló énekes mozog a zenei világban, akik nem olyan ismertek, viszont rendkívüli művészek. Számomra nem az a fontos, hogy különleges énekessel lépjek színpadra, inkább azokban a produkciókban érzem jól magam, ahol mindenki egyformán fontos. Alfredo Kraus, Sir Colin Davis, Claudio Abbado és Polgár László nagyon hiányoznak – mindannyian túl hamar mentek el közülünk. Abbadóval többször találkoztam, de sajnos sosem dolgoztunk együtt. Polgár László fantasztikus énekes és igaz barát volt, akivel többször léptünk fel együtt a Zürichi Operaházban.

G.: Kik a kedvence karmesterei és miért?

V. K.: Nikolaus Harnoncourt, Franz Welser-Möst, Ivor Bolton, Pinchas Steinberg, Marc Minkovski és sokan mások. A nagy karmesterek nemcsak értik, de érzik is a partitúrát, a zene intenzitását és érzékenységeit is felszínre hozzák. A nagy karmesterek különböznek egymástól, de ez mindannyiukban közös.

G.: Önnek mi volt eddigi pályája során az a szerepe, amely érzelmileg leginkább megerhelte?

V. K.: Rómeó szerepe Bellini operájában, a Rómeó és Júliában, Robert Carsen párizsi produkciójában. Éneklés közben egy lépcsőn kellett lefelé lépdelnem, miközben Júlia a földön haldoklik. Ez a jelenet olyan megrendítő volt, hogy alig bírtam tovább énekelni.

G.: Manapság nagyon divatos az operaszínpadokon a rendezői színház, amikor a rendező átértelmez, újragondol, sokszor egy komplett új mű születik az eredeti nyomán. Mit gondol erről?

V. K.: Szerintem egy produkciónak mindenképp tartalomgazdagnak kell lennie – akár a hagyományos, akár a modern operajátszást követi. Ugyanakkor nehezebb egy olyan modern produkciót megrendezni, mely a modernség mellett követi vagy alátámasztja a zenei dramaturgiát is. Engem a színjátszás nagyon érdekel, szeretek tanulni a rendezőtől.

G.: Ön bolgár származású művész. Miként tudja a bolgár zenei és kulturális gyökereit megjeleníteni az operajátszás során?

V. K.: A bolgár kultúrában az éneklés fontos szerepet tölt be. Mi a zenével együtt növünk fel. A népdalok segítették a bolgár kultúra túlélését az ötszáz éves török elnyomás alatt. Szülővárosomban, Stara Zagorában én is nagyon komoly zenei tréningen vettem részt már zongoristaként, aztán a szófiai akadémián énekesként. Tanárommal, Ressa Kolevával öt éven keresztül minden nap volt énekórám.

G.: Amikor egy szerepre készül, megpróbálja kizárni a külvilágot vagy épp ellenkezőleg: a mindennapok valóságát használja a felkészüléshez, a szerepformáláshoz?

V. K.: Inkább azt mondanám, hogy mindkét utat használom. Először is, minden benne van a partitúrában. A zene mindent elmond. A zeneszerző a zenén keresztül tökéletesen visszaadja azt, amit ki akar fejezni. De az énekes intelligenciájára és legfőképp képzelőerejére is szükség van, ezek pedig a külvilágból érkeznek. Mások megfigyelése sokat segít. Ha egy olyan karaktert kell megformálnom, akinek az érzelmei számomra nem annyira evidensek, akkor megfigyelek másokat és az inspirálhat.

G.: Mennyire fontos a színészi játék, amikor az ember egy operaszerepet énekel?

V. K.: Szerintem a kettő együtt működik, egységet alkot. De a színészi játék vagy maga a produkció nem zavarhatja az éneklést, a zenét, hanem alá kell támasztania azt. Viszont ha csak éneklés van és nincs színészi játék, akkor valami hiányzik.

G.: Milyen nyelven szeret a legjobban énekelni?

V. K.: Az olasz nyelv ideális mind az énekléshez, mind az éneklés számára. Németül és franciául énekelni különösen nehéz, ugyanakkor a francia nyelv nagyon érzéki, segít a zene szépségét kiemelni.

G.: Mostanában inkább koncerteken vagy operai produkiókban szeret fellépni?

V. K.: Az operát azért szeretem, mert játszhatok. Az operanékes olyan, mint az éneklő színész. Másfelől viszont egy áriaesten vagy koncerten egyedüli művészként vagyok jelen a színpadon és nem zavar semmi. Szóval mindkettőt szeretem.

Fotó: Suzanne Schwietz

Veszelina Kaszarova a Zürichi Operaház produkciójában, a Carmen címszerepében

G.: Mesterkurzusokat is tart a fiatal énekesgenerációnak. Volt szerencsém ízelítőt látni egy órájából. Mi a legfontosabb önnek a tanításban?

V. K.: Hogy minden információt és tapasztalatot átadjak a tanítványaimnak. Hogy bátorítsam őket és együtt dolgozzam velük azon, hogy a bennük rejlő lehetőségeket kiaknázzák. De történeteket és anekdotákat nem mesélek nekik, ez az idejük rablása volna.

G.: Pályája első szakaszában elsősorban Mozart- és belcanto-énekesként tartották számon, aztán jött a barokk zene. Tervezi, hogy kibővíti repertoárját a jövőben?

V. K.: Határozottan. Egy drámai potenciállal rendelkező fiatal énekesnek türelmesnek kell lennie és nem kell a nehéz szerepeket elénekelnie mindjárt a pályája kezdetén. Most már készen állok egy újabb repertoárra; arra, hogy Verdit, Wagnert vagy az orosz zeneszerzők műveit énekeljem. ■

„Miért ne szerezhetnék szimfóniát magamról?”

A 150 éve született Richard Strauss önéletrajzi művei

Világszerte ünneplik Richard Strauss születésének 150. évfordulóját. Strauss ellentmondásos személyiség volt: olykor simulékony, máskor az akarátát mindenben átvivő, anyagias, aki nem kedvelte az érzelemnyilvánításokat. Nem hódolt a szebbik nemnek, kortársai aszketikusnak írták le. Szinte szenttelenül vezényelt, takarékos mozdulatokkal, mindenféle teatralitástól mentesen.

➤ Lehotka Ildikó

E személyiséghez az is hozzátartozott, hogy szerette magát és saját életét a hangokon keresztül megörökíteni. Bár a szerző által az első fontosabb műnek tartott Halál és megdicsőülés (op. 24) programja nem utal közvetlenül arra, hogy Strauss lenne a mű alanya – egy nagybeteg művésztől olvashatunk, aki előtt lepereg az élete –, mégis e csoportba tartozhat a kompozíció. Az 1890-ben, Weimarban bemutatott szimfonikus költeményhez 1895-ben adott a szerző szöveges útmutatót; korábban Alexander Ritter írt hozzá egy verses programot. Negyven év múlva Strauss megemlítette: a mű „tisztán a képzelet terméke”, csak egy pillanatnyi gondolat.

A Hősi élet (op. 40) sem tartalmaz programjában konkrét adatokat arról, hogy Strauss magáról írta volna, de a szerző idős korában nem tagadta, hogy többé-kevésbé magát is belekomponálta a szimfonikus költeménybe. Ezt támasztja alá, hogy több motívummal utal korábbi műveire, pl. szimfonikus költeményeire, dalaira vagy éppen első operájára, a Guntramra. A szimfonikus költemények sorában több elemző szerint a Don Quixotében és a Till Eulenspiegel vídám csínyjeiben is megörökítette magát Richard Strauss.

Forrás: Gramofon-archív

A Sinfonia Domestica (op. 53) ugyan szöveg nélkül, de már leplezetlenül Strausst és családját, Paulinét és fiukat, Franzot – vagy ahogy szülei nevezték, Bubit – ábrázolja. „Mi lehet komolyabb, mint a házaseset?” – kérdezte Strauss, de ennek ellenére a mű humort is hordoz. A feleségének és fiának ajánlott „családi scherzo, kettős fűgával, három témára” plasztikusan tárja föl Strauss életét, az alkotói magánytól a feleségével való bensőséges együttlétig. A partitúrában mindössze két bejegyzés szerepel: az egyik a csecsemőt körülvevő rokonok nagy családi idilljéből kiszűrődő „tisztá anyja, tiszta apja” felirat, a másik a Bölcsődal. Érdekes, hogy míg Bartók Béla a Zeneközlönyben (1905. január) részletesen leírta a Sinfonia Domestica mögötti programot, az író-zenekritikus Romain Rolland a Strauss által felvázolt néhány szót is sokallta. Egy amerikai recenzius szerint pedig Straussnak „a felesége mesés ruháiról is szimfóniát kellene írnia”, nem csupán a családi életéről.

„Nem látom be, miért ne szerezhetnék szimfóniát magamról? Épp olyan érdekesnek találom magamat, mint Napóleont vagy Nagy Sándort” – írta egyszer Strauss. Az op. 72 jelzésű Intermezzóban – amely műfaji megjelölését tekintve polgári komédia, szimfonikus közjátékokkal, két felvonásban – Strauss pontosan azonosítható Storch karmesterrel, és Pauline is mint Christine, Bubi mint Franz. A zeneszerző kedvenc kártyajátéka, a szkat ugyanúgy helyet kapott az operában, ahogy Anna, a szobalány. Paulinét házastárs, hirtelen haragú, duzzogó asszonyként ismerték; Strauss nem is fukarkodik a zenei jellemzéssel. Az 1924-es bemutató nagy sikert aratott, a részt vevő művészek várták Pauline véleményét, örül-e férje csodálatos ajándékának. „Fütyülök rá” – vetette oda az asszony. A házastársi civakodást, féltékenységet leíró komédia díszlete a Garmisch Partenkirchen-i Strauss-ház berendezésének mása. A Straussra hasonlító Storch maszkja, a Pauline modorosságait utánzó Lotte Lehmann tolmácsolása csak erősítették a szerző családi életébe való betekintést.

Kevésbé ismert a Függelék a Sinfonia Domestica-hoz (op. 73) – ez volt az utolsó olyan mű, amelyben egyértelmű az életrajzi utalás. A mű rendkívül komor, kifejezi a szerző lelkében dúló viharokat – fia hosszas betegsége miatt aggódik. A Paul Wittgenstein számára komponált quasi zongoraverseny bal kézre íródott. A Négy utolsó ének, Strauss hatyúdala kimondatlanul is utalás a szerző életére. Hesse egy és Eichendorff három költeménye a méltóságteljes idős kort és a halált ábrázolja. Néhány nappal halála előtt mondta Strauss a menyének, hogy „a haldoklás éppen olyan, ahogyan hatvan esztendeje megkomponáltam a Halál és megdicsőülésben”. ■

Élmény!
Minden
tekintetben.

 **Művészetek
Palotája**
Budapest

**Jonas Kaufmann
dalestje**

2014. október 7. / 19.30

mupa.hu

STRATÉGIAI PARTNEREINK

STRATÉGIAI MÉDIAPARTNEREINK

metropol

A Műpa támogatója az
Emberi Erőforrások Minisztériuma.

Jegyek kaphatók a Műpa jegypénztáiraiban (1095, Budapest, Komor Marcell u. 1., tel.: 555-3300 és 1061 Budapest, Andrássy út 28., tel.: 555-3310), valamint az ismert jegypénztárakban.
Online jegyvásárlás: www.mupa.hu
ISO 9001:2000

Zene karnyújtásnyira

Énekverseny és különleges koncertek a Liszt Ferenc téren

A megújult Zeneakadémia ebben a szezonban nemcsak világsztárokat és tehetséges fiatal művészeket mutat be, hanem rendhagyó bérleteket is kínál. A három hangversenyből álló sorozatok a szeptembertől december végéig terjedő időszakot foglalják magukba. Emellett a Fischer Annie-centenárium előtt is tisztelegnek, és az intézmény történetében először saját megmérettést szerveznek: az I. Nemzetközi Marton Éva Énekversenyt.

◆ Réfi Zsuzsanna

Vigh Andrea

„Zeneakadémia már a 1920-as években ismert koncerthelyszín is volt, ahol a legnagyobb nevek fordultak meg” – meséli Vigh Andrea rektor. „Egyedisége azonban nemcsak a kiváló akusztikában rejlik, hanem abban is, hogy a terem harangszerű elrendezése miatt a pódiumot körülöleli a közönség. A harang nyelve pedig maga a művész. Ezért is lett a mottónk idén a Zene karnyújtásnyira, hiszen

a publikum ennyire közel kerülhet az előadóhoz. Arról a milióról nem is beszélve, ami csakis ránk jellemző: a Zeneakadémián a művészek és a hallgatók kölcsönösen hatnak egymásra. A muzikusok a pódiumra lépést követően azonnal felpillantanak a második emeletre, ahol a leendő muzikustársak töltik meg a karzatot. S már ez többletet ad a hangversenynek, ahogy a növendékeink is rengeteget tanulnak abból, hogy találkozhatnak a legnevesebb előadókkal. A koncertek az oktatásunkat is erősítik. Természetesen a közönség igényeit is figyelembe vesszük, hiszen zeneileg képzett, igényes publikum jár a Zeneakadémiára.” „Úgy vélem, azért is eltérünk a többi koncerthelyszíntől, hogy mi a művészek fejével is képesek vagyunk gondolkozni. Tudjuk, mire van igényük, milyen lelkiállapotban lépnek pódiumra” – folytatja a gondolatsort Vigh Andrea. „Az őszi, három előadásból álló bérletek összeállításában magam is részt vettem, s az egyes sorozatok a Zeneakadémia arcát tükrözik. Előnyünk, hogy ha meghívunk egy rangos művészt mesterkurzusra, akkor ezt a felkérést koncerttel is összeköthetjük, így a fiatalok nemcsak az órán tanulhatnak tőle, hanem azt is tapasztalhatják, mindezt hogyan valósítja meg a pódiumon. S egy-egy ilyen felkérés lehetőséget ad a professzorainknak is a közös kamarazenélésre. Kamarazene karnyújtásnyira bérletünkben például Steven Isserlis, Wenzel Fuchs, Perényi Miklós vagy a Kodály Kvartett muzikál. Fontos hitvallásunk, hogy az énekhangot, a kórusmuzikát ismét a figyelem középpontjába állítsuk, ezért is indítottuk el az Ének karnyújtásnyira bér-

letet. Bízom benne, hogy kedvelt operahelyszínné válik a Solti Terem, ahol például az Armel Fesztivál darabjait is bemutatjuk; az Operaházzal együttműködve kerül színre a Lukrecia meggyalázása, a Café Budapest keretében pedig Eötvös Péter Lady Sarahinája.”

Bérleten kívül olyan sztárok látogatnak el a Zeneakadémiára, mint például Anoushka Shankar, de náluk ünnepli a születésnapját a 180-as Csoport is, és Kocsis Zoltán vállalta, hogy dirigálja az egyetemi zenekart. „De emléghetném a jazz-koncerteket, a Fischer Annie-fesztivált vagy a versenyeket, hiszen úgy vélem, fontos feladatunk, hogy ezeknek a megmérettetéseknek otthont adjunk, ezek ugyanis kiváló ugródeszkát jelentenek a fiatal tehetségeinknek. Az első saját versenyünket is megrendezzük. Büszkék vagyunk arra, hogy Marton Éva a professor emeritánk, s az ő nevét viselő rendezvényre rengetegen jelentkeztek. A szeptember 15–21. közötti megmérettetés fontos és jó kezdeményezés, szurkolok a résztvevő fiataloknak. Örülök, hogy a kormányzat kiemelten kezeli a versenyt, állami támogatást kaptunk hozzá. Áder János elvállalta a fővédnökséget, s az ösztöndíjazása pedig 42 ezer euró, ami a rangját is jelzi. Úgy vélem, ismét egy olyan sorozat született, ami hírt visz az iskolánknak” – mondta a Gramofonnak Vigh Andrea.

Lehetőséget adni a fiataloknak

Marton Éva – aki a róla elnevezett megmérettetésen a zsűrielnöki feladatot is ellátja – azt meséli, rengeteg bírálóbizottság munkájában vett már részt, s a legfontosabbnak azt tartja, hogy a legelső meghallgatást személyesen végezze. Sajnálná ugyanis, ha egy fiatal, akiben van tehetség, azért esne ki, mert valakinek nem szimpatikus. Így az előválogatásban is részt vett, Kocsár Balázssal és Kiss B. Atillával. „Örültem, hogy első alkalommal már ilyen sokan és a világ minden tájáról jelentkeztek a versenyre, hiszen közel százötven fiatal muzikus töltötte fel a videófelvételét az oldalunkra. Hetvenhét énekest (köztük tizenegy magyart) juttattunk tovább, őket kell majd két nap alatt meghallgatnunk. Sokkal több hazai énekest vártam... Mindig az mondják, azért nem vesznek részt a megmérettetésekben, mert nem megfelelő az anyagi hátterük.

Marton Éva és tanítványai

Most kész énekesek is jöhettek volna. De úgy látom, nem merik vállalni azt a rizikót, amit a verseny jelent. Pedig mindegy, hogy ki hányadik lesz, a részvétellel is tanul, gyakorodik. Kiváló kollégákat hívtam meg a zsűribe: Jelena Obrazcovát, Vittorio Terranovát, Kocsár Balázst, Ókovács Szilvesztert, Sabino Lenocit, Miguel Lerínt, Peter Mario Katonát és Pal C. Moe-t. Nem értem, miért nem élnek ezzel a lehetőséggel... Nem mozdulnak, belenyugszanak a közepszerűségbe, hogy elég lesz az is egy életre. Pedig nem az...”
 Marton Éva lehetőséget szeretne adni a fiataloknak, s ebben partnerként tekint az Operaházra, a Művészetek Palotájára és a Szegedi Szabadtéri Játékokra. Szeretné azt is, hogy ha a legjobbakból alakulna egy fiatal, operastúdióként működő együttes. „Visszatérve a versenyre, most látom, mekkora és milyen összetett munka folyt a sikerért a háttérben. Köszönöm, hogy a megmérettetést elkezdte szervezni Batta András, Vigh Andrea pedig átvette tőle ezt a feladatot. Azt vallom, nemcsak azok a nyertesek, akik díjat kapnak, hanem azok is, akiket meghallgatnak...”

Világra szóló érdeklődés

„Mindig az első megmérettetés megszervezése és meghirdetése a legnagyobb kihívás” – mondja Szabó Stein Imre kommunikációs igazgató, aki hozzáteszi, az időhiánnyal és a szűkös büdzsével is meg kellett küzdeniük. Az előkészületek egyszerre zajlottak a kívül-belül megújult Zeneakadémia – azóta több rangos honi és nemzetközi kreatív díjjal elismert – intézményi arculatának újrateremtésével. A versenyt a Zeneakadémia imázsához illeszkedő, mégis önálló brandként pozicionálják. A kommunikációs stáb irányításával elegáns kiadványok készültek a versenyhez, s az exkluzív díjak is a Zeneakadémia és az énekverseny arculatát tesztelik meg. A megmérettetés önálló honlapot kapott, amely erős motorja lett a versenynek, hiszen a jelentkezők a világ bármely részéről pár perc alatt beküldhették videófelvételeiket. Szabó Stein Imre vezetésével a Zeneakadémiának sikerült olyan rendszert felépítenie, amelyet más nagyszabású projektekhez is jól használhatnak majd. A legmagasabb nemzetközi szaklapok, illetve a Google, YouTube, Facebook és LinkedIn felületeiről rengetegen értesültek az énekversenyéről, s a Zeneakadémia valóban a nemzetközi figyelem középpontjába került. A döntőt interneten is közvetítik, aztán következhet a folytatás... ■

FILHARMONIA
MAGYARORSZÁG

élmény + érték

KORUNK ZENÉJE

2014. október 1-12.

**Eötvös Péter
Vidovszky László
Hollós Máté
Békési-Marton Csaba**

www.filharmonia.hu

Petrarca-szonettek, Wesendonck-dalok

Müpa-ősz kortárs művekkel, sztártenorral, CAFe Budapesttel

Izgalmas kínálattal várja az érdeklődőket a Művészetek Palotája az őszi szezonban. Világhírű énekes (Jonas Kaufmann) dalestje mellett kamarazenei gyöngyszemek, magyarországi bemutatók, különleges kortárs és kórusművek is szerepelnek a programban. Sőt, a CAFe Budapest Kortárs Művészeti Fesztivál megújult formájú és arculatú előadásainak szintén tapsolhat a publikum.

◆ Réfi Zsuzsanna

A zene világnapját kamarazenei koncerttel ünnepli a Művészetek Palotája: október 1-jén két muzikusgeneráció képviselői lépnek pódiumra a Bartók Béla Nemzeti Hangversenyteremben. **Perényi Miklós** állandó kamarapartnerével, a Kelemen Kvartettel muzikál; estjük műsorán Purcell-, Beethoven- és Schubert-mű szerepel. A négy esztendővel ezelőtt alapított vonósnégyes most a megszokottól eltérő felállásban játszik, hiszen Homoki Gábort ezen a hangversenyen Varga Oszkár helyettesíti. A fiatal előadó jól ismeri az együttest, hiszen a Zeneakadémia hallgatója, Kelemen Barnabás és Kokas Katalin osztályában. Számos országban adott már hangversenyt és többször szerepelt a Kaposfesten is.

Forrás: Gramofon-archív

Jonas Kaufmann dalestje

Először lép fel egész estés műsorral Magyarországon **Jonas Kaufmann**, aki tavaly elnyerte az operavilág Oscarjának szánt díjat: legjobb énekesként megkapta az International Opera Awardst. A fényes hangú hőstenor ária-előadásának már tapsolhatott a budapesti publikum Marton Éva születésnapjára, most azonban dalirodalmi repertoárjából nyújt ízelítőt október 7-én, a Művészetek Palotájában. Helmut Deutsch kíséretével a romantikus dalirodalom legszebb ciklusaiból válogat. Előadásában Schumann kompozíciói, Wagner Wesendonck-daljai, valamint Liszt Petrarca-szonettjei hangzanak fel. Az énekes nyáron Ausztráliában koncertezett, budapesti fellépése előtt közvetlenül pedig a milánói Scalában Verdi Requiemjét énekli. Budapesti dalestjének programját Barcelonában, Luzernben és több japán városban is bemutatja.

Foto: Gregor Hohenberg

„Se nem tonális, se nem atonális”

A kortárs művészet meghatározó produkcióit felvonultató CAFe Budapest Kortárs Művészeti Fesztivál idén október 3. és október 19. között kerül színre, s a sorozat egyik kiemelkedő koncertjét adja az **Amadinda** és a Ju Percussion Group október 9-én, a Művészetek Palotájában. Rác Zoltán azt meséli a Gramofonnak: az a megtiszteltetés érte az együttesüket, hogy a Müpában az évad zenekaraként muzsikálhatnak. Az ünnepi sorozatnak ez az első koncertje, amelyen régi vágyaik válnak valóra, hiszen olyan műveket mutathatnak be, amelyekre már sok éve készülnek. Ráadásul szinte mindegyik magyarországi bemutatóként hangzik fel. George Antheil Ballet mécanique-ja 1923-ban született, és ez az első olyan kompozíció, amely az ütőhangszereket a darab középpontjába helyezi. Az Amadinda most az 1953-ban készített változatot mutatja be. „Elképesztő zene – mondja a műről az együttes vezetője –, mert négy zongorista és kilenc ütőhangszeres szükséges az előadásához.” Hozzáteszi, azért következik utána Stravinsky Menyegzője, mert Antheilra nagy hatást gyakorolt az orosz zeneszerző, a művéből is érződik az akkor már neves komponista iránt érzett csodálata. Mégis teljesen más koncepciójú a muzsikája. S Antheil idézi, aki szerint: „Az én zeném se nem tonális, se nem atonális”. Akkoriban ez egy újszerű gondolatnak számított... Azért is érdekes ez a párosítás, mert A menyegzőt szintén négy zongorista és ütőhangszeresek adják elő. A másik, ugyancsak régóta tervezett darab az argentin Alberto Ginastera Cantata para América Magicája, amely a prekolumbiánus időkből származó, indián szövegekre készült. A hat tétel előadásában énekesre, zongorára és tizenhárom ütőhangszeresre van szükség, így együtt játszanak Tajvan első számú ütőegyüttesével, a Ju Percussion Group-pal, akikkel több mint két évtizedes kapcsolatot ápolnak. A vendégtársulat is

Forrás: Művészetek Palotája

előad egy művet, Chang Chiung–Ying Solar Myth-jét, ami szintén magyarországi bemutatóként hangzik fel. „Úgy érzem, ez az est szerencsés csillagzat alatt született” – mondja Rácz Zoltán. – Tényleg különleges lesz: izgalmas program, érdekes művekkel. Nem szeretem a skatulyákat, az egysíkú repertoárt. S nagyon tetszik nekem az a Stravinsky-történet, mely szerint a zeneszerzőt az első amerikai útján megrohanták az újságírók, és arról faggattak, mit gondol a modern zenéről. A komponista így válaszolt: Utálok! Én nem írok modern zenét, én csak jó zenét írok...”

Kortárs kórusművek az I. világháborúról

Szintén a CAFe Budapest sorozatának része a Body of Songs címet viselő, rendhagyó est, amelynek október 16-án ad otthont a Műpa Fesztivál Színháza. Az Európai Hangversenytermek Szervezete ifjú komponistákat kért fel arra: írjanak rövid kórusműveket az I. világháború kitörésének századik évfordulójára, s ezekből mutat be válogatást az MR Énekkara, új vezetőjével, **Pad Zoltánnal**. „Öt szép debreceni év után úgy éreztem, szükségem van új kihívásokra – mondja a karnagy –,

s ezért is pályáztam meg az MR Énekkarának vezetését. Ez lesz az egyik bemutató koncertem az együttes élén. A hangverseny a Műpa felkérésére született, de az elkészült kompozíciók közül magam válogattam ki a legérdekesebbnek ígérkező műveket. Szép ívet alkotnak a darabok Varga Judit Schlummert ein-jétől Emily Hall Gastenboek-jéig. S bár minden korszakot szeretek, külön örömet jelent, ha kortárs kompozíciókat dirigálhatok. Igazán különleges élmény a zeneszerzővel közösen dolgozva betanítani, megszólaltatni az új műveket. Úgy látom, az MR Énekkar is élvezettel ad elő modern alkotásokat. A második rész programját ugyancsak én állítottam össze: az esten egyes művek zongorakísérettel és hangszerekkel hangzanak fel. A darabok többségének meglehetősen komor hangvétele mellett elhelyeztem olyanokat is, amelyek a továbblépés lehetőségét, a megoldást, a megbékélést, a belső nyugalmat kínálják. A produkció kidolgozottságában, az egymásra hangolódásban lényeges, hogy az oratorikus irodalom mellett legalább ugyanolyan arányban szólaljanak meg a cappella művek is. Az MR Énekkar kiváló egyéni kvalitásokra épül, az énekes egyéniségek a kórus szolgálatában állva lenyűgöző koncertélményekre képesek. Nagyon várom a közös munkát, biztosan érdekes szezon következik.

Hat eltéveszthetetlen hang

Tenor, basszus, két bariton és két kontratenor – hat énekes, aki egyedi hangzással, tökéletes intonációval mutatják be a legkülönbözőbb stílusú darabokat. A **King's**

Singers előadásából áradó zenei öröm mindenütt, mindenkit magával ragad. Az együttes sokszor szerepelt már Magyarországon: mostani fellépésük különlegessége, hogy november 5-i hangversenyükön az MR Gyermekkórusával szerepelnek a Bartók Béla Hangversenyteremben. A műsorban Saint-Saëns, Mendelssohn és Bob Chilcott darabjai mellett Tóth Péter Buborékok című kompozíciója is felhangzik.

Bartók, Kodály, Dohnányi és Brahms

Kiváló partnereket hoz magával **Fenyő László** csellóművész a nagyteremben adott estjére. Eduard Kunz tizenhárom nemzetközi megmérettést nyert meg, a norvég Vilde Frang pedig Anne-Sophie Mutterrel turnézott, s partnerei között Marta Argerichet és Gidon Kremert is megtalálni. Szűcs Máté három esztendeje a Berliini Filharmonikusok első szólóbrácsása. „Régi álmom

válík valóra november 18-án, amikor is a kamarazene gyöngyszemeiből válogathatok, nemzetközi hírű, fantasztikus partnerekkel, barátokkal. Különösen nagy örömmel tölt el az is, hogy mindezt a Műpa szenzációs hangversenytermében adhatjuk elő. A ritkábban hallható Kodály Duó és Dohnányi vonóstriója előtt, mintegy bemelegítésként és a magyar műsorra hangolódásként Bartók 1. rapszódiaját játsszuk el Eduard Kunz-cal. Majd Vilde Frang, a szünet előtt pedig Szűcs Máté is csatlakozik hozzám. A koncert második felében Brahms g-moll, monumentális zongoránegyest adjuk elő, ami mestermű, s egyike a szívemhez legközelebb álló daraboknak. Biztos vagyok benne, hogy az utolsó tétel magyaros hangulatának és verbunkos idézteinek köszönhetően a közönség legszívesebben táncra perdülne, velünk együtt” – mondta a Gramofonnak Fenyő László.

Bővebb információ és teljes programnaptár: www.mupa.hu

Transzcendens harmóniák

Forrás: Gramofon-archív

A 2011-es Liszt-bicentenárium óta szinte nincs olyan kiváló zenész, aki ne ünnepelne meg – ilyen vagy olyan formában – a komponista születésnapját. Négy évvel ezelőtt a Filharmónia Magyarország egy jelentős ünneppsorozatot indított útjára ez alkalomból: a pécsi Zeneszüret Fesztivált, amelyet azóta minden évben megismételnek. Az idei nyitóhangverseny (október 22.) kapcsán Balog József zongoraművésszel beszélgettünk.

◆ Könyves-Tóth Zsuzsanna

Gramofon: Az idei Zeneszüret Fesztivált Liszt születésnapján, október 22-én te fogod megnyitni – lemezbemutató szóló-koncertteddel.

Balog József: Ez tulajdonképpen egy „előmezbemutató” koncert; a hivatalos valószínűleg decemberben lesz a Zeneakadémián, remélem, hogy addigra a lemez is elkészül.

G.: Játszottál már korábban is ezen a fesztiválon?

B. J.: Igen, még a Liszt-évben, 2011-ben. Akkor egy zongorapárbajt adtunk Borbély Lászlóval. Liszt idejében nagy divat volt a zongoristák közti zenei párbaj; persze ez inkább vicc volt, bár a hallgatók nagyon komolyan vették. Ez a koncert úgy nézett ki, hogy Lacival felváltva játszottunk darabokat, a végén pedig előadtuk a Mazeppa szimfonikus költemény négykezes verzióját, aminek elég nagy sikere volt. Utána még több alkalommal is játszottam a fesztiválon a legkülönbözőbb helyszíneken – a bevásárlóközponttól kezdve a színház előtti lépcsőig. A Zeneszüret Fesztivál egyik legnagyobb ötlete, hogy a zenészek a legváratlanabb helyeken bukkannak fel.

G.: A mostani koncerteden Liszt Transzcendens etűdjeit játszod majd végig. Ezeket a műveket gyakran említik a virtuozitás csúcának, ami egyébként Liszt célja is volt, hiszen Paganinivel szeretett volna versenybe szállni velük. Számodra mi jelenti a legnagyobb kihívást?

B. J.: Szerintem nyugodtan mondhatjuk, hogy ennél nehezebb sorozatot zongorára nem nagyon írtak le. Egy zongorista életében az egyik legnagyobb kihívás eljátszani mind a tizenkettőt, főleg egy koncerten. Mindegyik teljesen másfajta játékmódot igényel. A művek előadása sajnos nagyon elment abba az irányba, hogy mindenki minél hangosabban és gyorsabban igyekszik őket lejátszani, én viszont ezt nem szeretném. A különböző című darabokat nagyon különböző karakterrel akarom megjeleníteni, ennek kapcsán végzek most egy kis kutatást. Próbálok ráakadni például olyan felvételekre, amiken esetleg Liszt-növendékek játszották az etűdöket. Szeretném felkutatni az összes elérhető kiadást, illetve jó lenne megszerezni a kéziratot is. Ez egyelőre még nem sikerült, mivel az autográf Weimarban van, a Goethe-Schiller archívumban, de elvileg jók az első kiadások is. Nagyon szeretem a kéziratot, mert az nagyon sok mindent elárul, amit egy nyomtatott kotta nem: a mű alapkarakterét, szellemiségét. Fontos, hogy milyen sűrűn írta Liszt a kottát; mi az, amit egészen picivel jegyzett le, mi az, amit kiemelt – egyáltalán nem minden szerepel a mai Urtext kottákban, bár azok sem rosszak. Én azért nagyon kíváncsi lennék az eredetire. Ezeket a műveket nagyon nagy elődök vették lemeze korábban – Lazar Bermantól kezdve Cziffra Györgyig, de említetnének Claudio Arraut is. Viszont úgy tudom, hogy Jandó Jenőn kívül – aki az én tanárom volt a Zeneakadé-

mián – más magyar még nem készített felvételt a Transzcendens etűdökből, ráadásul a Hungaroton az én előadásomban adja ki először őket, ezért is nagy kihívás ez.

G.: Liszt kézíratait sem mindig egyszerű megfejteni, bár kétségtelenül megéri.

B.J.: Én a h-moll szonátát mikor már fejből tudtam, kifejezetten a kéziratból szerettem gyakorolni. Mikor az ember már ismeri a hangokat, és nem azt nézi, hogy mit is kéne játszani, hanem az egésznek a szellemiségét próbálja elkapni, akkor ez nagyon hasznos tud lenni.

G.: Az biztos, hogy Liszt kézírása nagyon expresszív, improvizatív.

B.J.: Igen, az is nagyon érdekes, hogy miket húzott át és mit írt helyette. Ráadásul ezekből az etűdökből volt egy még nehezebb verzió, amit aztán a zongora fejlődésével egy kicsit megváltoztatott. Szerintem azért is, mert senki sem tudta lejátszani őket, még a növendékei sem, csak maga Liszt. Végül kétszer írta át a sorozatot: az első változatot gyerekkorában komponálta – ezek az Op. 1-es Etűdök –, majd ennek a zenei anyagából lettek a Grand Etűdök (Grandes études de Paganini – a szerk.); végül ebből születtek a Transzcendens etűdök. A Grand Etűdöket senki nem játssza manapság...

G.: Talán mert lejátszhatatlanok?

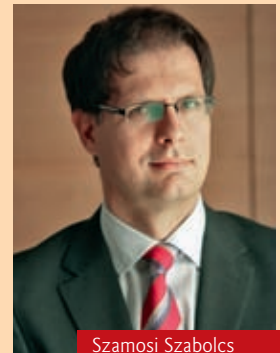
B.J.: Tulajdonképpen igen, illetve zeneileg sem voltak ezek még annyira kiforrottak. Végül a Transzcendens etűdök maradtak meg a koncertrepertoárban, bár azt kell, hogy mondjam: nem mai zongorára íródtak ezek a művek. Én a legutolsó Liszt-lemezemet egy Érard-zongorán csináltam: egy Liszt-korabeli, 1840-es évekből való hangszere, ami fent van a Várban (Magyarországon gyakorlatilag ez az egyetlenegy korabeli hangszer). Azon teljesen más ezeket eljátszani, sokkal könnyebb a billentése, kisebb az egész klaviatúra, minden közelebb van. Ugyanakkor nem olyan hangos, sokkal differenciáltabban lehet rajta zongorázni, és ami nagyon-nagyon fontos: a pedálhasználat is teljesen más. Azon a zongorán bátran használhatjuk, mert egyenes-húros a hangszer, így nem zúgnak össze a harmóniak. Ezenkívül elképesztően gyorsan lehet rajta repetálni – ezt egy mai Steinway nem tudja. Kisebb a kalapácsfej, ezért szól kisebbet, ugyanakkor az egész mechanika könnyebb. Nem volt egyszerű átállnom rá, de nagyon élveztem. Egy mai D-moddellen igazából nem lehet a Transzcendens etűdöket úgy lejátszani, ahogy Liszt korában. Hogy az ember mennyi bátorságot vesz ahhoz, hogy ha nem is átírja, de esetleg egy-két helyen egyszerűsítse a zenei anyagot a hangszer miatt, az már tulajdonképpen a művészekre van bízva.

G.: Van kedvenced?

B.J.: Nem mondanám. Külön-külön is szeretem mindegyiket, de főleg így egyben – egy nagy utazás az egész. Tökéletesen átgondolt a hangnemi szisztémája is, illetve mind harmóniailag, mind technikailag előkészíti a 20. századi

ŐSZI PROGRAMOK A FILHARMÓNIAIÁNÁL

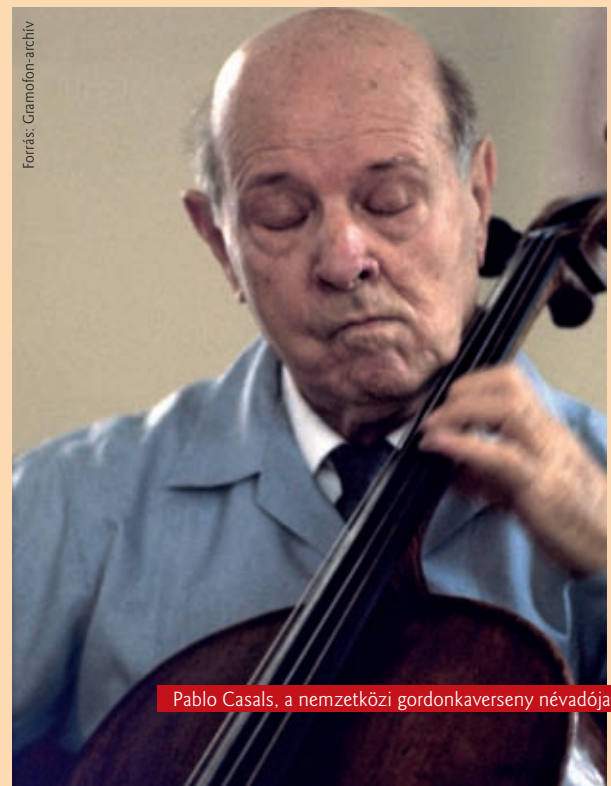
Véget ért a nyár, és a Filharmónia Magyarországnál is elkezdődött az új évad. Szeptember első hetében indult a Pablo Casals Nemzetközi Gordonkaverseny, amelynek nyitóhangversenye egyben a Filharmónia Magyarország új Unikum-bérlétének első koncertje is volt. A versenyre rekordszámú jelentkezőt vártak: összesen harminchét országból százötvenhét fiatal érkezett Budapestre, hogy összemérje tudását szóló, kamarazenei és nagyzenekari művek előadásában (a versenyről részletek a Gramofon.hu oldalon található). Az október 1-12. között zajló negyvenedik, jubileumi Korunk Zeneje Fesztivál újdonsága, hogy az egész ország területén tartanak majd koncerteket. A Filharmónia legfiatalabb fesztiváljára, a Zeneszűret Fesztiválra október 22-26. közt kerül majd sor Pécsen. 2011-ben az első Zeneszűret központi témája a Liszt-évforduló volt. Szamosi Szabolcs, a Filharmónia ügyvezető igazgatója elmondta, bár idén is szeretnék megünnepelni Liszt Ferenc születésnapját, a programot nem korlátozták egy zeneszerző életművére.

Szamosi Szabolcs

Kiemelte a Tomkins Énekegyüttes Rahmanyinov-Vesperás koncertjét, amelyet Kocsis Zoltán és fia, Kocsis Krisztián négykezes Rahmanyinov-játéka tesz még különlegesebbé. Megjelennek a szokásos programok is: úgy, mint a zenelépő, ahol a hangverseny-zongorát kiviszik az emberek közé a városba, vagy a filmklub, illetve lesz egy művészportrékat bemutató kiállítás is. Az eseménysorozat idén a Budapesti Fesztiválzenekar koncertje zárja.

Bővebb információ a Filharmónia Magyarország őszi programjairól: www.filharmonia.hu

Forrás: Gramofon-archív

Pablo Casals, a nemzetközi gordonkaverseny névadója

TÖBBSZÖRÖS JUBILEUM A KORUNK ZENÉJE FESZTIVÁLON

A negyvenedik Korunk Zenéje Fesztiválon Hollós Máté hatvanadik, Vidovszky László és Eötvös Péter hetvenedik születésnapját ünnepelhetjük szerzői estjeiken, illetve sok más, társművészeteket is bevonó produkcióban lehet részünk. A fesztivál programjai idén először nem korlátozódnak egy helyszínre: Budapest mellett Pécsen, Szombathelyen és Kaposváron is hallhatunk majd kortárszenei koncerteket október 1–12. között. A fesztivál egyik legizgalmasabb eseménye Vidovszky László, az Új Zenei Stúdió egyik megalapítója *Le piano c'est doubles* című hatzongorás darabjának bemutatója lesz, amelyet Vidovszky László vezetésével adnak majd elő. Eötvös Péter több művét, köztük a *Harakiri* című kamaraooperát is hallhatjuk majd a fesztiválon, illetve láthatunk egy kortárs táncprodukciót is a zeneszerző alkotásaira. Békési-Marton Csaba pécsi zeneszerző *Cantus Lustralis* című kamaraoberatóriumát Szombathelyen és Kaposváron hallhatjuk majd a fesztivál első napjaiban. Pécsre Hannfried Lucke német orgonista látogat el, aki Davide De Zotti osztrák zeneszerző, Oliver Messiaen és Friedrich Gulda műveit tűzte műsorára.

Bővebb információ: www.filharmonia.hu

Vidovszky László

Eötvös Péter

Hollós Máté

Forrás: Gramofon-archív

zenét. Szerintem Liszt idejében az emberek nem gondolták, hogy a szerző nemcsak a 20. század klasszikus zenéjét, hanem a könnyedebb műfajok egyes harmóniáit is előké-szíti majd. Azért, mert mindenki szétüti ezeket a darabokat, sokszor nem is vesszük észre, hogy mi van mögöttük, csak a nehézségeit látjuk meg. Ez az, amit én nagyon szeretnék elkerülni.

G.: *Ha már 20. század és könnyűzene: szerepelnek Gershwin-etűdök is a repertoárdoban, illetve Káel Norberttel fogsz közösen egy klasszikus-jazz koncertet adni. Mennyire értesz a jazzhez?*

B.J.: Szoktam játszani: nem igazán jazzt, inkább jazz-ihletésű komolyzenét. Engem ez nagyon érdekel, nagyon sok olyan darab született, amit igazából csak azok tudnak jól eljátszani, akik egy kicsit a másik oldalon is otthon vannak. A jazz ritmusa, az improvizáció egy egészen más műfaj. Én gyerekkorom óta hobbiként ugyan, de elég sokat játszom ilyeneket. Egyébként tervezem a Gershwin-etűdök felvételét is – összesen hét van belőlük, mind rettentő virtuóz darab.

G.: *Mit gondolsz, lehet helye az improvizációnak a komolyze-
nében is? Te szoktál improvizálni?*

B.J.: Igen, akár bemelegítés-, akár levezetésképpen, akár azért, hogy kikapcsoljam az agyamat. Én inkább jazzt szoktam, de azt gondolom, nagyon hasznos, ha valaki tud komolyzenét is. Rengeteg olyan mű van, akár a Transzcendens etűdök közt is, ami gyakorlatilag egy harmónialánc

feletti rögtönzés. Például az Esti harmóniák, ami teljesen olyan, mint egy improvizáció.

G.: *Úgy tudom, szoktál gyerekkoncerteket is adni. Meséj ezekről egy kicsit!*

B.J.: Igen, gyakorlatilag három-négy évestől egészen tizenkilenc éves korig tartunk koncerteket a Filharmoniaival, amelyeken Lakner Tamás karnagy a narrátor. A legutóbbi műsorunk címe *A virtuóz zongorista* volt. Egy kicsit féltem attól, hogy a gyerekek képesek lesznek-e egy szál zongorára végig odafigyelni. Végül nagyon jól sikerült a koncert – tervezzük is, hogy az egész országban végigvisszük ezt a műsort. A tapasztalataim csak és kizárólag pozitívak: egy fűtetlen tornateremben reggel nyolckor ötszáz gyerek olyan csöndben hallgatta a zenét, hogy még a légy zümmögését is lehetett hallani. Ehhez persze kell Tamás is, illetve nagyon jó ötlet volt, hogy egy kivetítőn közelről láthatták a kezemet. Egy ilyen koncerten mindenféle kunsztokat mutatok, különböző karaktereket jelenít meg, például állatokat kell felismerniük a gyerekeknek. Azt próbáljuk meg bemutatni, hogy a zongora mennyire összetett hangszer, és egy virtuóz zongoristának mennyire sok mindent kell ahhoz tudnia, hogy mindezt el tudja játszani. Ha csak egy százaléknál elérjük azt, hogy megszeressék a komolyzenét, már hasznos volt a koncert. ■

Balog József zongoraművész honlapja (életrajz, koncertnaptár, diszkográfia, fényképalbum, kritikák): www.jozsefbalog.com

MVM
KONCERTEK

Piotr Anderszewski

Fazil Say

Grigorij Szokolov

A Zongora 2014/2015

Művészetek Palotája, Bartók Béla Nemzeti hangversenyterem

2014. október 22. (szerda), 19.30 – **Bogányi Gergely**

2014. november 24. (hétfő), 19.30 – **Ránki Dezső**

2015. január 9. (péntek), 19.30 – **Piotr Anderszewski**

2015. március 17. (kedd), 19.30 – **Grigorij Szokolov**

Zeneakadémia Nagyterem

2014. szeptember 18. (csütörtök), 19.30 óra – **Jevgenyij Szugybin**

2014. november 6. (csütörtök), 19.30 óra – **Várjon Dénes**

2015. január 15. (csütörtök), 19.30 – **Yulianna Avdeeva**

2015. január 28. (szerda), 19.30 – **Fülei Balázs**

2015. február 10. (kedd), 19.30 – **Ramin Bahrami**

2015. február 23. (hétfő), 19.30 – **Fazil Say**

2015. április 9. (csütörtök), 19.30 – **Jevgenyij Koroljov**

A jegyek megvásárolhatók a Művészetek Palotája és a Zeneakadémia jegypénztáiraiban, a www.jakobikoncert.hu honlapon a Jegyvásárlás menüpontban, megrendelhetők a jakobikoncert@gmail.com email címen és a 30-257-7150-es mobilszámon, hétköznapokon 9-16 óráig.

Bővebb információ: www.azongora.hu, www.mvm.hu

A hangversenysorozat
névadó szponzora:

Magyar népdaloktól a kané harangokig

Mára már hagyománnyá vált, hogy Bartók Béla előtt tiszteleg a Nemzeti Filharmonikusok évadnyitó estje (2014. szeptember 25.) – mégpedig különleges darabokkal. Folytatódik az együttes Richard Strauss-sorozata is. Kocsis Zoltán főzeneigazgató a Gramofonnak elmondta: a Szegedi Kortárs Balett közreműködésével a József-legenda (november 12–13.) szintén rendhagyónak és különlegesnek ígérkezik – akárcsak a legutóbbi Daphnis és Chloé-koreográfiájuk.

„Fontosnak tartom, hogy a Nemzeti Énekkart annyit foglalkoztassam, amennyit csak lehet – meséli a Nemzeti Filharmonikusok vezetője –, s magam is sokat dolgoztam kórusokkal. Bár az a cappella gyakorlatom nem olyan széles, Bartók műveinél ez nem jelent problémát, hiszen stílusában nem különül el élesen az anyag vokális és instrumentális kezelése. A szeptember 25-i nyitókoncertünkre a ritkábban hallható Négy régi magyar népdalt választottam; azért is, mert a Bartók Új Sorozatot folytatni kell. Vállalkoztam arra, hogy a kórusoknál én leszek az összekötő kapocs, mindet felveszem különböző együttesekkel, s ennek része a mostani műsor is. A Hús magyar népdal ugyancsak izgalmas kompozíció: az eredetileg zongorára íródott művek nagy részét magam hangszereltem át, több mint tíz esztendővel ezelőtt. Az általam készített változat már többször, külföldön is elhangzott. Éppen ez volt az átdolgozással a célom, ugyanis ezeket a magyar népdalokat egyébként – több ok miatt – ritkán szokták előadni. Nem könnyű például a pontos, szép szövegejtés, s intonációs szempontból is tartogat nehézségeket... Csodálom is az énekeseket, hogy technikájuk révén hogyan tudják ezeket a gondokat megoldani. A Hús magyar népdal eredetijét sokszor játszottam, sokféle formációban. Legjobbnak a négy énekessel történő előadást tartom, mert a különböző karakterekhez, archetípusokhoz eltérő hangfajú énekesek illenek. Most neves művészekkel és díjnyertes fiatalokkal mutatjuk be. Érdekes, hogy Bartók milyen zseniálisan választotta ki éppen azt az ötöt a húsból, ami kamarazenei formációban is megteszi a hatását. Egyébként az ő népdal-feldolgozásai gyökeresen eltérnek a Kodályétól. Bartók életművének ez nem elhanyagolható, kis szegmense, hanem esszenciális jelentőségű, az összes műfaji ágra kiható tevékenység. A másodlagos célom a darab népszerűsítése mellett pedig az volt, hogy felhívjam a figyelmet arra, amit Bartók maga is hangoztatott: a kelet-európai népdalkincs olyan gazdag és sokszínű, hogy egy élet nem elég a tanul-

Kocsis Zoltán ezúttal Bartók és Richard Strauss kompozícióiról mesélt a Gramofon olvasóinak

mányozásához, asszimilálásához...” – mondja a Gramofon kérdésre Kocsis Zoltán.

A zenekar Strauss-sorozata pedig novemberben folytatódik. A Japán ünnepi zene a császárság 2600 éves fennállására íródott, a németek és japánok közötti szövetség volt az alapja, s Richard Strauss – aki az 1936-os olimpiai himnusz zenéjét is komponálta – nem zárkozhatott el egy olyan felkérés elől, amelyet busásan honoráltak. Az ebben az időszakban született operáinak zenéje sokkal érdekesebb, az ünnepi zene különlegessége azonban az, hogy különböző méretű, üst alakú buddhista harangokat használ benne. „Mi is az eredeti, nagy kané harangokat szeretnénk alkalmazni – kérdés, hogy ekkora öntvényeket kibír-e a Müpa színpada... Az azonban biztos, hogy japános lesz a hangzás. Megkönnyíti a munkánkat, hogy egy felvétel – amelyen maga Richard Strauss vezényel – rendelkezésre áll a darabról” – mondja Kocsis Zoltán, majd így folytatja: „felhangzik ezen az esten a József-legenda is, ami zeneileg azon a Strauss-művek közé tartozik, amelyek a korábbi kompozíciókhoz képest is új, lényeges elemeket tartalmaznak, és tökéletesen ellehetetlenítik azokat a vádakot, amelyek szerint Strauss az Elektra után már csak reprodukálta önmagát... A Szegedi Kortárs Baletten historikus vagy néprajzi szempontokat felesleges lenne számon kérni, sajátos mód-szerekkel dolgoznak. S úgy gondolom, a Daphnis és Chloéhoz hasonlóan érdekes produkciót állítanak majd színpadra. Az a darab erősen megosztotta a publikumot, de rengeteg pozitív visszajelzést kaptam, és magam is érdekesnek találtam az akkori »ketrecharcot« – meséli a Gramofon olvasóinak Kocsis Zoltán.

A Nemzeti Filharmonikusok honlapja: www.filharmonikusok.hu

A ZENEAKADÉMIA
REZIDENS ZENEKARA

2014/2015 BÉRLETEK

Művészeti vezető:
KELLER
ANDRÁS

- CONCERTO RUSSO**
- BEETHOVEN PLUSZ**
- CONCERTO CLASSICO**
- CONCERTO HEAVY METAL**
- CONCERTO OPEN**
- CONCERTO STUDIO**
- MAHLER-SCHUBERT**
- MANÓ**
- ÚJ DIMENZIÓK**
- DZSOPATÁN**
- CONCERTO 9**

Kedvezményes bérletvásár a Zeneházban: 2014. szeptember 1-5. www.concertobudapest.hu

Partnerünk:
VizPlusz Kedvezménykártya
www.vizpluszkartya.hu

NYOLC HÓNAP ALATT A VILÁG KÖRÜL 2014. 09-11.

2014. november 14., 19:30
MÜPA, Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem
Sir Simon Rattle és a Berlini Filharmonikusok
Kurtág György: Grabstein für Stephan, op. 15c
Beethoven: IX. (d-moll) szimfónia, op. 125

Sally Matthews - szoprán, Bernarda Fink - mezzoszoprán
Christian Elsner - tenor
Hanno Müller-Brachmann - basszus
MR Énekkar (karigazgató: Pad Zoltán)
Kodály Kórus Debrecen
Vezényel: Sir Simon Rattle

2014. szeptember 18., 19:30
Debrecen, Bartók terem
Amadinda 30
Válogatás az Amadinda ütőgyűttes elmúlt 30 évének legsikeresebb műsorszámai közül.
Jegyár: 1900 Ft, diák- és nyugdíjas belépő: 1300 Ft

2014. október 1., 19:30
Debrecen, Bartók terem
A Zene Világnapja
P. Csajkovszkij: Diótörő-szvit
D. Ellington: Diótörő-szvit
Kodály Filharmonikusok Debrecen
Budapest Jazz Orchestra
Vezényel: Kovács László
Regisztrációs jegy ára 100 Ft
Regisztrálni a debreceni Tourinform irodában
2014. szeptember 8-tól lehet

2014. október 9., 19:30
Debrecen, Bartók terem
Bécsi vér
W.A. Mozart: Varázsfuvola-nyitány K. 620
L.v. Beethoven: V. (Esz-dúr) zongoraverseny op.73
J. Brahms: II. (D-dúr) szimfónia op.73
Réti Balázs - zongora
Miskolci Szimfonikus Zenekar
Vezényel: Gál Tamás
Jegyár: 1900 Ft, diák- és nyugdíjas belépő: 1300 Ft

2014. október 22., 19:30
Debrecen, Bartók terem
"56"
L.v. Beethoven: Egmont-nyitány op.84
Liszt F.: Hungaria S. 103
Dubrovay L.: 1956 - szimfonikus képek versmondóra és zenekarra Gyurkovics Tibor verseivel
Koncz Gábor - narrátor
Kodály Filharmonikusok Debrecen
Vezényel: Philippe de Chalendar
Jegyár: 1900 Ft, diák- és nyugdíjas belépő: 1300 Ft

2014. október 30., 19:30
Debrecen, Bartók terem
Divina musica
G. Verdi: Requiem
Rálik Szilvia, Schöck Atala, László Boldizsár, Rácz István - ének
Kodály Kórus Debrecen
Csokonai Színház Énekara
Kodály Filharmonikusok Debrecen
Vezényel: Kovács László
Jegyár: 1900 Ft, diák- és nyugdíjas belépő: 1300 Ft

2014. november 8., 19:30
Debrecen, Bartók terem
Nagyok kicsiben
Ny.A. Rimszkij-Korszakov: c-moll zongorás trió
A. Dvořák: A-dúr zongoraos op.81 nr.2
Közreműködnek a Budapesti Fesztiválzenekar művészei
Jegyár: 1900 Ft, diák- és nyugdíjas belépő: 1300 Ft

2014. november 20. 19:30
Debrecen, Bartók terem
A szerelem rabságában
I. Sztarvinszkij: Menyegző
C. Orff: Catulli Carmina
Kodály Kórus Debrecen
Vezényel: Szabó-Sipos Máté
Jegyár: 1000 Ft, diák- és nyugdíjas belépő: 700 Ft

2014. november 27., 19:30
Debrecen, Bartók terem
Latin varázs
Hubay J.: Carmen fantázia op.3 No.3
C. Saint-Saëns: Havanaise op.83
P. de Sarasate: Cigánydalok
M. de Falla: A háromszögletű kalap - szvit
Kelemen Barnabás - hegedű
Kodály Filharmonikusok Debrecen
Vezényel: Kollár Imre
Jegyár: 2500 Ft, diák- és nyugdíjas belépő: 1800 Ft

Kiemelt támogatóink:

Partnerünk:

Haydn és Mozart – beszélő, táncoló zene

A Budapesti Fesztiválzenekar régi és rendszeres sorozata a Haydn-Mozart Plusz, amelynek az utóbbi években Takács-Nagy Gábor az állandó dirigense. A hegedűművész-karmester úgy véli, a koncertjein felhangzó művek táncolnak, történeteket mondanak el, és rólunk, a hallgatóság érzéseiről, gondolatairól mesélnek. Ő pedig nem szabályok szerint vezényel, hanem kreatívan próbálja a kottában megfogalmazott, holt hangokat életre kelteni. Ehhez pedig a Fesztiválzenekar muzsikusai kiváló partnerek.

„Szeretem a Haydn-Mozart Pluszt” – meséli Takács-Nagy Gábor –, hiszen a BFZ-ben kiváló muzsikusok ülnek, akikkel öröm dolgozni, s úgy érzem, az utóbbi évek alatt egyre jobban összeszoktunk. Félszavakból megértjük egymást, gyorsan magas szintre jutunk, és annyira szabadnak érzem magam mellettük, hogy a koncerteken már improvizálni is merek. A zenekar olyan, akár egy hangszer, s már én is megtanultam, hogy hogyan kell bánni ezzel az instrumentummal. Nem a karmester zenél, hanem a muzsikusok, őket kell egységbe kovácsolni, és megfelelően inspirálni, hogy mindenki az egyéni legjobbját nyújthassa. Fontos az élményszerű játék, mert az valóban megemeli a hallgatók lelkét.”

„Ezt a sorozatot azért is élvezem, mert szólistái azok a muzsikusok, akik az együttes saját, Végh Sándor Versenyén győzedelmeskedtek. Jó érzés a barátaimmal zenélni, hiszen korábban magam is sok éven keresztül voltam a BFZ koncertmestere. Azt is jó látni, hogy a zenészek milyen lelkesen készülnek erre a megmérettetésre. A zenében ugyanis nincs stagnálás: vagy fejlődik valaki vagy visszaesik; egy ilyen verseny azonban kellően inspirál mindenkit, hogy továbbfejlessze tudását, s hogy kamarazenei csoportokban gyakoroljon. A zenekari játék alapja ugyanis az, hogy nemcsak halljuk, hanem hallgatjuk is a másik játékát. S tényleg a baráti hangulat jellemző az együttesre, amelyben mindenki meg meri mutatni a tudását, s együtt örülnek egymás sikerének. Néha a megmérettetés előtt engem is megkérnek, hallgassam meg az előadást, adjak tanácsot, amit örömmel teszek. Jó tudni, hogy hallgatnak rám, és a zenészek előtt van hitelem.”

Takács-Nagy Gábor szerint az is öröm, hogy most már ismét a Zeneakadémia ad otthont ezeknek a hangversenyeknek, hiszen sokkal jobb az akusztika; arról nem is beszélve, hogy milyen gyönyörű helyszín. „Az őszi előadásokat október végén lesznek a koncertteremben, majd ismét vidéki turnéra indulunk. A programot – amelynek Fejérvári Zsolt és Andrea Bressan a szólistája – Pécssett, Székesfehé-

Takács-Nagy Gábor: „Haydn kicsit közelebb van a földhöz, Mozart inkább lebeg”

vártó és Nyíregyházán is előadjuk. Élvezem ezeket a vidéki vendégszerepléseket, mert így új publikummal is találkozhatom, amelynek tagjai nagyon hálásak és lelkesek. A műsort egyébként Fischer Ivánnal együtt állítjuk össze, s mindig fontos, hogy újdonságok, ritkán hallható művek is felhangozzanak. Volt már, hogy ugyanabban a hangnemben szólalt meg minden vagy Haydn első és utolsó szimfóniája szerepelt egy esten. Most egy Mozart- és egy Haydn-szimfónia, illetve a Német táncok mellett Rossini Fagottversenye, valamint Vanhal D-dúr nagybőgőversenye kapott helyet a programban.”

„Nem tudom megmondani, hogy mi a Mozart- vagy a Haydn-hang...” – meséli Takács-Nagy Gábor a Gramofon olvasóinak. „A zenére figyelek, az adott darabra, a mondanójára, és mindig ahhoz igazítjuk a hangzást. Nem vezényelek szabályok szerint. Hiszek abban, hogy ha az előadó kellően érzékeny, s ha jó az ízlése, akkor a produkció is stílusos lesz. Nagy zseni volt mindkét komponista, de ugyanolyan érzésekkel rendelkeztek, mint mi. Így műveik a mai emberről is szólnak, az érzéseinkről, a gondolatainkról. S ezt kell kreatívan életre kelteni. Haydn kicsit közelebb van a földhöz, Mozart inkább lebeg. De amikor ezek a zeneszerzők felkeltek az ágyból, nem azt mondták maguknak, hogy most komponálok egy klasszikus stílusban lévő művet, hanem csak azt: írok egy darabot. Az artikuláció fontos. A 19. századi zene inkább fest; Mozart és Haydn muzsikája pedig beszél és táncol. Ezért lényeges, hogy hogyan emelkedik ki a vonó a húrból. A legfontosabb azonban az, hogy élő, kontrasztgazdag legyen az előadás. A zenész feladata, hogy a kottában lévő, holt hangokat elevenné varázsolja, s egy történetet mondjon el általa, a közönség pedig élménnyel térjen haza.”

A Budapesti Fesztiválzenekar honlapja: www.bfz.hu

Bogányi Tibor

Egy csipet orosz Párizs...

A párizsi Orosz Balett felkérésére írt Dukas La Péri tánckölteménye egy koncerten november 21. a Párizsban élő Prokofjev **péntek 19.30** I. zongoraversenyével és Ravel balkezes zongoraversenyével **Andrej Gavrilov** orosz pianista virtuóz előadásában.
Vezényel **Bogányi Tibor**.

Egy csipet kelet, egy csipet nyugat...

A nyugati irodalom királya, Shakespeare ihlette Csajkovszkij műve, A vihar, egy ősi keleti népmese 2015. február 6. feldolgozása Sztravinszkij tollából, **péntek 19.30** a Petruska, és Sosztakovics I. gondokaversenye. Három orosz szerző a szintén orosz **Szergej Szlovacsevszkij** gondokaművész „társaságában”.
Vezényel **Cristian Mandeal**.

Egy csipet csábító hegedű...

A koncertet a 20. század legnagyobb szimfonistájának, Karl Amadeus Hartmannnak egy tételből álló 2015. március 13. II. szimfóniája nyitja, melyet **péntek 19.30** Max Bruch színgazdag hegedű-versenye követ **Kelemen Barnabás** csábító előadásában. A második rész Henk de Vlieger zenekari tisztelgése Wagner A nürnbergi mesterdalnokok műve előtt. Vezényel **Bogányi Tibor**.

Egy csipet dallamos kortárs...

Mozart A-dúr rondoja, majd Dubrovay László dallamos 2015. április 18. III. zongoraversenye **Bogányi Gergely** előadásában. A koncertet Richard Strauss nagy lélegzetvételű műve, az Imígyen szóla Zarathustra zárja. **szombat 19.30** Vezényel **Christian Schumann**.

Egy csipet vers és ének...

Weber Euryanthe című operájának nyitánya után Richard Strauss 2015. május 22. Hat dala csendül fel **Miklósa Erika** előadásában. Legvégül Sosztakovics zajos sikerű V. szimfóniája zárja a koncertsorozatot. **péntek 19.30** Vezényel **Vass András**.

PFZ
MÜPA
14/15

Szergej Szlovacsevszkij

Andrej Gavrilov

Kelemen Barnabás

Miklósa Erika

A Pannon Filharmonikusok megfűszerezi Budapest zenei életét!

Bérletek kaphatók a Jegymester webáruházban, a Művészetek Palotája jegyirodáiban és a Ticket Expressz jegyirodáiban országszerte.
További információ: www.pfz.hu

Közönségbarát kortárs művek a Concertóval

A Keller András vezette együttes, a Concerto Budapest mindig élen járt a kortárs művek műsorra tűzésében. A következő szezonban azonban még az eddiginél is több újdonságot kínálnak. A Concerto Open koncertjein különleges komponisták mutatkoznak be, az Új Dimenziók estjein magyarországi bemutatók hangzanak fel, s még Concerto Heavy Metalra is várják az érdeklődőket.

Gidon Kremer és Keller András – a két kiváló hegedűművész-karmester ismét közös produkciót készít elő

„Az együttesben muzsikáló, kiváló rézfúvós fiúk – Devecsei Gábor, Sztán Attila, Tóth Bálint – inspiráltak a Concerto Heavy Metal sorozatára. Nekik kívántam szabadkártyát adni, s biztos, hogy a BMC-ben, októberben kezdődő előadások roppant szórakoztatóak lesznek, különleges vendégekkel, rendhagyó műsorokkal, amelyekből természetesen a címadó heavy metal sem hiányozhat” – meséli a Gramofonnak Keller András. – A Concerto Open sorozata szintén szokatlan és érdekfeszítő. Mindig sokat dolgozom a hangversenyek műsorával, mert úgy vélem, a programösszeállításnak önmagában művészi alkotásnak kell lennie. Ezek ugyanis egyszeri, megismételhetetlen alkalmak. Egy este különböző művek találkoznak, amelyek bizonyos szférában kapcsolatba lépnek és hatnak egymásra. A zenét ugyanis csak élőlényként tudom felfogni... Ezért lényeges, hogyan épül fel egy-egy koncert. A Műpában színre kerülő Open-sorozatban klasszikus művek és olyan kortárs darabok hangzanak fel, amelyek előadásában alkotójuk is részt vesz. Olyan muzikusokat hívtam, akiknek óriási presztízsük van a világban, itthon azonban még nem ismertek. Sajnos hozzánk még mindig általában huszonöt-harminc esztendőes késéssel érkeznek meg az új művek. Ezért számomra misszió is, hogy kortárs alkotásokat játsszak, még ha egy olyan nagy koncerttermet is kell megtöltenünk, mint a Művészetek Palotája. Azt nem tudom ígérni, hogy a mostani sorozat darabjai felérnek a beethoveni szimfóniák

nagyságrendjével, de hogy mindegyik érdekes és szórakoztató lesz, azt igen. Biztos, hogy közönségbarát és élvezetes kompozíciók hangzanak majd el. A törzsközönségünknek már elmondtam, hogy ne aggódjanak, nem fog fájni.. Bízom benne, hogy ezzel nem riasztom el az egyre növekvő számú publikumot! S tényleg csak akkor lehet eldönteni, hogy milyen egy adott mű, ha legalább egyszer meghallgatta az ember.”

Keller András kérdésünkre részletesen beszámolt a sorozat programjáról. „Októberi estünkön Lera Auerbach Eterniday – Hommage to W. A. Mozart című műve után valóban Mozart következik: a d-moll zongoraverseny, végül a posztromantikus stílusú I. szimfónia. Auerbach remek komponista, kiváló zongoraművész, emellett költő, képzőművész, s balettjeit világszerte játsszák. A sorozatban kedves barátom, Gidon Kremer szintén koncertezik: előadásában egy Weinberg-mű is felhangzik. Különleges zeneszerzőről van szó, aki Sosztakovics árnyékában élt, és hatalmas a hagyatéka. Most, ezzel a darabbal rengeteg arcát megmutatja Kremer. Várom már a hangversenyt, mert eddig Weinberg-művei hiányoztak a repertoárunkról... A sorozatot záró esten pedig Thomas Adès dirigálja a zenekart, aki kiváló zongoraművész, s felhangzó Haláltánc című darabját tavaly mutatták be nagy sikerrel. Azért is tartom jónak ezt a bérletet, mert a zenekar számára is fontos a szerzői jelenlét. Így születnek ugyanis autentikus előadások. A zenekar is várja már ezeket a darabokat. A muzikusok nyitottakká váltak az eltelt évek alatt, s tudják, hogy mindig, mindenben száz százalékos teljesítményt kell nyújtaniuk.” A másik – kortárs művek szempontjából – szintén lényeges sorozatuknak a Zeneakadémia ad otthont, s ezen közösen játszanak az UMZÉ-val. „Rácz Zoltánnal régi barátok, muzsikuskollégák vagyunk, s persze szoros szövetségesek is. Együtteséből sokan játszanak a Concertóban, s hasonlóan gondolkodunk zenélésről, zenéről. Az Új Dimenziók minden estjére jut egy-egy magyarországi bemutató, sőt a zárókoncertre kettő is. Messiaen műve fél évszázad után jut el hozzánk, Veress Sándor darabját sem játszotta eddig itthon senki, ahogy Boulez Incises és Sur Incises című kompozícióit sem. Örülök, hogy mindkét nagy koncerthelyszínen ilyen erős kortárs profilú sorozatokkal leszünk jelen” – avatja be a műhelytitkokba a Gramofon olvasóit Keller András.

A zenekar honlapja: www.concertobudapest.hu

CARL ORFF:

FILHARMÓNIA
MAGYARORSZÁG
élmény + érték

:m

CARMINA BURANA

2014. OKTÓBER 1., 19.00
GENERALI ARÉNA MISKOLC

A MISKOLCI
SZIMFONIKUS ZENEKAR ÉS
A FILHARMÓNIA MAGYARORSZÁG
NAGYSZABÁSÚ PRODUKCIÓJA
A GENERALI ARÉNÁBAN

MISKOLCI
SZIMFONIKUS ZENEKAR
ÉNEK: HORVÁTH ISTVÁN,
FODOR BEATRIX,
WIEDEMANN BERNADETT,
HAJA ZSOLT
KÖZREMŰKÖDIK:
NEMZETI ÉNEKKAR,
FAZEKAS GYERMEKKAR
VEZÉNYEL:
GÁL TAMÁS

EMBERI ERŐFORRÁSOK
MINISZTERIUMA

nka

Jegyek 2000 Ft-os áron szeptember 1-től kaphatóak
a Miskolci Kulturális Központ (3525 Miskolc, Rákóczi u. 2., tel.: 46/508-844)
és a Filharmónia Magyarország Nonprofit Kft. irodájában
(3525 Miskolc, Kossuth u. 3., tel.: 46/505-656)
A diákok, pedagógusok és nyugdíjasok kedvezményesen,
1700 Ft-ért vásárolhatnak jegyeket.
A Népszerű, a Gyöngy és Szezonbérlettel rendelkező hangversenylátogatóink
bérletenként egy darab 500 Ft-os árú jegyet válthatnak.

MISKOLC

Újdonságok – sok nélkül

Kétféle bérletvásárlója van a Budafoki Dohnányi Zenekarnak – meséli Hollerung Gábor, az együttes igazgatója és művészeti vezetője, aki augusztusban ünnepelte hatvanadik születésnapját. Az egyik vásárló azt kérdezi meg, mi lesz az újdonság, a másik pedig azt, hogy lesz-e megint egy korábban hallott, általa megszeretett produkció. A közönségnek nem lehet panasa a társulat következő szezójára: rendhagyó produkciókat, műveket és instrumentumokat egyaránt kínálnak.

A zenekar szinte az egész nyarat munkával töltötte: júliusban például Lajkó Félix-szel muzsikáltak a Margitszigeten, augusztusban pedig fesztiválról fesztiválra jártak. A Zempléni Fesztivál mellett Beremenden és a nyíregyházi Cantemus Kórusfesztiválon ugyancsak felléptek, emellett koncerteztek Mosonmagyaróváron is. A próbák sora szeptember elején folytatódik, hiszen a szezont nyitó estjükön ősbemutatóval lépnek a publikum elé. Szeptember 25-én, a Zeneakadémián Csajkovszkij Francesca da Rimini és Brahms II. szimfóniája mellett Hollós Máté Kettősversenyét adják elő, Rivka Golanival és Virág Emesével, Yeruham Sharovsky dirigálásával. „Örömmel vállaltuk ezt a premiert, és igyekszünk a szezont további részében szintén érdekes, különleges darabokat játszani. Szinte minden hangversenyünkre jut egy-egy kortárs mű – folytatja Hollerung Gábor. – S azért arról is ejtsünk szót, hogy mára versenyhelyzet alakult ki a zenekarok között, telítődött a hangversenypiac. A program-összeállításokkal ezért át kell törnünk a közönség egyre magasabb ingerküszöbét. Szerencsére a mi publikumunk vevő az újdonságra. Olyan hangversenyeket kell adnunk, amelyekkel a közönséget el tudjuk kápráztatni. De a magunk ébrentartása, a saját feladatvállalási kedvünk, a tette készségünk életben tartása is fontos. El kellene jutnunk egyébként oda, hogy még több legyen az újdonság, de úgy, hogy a publikum ne kapjon sokkot. Szükség van különlegességekre, de ezt sem szabad dömpingszerűen csinálni, hiszen a cél az, hogy több embernek legyen kedve koncertre járni...”

A Dohnányi Zenekar vezetője úgy véli, a közönségépítésben segít hatalmas repertoárjuk, valamint az is, ahogy ezeket az újdonságokat találják, ahogy igyekeznek az érdeklődőknek minden információt megadni, ami közelebb viszi hozzájuk a műveket. Hollerung Gábor abban is hisz, hogy a társművészetek segítenek a zene könnyebb megértésében, s úgy véli, az olyan produkciók, amelyekben több művészeti ág találkozik, sok izgalmas és élvezetes pillanatot tartogatnak a résztvevőknek is. Több ilyen előadásuk született már: ősszel a szerelem arcait járják körül a Művészetek Palotájával közös rendezésű sorozatukban, táncosokkal. A bérlethez három táncegyüttest nyertek meg: a Bozsik Yvette Társulattal az egzotikus szerelmet mutatják be A csodálatos mandarinnal, s az est műsorában Dubrovay László Tündérszép Ilona és Árgyélus királyfi

Hollerung Gábor: „A társművészetek segítenek a zene könnyebb megértésében”

című műve is szerepel, amelyet Cakó Ferenc homokanimációi illusztrálnak. A profán arcot pedig mi más mutatná meg jobban, mint egy kiváló Offenbach-operett, az Orfeusz az alvilágban. A darab félig szcenírozottan, Káel Csaba rendezésében kerül színre, s az is biztos, hogy különleges kán-kánt láthatnak majd az érdeklődők, hiszen a koreográfus Horváth Csaba, a közreműködő táncársulat pedig a ForteDanse. A frivol archoz két különleges művet választottak: a ritkán hallható Orff-darabot, a Catulli Carminát és Petrovics Emil hatásos Lysistratáját. A Szegedi Kortárs Balett lép itt színpadra, Juronics Tamás koreográfiájával. A sorozat záróestjéről hiányzik a tánc, de Hollerung Gábor úgy véli, érdemes ez alkalommal már csak a zenében bízni, s Wagner Trisztán és Izoldájának, valamint Ravel Daphnis és Chloéjának részletei mellett Gyöngyösi Levente I szimfóniája hangzik fel.

A BMC-ben indított sorozatuk szintén izgalmas. Az ötlet Szentpáli Rolandtól és Mandel Róberttől származik, akik számos rendhagyó instrumentumot szólaltattak már meg. A négy előadásból álló bérlet mindegyik estjén egy-egy hangszerritkaságot mutatnak be, neves vendégekkel.

SZEGEDI SZIMFONIKUSOK: KULTURÁLT SZÓRAKOZTATÁS

A Szegedi Szimfonikus Zenekar igazgatójaként egy esztendőnyi múlt áll Lukácsházi Győző mögött. Ez az időszak egyaránt szolgált élményekkel, tapasztalatokkal és olyan ötletekkel, amelyeket a következő években kíván megvalósítani.

„Hazudnék, ha azt állítanám, hogy könnyű helyzetben vagyunk, hiszen az ország második legnagyobb, legnépesebb zenekaraként rengeteg a tennivalónk. Különböző korosztályok számára szerkesztett bérleteinket az elmúlt évadban is tízezrek hallgatták. Játsoztunk operát, operettet, zenés játékot és musicalt, közreműködtünk fesztiválokban, többször is jártunk a fővárosban és az ország más nagyvárosaiban. Szerztünk kellemes órákat Somogyban, Baranyában és Békés megyében, zajos sikert arattunk a Zsidó Nyári Fesztiválon. Egy hét alatt tizennégy koncertet adtunk Bács-Kiskun megyében, ahol összesen ötezer gyermek élvezhette műsorunkat. Nem szeretnék megfélekezni saját közönségünkről sem: a szegediekéről, akik az év minden szakában találkozhatnak velünk a város különféle előadóhelyein, a Nemzeti Színháztól a Szabadtéri Játékok színpadáig” – mondja Lukácsházi Győző.

Az elmúlt évad nagyzenekari koncertjei közül az igazgató kiemelkedőként említi Rossini Mózes című operáját, Verdi Requiemjét Pál Tamás vezényletével, illetve a Brahms-estet Ligeti Andrással. Fontosnak tartja a Bács-Kiskun megyei, tizennégy előadásból álló ifjúsági sorozatot is, amelynek karmestere Gyüdi Sándor, műsorvezetője pedig ő maga volt. „A zenekar jó teherbírású – folytatja az igazgató –, művészeink a próbákkal és utazásokkal járó fáradalmak ellenére is képesek nagyszerű előadásokat produkálni, munkájukat az átlagosnál több mosollyal, jó hangulatban végezni. Úgy érzem, partnernek tekintjük egymást, az elmúlt esztendőben nem merült fel olyan zavaró tényező, amelyet ne tudtunk volna közösen, mindenki megalégedésére rendezni. A mi dolgunk a kulturált szórakoztatás, amit a lehető legmagasabb szinten kell művelnünk, hogy hitelesek maradhassunk. Akit ez a törekvésünk megérint, támogatni fog bennünket a jövőben is fellépési lehetőséggel, pénzzel vagy egyszerűen azzal, hogy ellátogata a koncertjeinkre.”

Forrás: Gramofon-archív
Lukácsházi Győző: „Képesek vagyunk az átlagosnál több mosollyal, jó hangulatban végezni a munkánkat”

Lukácsházi Győző úgy érzi, a kinevezése óta eltelt egy évben nem érte kudarc. Tisztában van a helyi lehetőségekkel, így nem is szőtt olyan terveket, amelyeket ne tudna megvalósítani. A Gramofonban legutóbb azt nyilatkozta, hogy bővítené a nyári szabadterei műfajt kamarazenével, térzenékkal, mert millió gyönyörű helyszín található a városban. „Azt szeretném, hogy ütközzenek belénk” – fogalmazott akkor. Idén nyáron meg is valósította ezt az elképzelést, mint az a Gyüdi Sándor vezető karmesterrel készült Gramofon-beszélgetésből (ld. a 37. oldalt) is kiderül. Továbbra is a célok között szerepel a több mint 30 ezer szegedi egyetemista megszólítása. Nem könnyű kiemelni pár produkciót a 2014/2015-ös évad kínálatából, hiszen – mint Lukácsházi Győző mondja – minden fellépésre nagy gonddal, lelkiismeretesen készülnek. „Megemlékezünk a száz éve született világhírű, szegedi származású dirigensről, Fricsay Ferencről, és összeállt két bérleti sorozatunk a Filharmónia Magyarországgal közös szervezésben. Ennek köszönhetően a gyerek- és ifjúsági előadásokon is új programokkal jelentkezőnk. Kiváló vendégművészeket várunk. Nem lesz eseménytelen tehát az új évad, amelynek arculatába már nekem is jóval nagyobb a beleszólásom.”

Bővebb információ és programnaptár:
www.symph-szeged.hu

Új vezetés és kamarasorozat Miskolcon

Nehéz, személyeserékkel, sok konfliktussal teli szezonon van túl a Miskolci Szimfonikus Zenekar. Az új vezetés azonban már kiegyensúlyozott évadot ígér. Gál Tamás, az új művészeti vezető érdekes programot állított össze, sok vendégművészt is hívott, de saját kamarasorozatot is indítanak. S bár akad tennivaló még jócskán, a nemrég kinevezett ügyvezető, Szászné Pónuzs Krisztina is bizakodva várja a szeptembert, hiszen a nyár eleji hangversenyeik nagy sikert arattak, ráadásul jól fogytak eddig a bérleteik.

Szászné Pónuzs Krisztina – a zenekar új igazgatója optimistán várja az új évadot és a Gál Tamás karmesterrel közös munkát

„A temérdek gond ellenére az évad végére már kezdett helyreállni a nyugalom – meséli Szászné Pónuzs Krisztina, aki nyáron öt évre szóló megbízatást kapott a várostól. – A koncertjeink kiváló szakmai visszhangot kaptak, és nagy tetszést arattak. A Bolsoj művészeivel léptünk fel például a Zeneakadémián, a Promenádn hangversenyekből pedig hármat is adtunk, népes publikum előtt. Szerepeltünk a Miskolci Operafesztiválon is, ahogy évek óta mindig, és szép külföldi bírálatok születtek az együttes teljesítményéről.”

„Az évad végére elkészült a következő szezon programja, és örülök, hogy az új művészeti vezetővel, Gál Tamással sikerült olyan sorozatokat összeállítanunk, amely figyelembe veszi a helyi igényeket. Sokszínű műsort hallhatnak majd az érdeklődők, temérdek kiváló vendégművész érkezik hozzánk, a hangversenyek izgalmasak és színvonalasak lesznek. A következő szezonban dirigálja a zenekart például Vásáry Tamás, Izaki Masahiro, Oliver von Dohnanyi, Mika Eichenholz vagy Kovács János is. S olyan szólisták muzsikálnak velünk, mint Kertesi Ingrid, Fodor Beatrix, Perényi Miklós, Várjon Dénes, Fekete Attila, Banda Ádám vagy Várdai István. A közönségnevelés szintén lényeges: jövőre is tartunk interaktív gyerekkoncert-sorozatot a 3-8 éves korosztály számára, Játsszunk zenét a szimfonikusokkal címmel. Biztos vagyok benne, hogy az első koncertek már arról tanúskodnak majd, hogy az átmeneti bizonytalanság után a zenekar háza táján minden rendben van. Szerencsére máris nagyon sokan vásárolták meg a bérleteinket, s ebből érezzük a közönség szeretetét, valamint azt, hogy a miskolci publikum nagyon elkötelezett a zenekar iránt.”

A következő szezonban a Gyöngy és a Népszerű sorozatok mellett újdonságot, kamarazenei bérletet is kínálnak,

mégpedig a Zenepalotában. „Folytatjuk az együttműködést a Filharmóniával, ezúttal egy nagyszabású, közös Carmina Burana bemutatóra készülünk, de idén az együttes saját rendezésében is elindítunk egy új sorozatot Mesterbérlet néven, amely mesterműveket és kiváló muzikusokat vonultat fel” – teszi hozzá az ügyvezető. Aki elmondja azt is, Gál Tamást nagyon lelkesen fogadták a zenekar tagjai, és sokan alig várják az őszt, hogy elkezdődjön vele végre a közös munka. A következő évadban először ismét Aperitif koncerttel lépnek a publikum elé, szeptember 5-én, két alkalommal, a Nyári Színházban, az új művészeti vezető dirigálásával. „Tavaly már sikert aratott ez az »étvágygerjesztőnek« szánt hangverseny, ami ízelítőt nyújt a bérleteinkből. Segíti a sorozatok népszerűsítését, emellett olyanok is meghallgathatják, képet kaphatnak az együttes évadjáról, akik egyébként nem járnak koncertekre. Jól ismerem az együttest, hiszen korábban dolgoztam a zenekarral, miskolciként pedig már húsz esztendeje tartozom a társulat bérletvásárlói közé.

Szászné Pónuzs Krisztina a következő időszakot tekintve optimista, de számít persze arra is, hogy lesznek még nehézségek. „Gál Tamásnak viszont nagyon örülök, mert a legjobb dirigensek közé tartozik, és korábban sok éven keresztül kiváló munkát végzett a MÁV Szimfonikusokkal. S emellett, hogy roppant lelkesen látott munkához és kiváló évadot állított össze, kompromisszumkész és mindenben támogatja a munkámat. Remek személyiség, akinek habitusa sokat segíthet abban, hogy a zenekar tartsa a tőle megszokott szakmai színvonalat, valamint az új impulzusok hatására tovább fejlődjön.”

A Miskolci Szimfonikus Zenekar honlapja: www.mso.hu

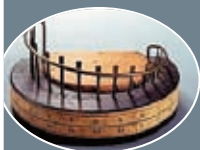
BUDAFOKI DOHNÁNYI ZENEKAR

Classical Discoveries

Hangszercsodák, sztárok,
remekművek

A Budafoki Dohnányi Zenekar új ismeretterjesztő sorozata a Budapest Music Centerben
(1093 Budapest, Mátyás utca 8.)

2014. október 3. péntek 19:30

Brahms, Mozart, Csajkovszkij
Kolonits Klára – ének
Mandel Róbert – szöghegedű, tekerőlant
Vezényel: Dinyés Dániel

2015. február 6. péntek 19:30

Bach, Albrechtsberger, Beethoven
Albin Paulus – trombula
Szabó István – mandora
Hangversenymester: Berán Gábor

2014. november 21. péntek 19:30

Klosé, Vivaldi, Mozart
Szentpáli Roland – ophicleide
Baráti Kristóf – hegedű
Vezényel: Hollerung Gábor

2015. március 20. péntek 19:30

Mozart, Haydn
Malcolm Bilson – fortepiano
Vezényel: Vashegyi György

Részletes bérletprogram: www.bdz.hu

BUDAFOKI
DOHNÁNYI
ZENEKAR

GRAMOFON

1996 ÓTA A KLASSZIKUS ZENE ÉS A JAZZ SZOLGÁLATÁBAN

Gramofon Klasszikus és Jazz – minőségi folyóirat igényes zenerajongóknak

Gramofon.hu – internetes folyóirat kuriózumokkal és háttérinformációkkal

Gramofon-könyvek – 2014-ben is folytatjuk minőségi zenei könyvsorozatunkat

Gramofon-díjak – évente rangos szakmai elismerés a klasszikus zene és a jazz legjobbjainak

Főszerkesztő és felelős kiadó: Retkes Attila

Kiss Csaba a Kodály Kórus élén

Az évad végén távozott a debreceni Kodály Kórus éléről Pad Zoltán, így az együttesnél új karnagyot kerestek. A pályázat sikertelen lett, de végül megbízott karnagyként bizalmat szavaztak az énekkar egyik tagjának, Kiss Csabának, aki már számos kórus irányítójaként tett szert tapasztalatra. Több mint másfél évtizede énekel az együttesben, és az utóbbi esztendőben betanító karnagyi feladatokat is ellátott. Megbízataása egyelőre december végéig szól, de Kiss Csaba számos hosszú távú tervvel kezd munkához, hiszen bízik a folytatásban.

Különleges az idei esztendő a tanár-énekművész számára, hiszen az elmúlt évad végén a Kodály Kórusban végzett munkájáért nívódíjat vehetett át, ráadásul szeptembertől megbízott karnagyként ő irányítja a debreceni társulatot. A művész azt mondja, ezzel a megbízatással régi álma vált valóra, hiszen debreceni születésűként már gyerekkorában, egy ifjúsági hangversenyen találkozott az akkori Kodály Kórusral, ahol az együttest alapító karnagya, Gulyás György dirigálta. Földbe gyökerezett a lába, leesett az álla, ahogy a társulat előadásában elképesztő, drámai erővel harsant fel a Mátrai képek, de az Esti dal végtelen nyugalmat árasztó lírájára, fájdalmára is a mai napig emlékszik. Később, a diplomája megszerzése után Miskolcon kapott tanári állást és egy kamarakórus vezetője lett. Szülővárosába tizenhat esztendővel ezelőtt tért vissza, és félállásban rögtön tagja lett a Kodály Kórusnak, amelynek akkor már Erdei Péter volt a vezetője. Az azóta eltelt évek során több amatőrkórust vezetett, iskolai együtteseket irányított. Ő alapította 2000 januárjában a Vox Antiqua Kamarakórust, amellyel két évvel később, a Bartók Béla XX. Nemzetközi Kórusversenyen már I. helyezést és három különdíjat nyert. Közben lelkesen énekel a Kodály Kórusban, s a társulattal több száz koncerten lépett pódiumra itthon és a világ különböző pontjain, emellett lemezfelvételeken is részt vett. Az utóbbi időben pedig betanító karnagyi tennivalókat is kapott. Hozzáteszi, amikor készítette pályázatát, maga is meglepődött, hogy eddig már hány oratorikus és a cappella mű előkészítésében vehetett részt.

Kiss Csaba örömmel készül a szeptemberi évadkezdésre, és arra, hogy karnagyként próbálhasson a kollégáival. Nagyon örül annak is, hogy kórustársaitól sok biztatást kap; azt érzi, a többség bízik benne, s várják a közös munkát. S bár kész évadot vesz át, azt mondja, szép feladatai lesznek a társulatnak. A Kodály Kórus szeptember közepén Fertődön, az Eszterházi Vigasságokon ad elő Mozart- és

Kiss Csaba: Katedrálisok zenéje címmel indítana sorozatot Debrecen templomaiban

Haydn-programot Rácz Mártonnal, erre a fellépésre már az ő betanításában készül az együttes. Októberben pedig a Kodály Filharmonikusokkal lépnek pódiumra, Verdi Requiemjét éneklük. S bár a mű repertoáron van régóta, mégis olyan, mint egy felújítás, hiszen olyan fajsúlyú és terjedelmű alkotás, amellyel mindig akad tennivaló. Igazán különlegesnek tartja a november 20-i programjukat is, amelyben Stravinsky Menyegzője és Carl Orff ritkán hallható darabja, a Catulli Carmina csendül fel. A Stravinsky-darabról úgy tudja, hogy most hangzik majd fel először Debrecenben.

Tisztában van vele, hogy a következő időszak próbaidő, azonban Kiss Csaba hosszú távra tervez. Ilyen elképzeléseket sorolt fel a pályamunkájában is. Az együttes repertoárja sokszínű, négy évszázad kórusirodalmát öleli fel. Az új karnagy azt szeretné, hogy ezt még bővítsék, s Katedrálisok zenéje címmel indítsanak egy sorozatot Debrecen templomaiban. Hangozzanak fel – többek között – a Westminster-székesegyház, a Sixtusi-kápolna, a lipcsei Tamás-templom számára írt alkotások. Az is vágya, hogy a Bachpassiók mellett a komponista más műveit is megszólaltassák szezononként, és az egyik leggyakrabban játszott szerzőjük legyen. Nem feledkezik el arról a misszióról sem, amelyet a magyar kortárs zene terjesztésében folytatnak. Emellett Kiss Csaba a szerzők legfiatalabb korosztálya felé is nyitna, lemezfelvételekkel, ősbemutatókkal.

A Kodály Filharmonikusok és a Kodály Kórus honlapja:
www.kodalyfilharmonia.hu

Tutino-opera és eredeti Macbeth Szegeden

Fellépésekkel volt tele a Szegedi Szimfonikus Zenekar nyara. Itthon és a határon túlon egyaránt koncerteztek, s ez a sorozatuk ősszel folytatódik. A Fricsay-centenárium előtt is tisztelegtek a júliusi Zenés forgataggal, muzsikáltak a Szabadtéri Játékok elfordított színpadán, ősszel pedig két különleges operaelőadásra készülnek. Minderről az együttes vezető karmestere, Gyüdi Sándor beszélt a Gramofonnak.

Gyüdi Sándor: „Idén a Szegedről indult világhírű dirigens, Fricsay Ferenc centenáriuma előtt is tisztelegünk”

„Szinte folyamatosan dolgozott az elmúlt hónapokban is a zenekar” – meséli az együttes vezető karmestere. „A templomi sorozatunkkal eljutottunk Nagyszentmiklósról és Aradra, ősszel pedig Zenta következik. Tóth Péter gyermekoperáját, az Árgyélus királyfit játszottuk Kecskemét és Békéscsaba mellett Kolozsváron is. Szegeden pedig újraindítottuk egy sikeres, de néhány éve megszakadt sorozatunkat, a Zenés forgatagot. A város közterén felállított pódiumon adott, esti hangversenyyel élményt kívánunk adni annak is, aki véletlenül találkozik a komolyzenével, így hátha legközelebb már hangversenyeinkre is kíváncsi lesz... Ezzel Fricsay Ferenc centenáriuma előtt is tisztelegünk, hiszen egykori karmesterünk rendszeresen dirigált térzenét a főtéren. S persze a Szabadtéri Játékokon is muzsikáltunk, de meg kellett szoknunk, hogy az építkezés miatt nincs zenekari árok, és 180 fokkal elfordult a színpad és a nézőtér. Mindenestre idén is négyezer főnyi közönség előtt játszhattunk balettet, musicalt, a Hány Jánost, valamint szimfonikus koncertet.”

Gyüdi Sándor arról is beszámolt, hogy székházuk, a Zsótérház a felújítás végénél tart, s az épület ismét teljes szépségében pompázik. S bár a Szegedi Nemzeti Színház már nem házigazdája az Armel-operafesztiválnak, az együttműködés továbbra is szoros. Már készülnek az őszi ősbemutatóra, Marco Tutino egyfelvonásosára, ami Márai Sándor A gyertyák csonkig égnek című műve alapján született. A dirigens – aki hat esztendeje a teátrum főigazgatója, s tizen-

öt éve irányítja a zenekart – hozzáteszi: kettős megbízatása is kifejezi a szegedi művészeti életben az együttműködés alapvető fontosságát, hiszen a színház nem lehet meg az együttes nélkül, és a zenekar nem dolgozhat eredményesen a teátrum nélkül. A távozó művészek helyére a legkiválóbbakat próbálják szerződtetni, s világszínvonalú hangszereket szeretnének a muzsikusaik kezébe adni. A teátrumban különleges Macbeth-bemutatóval is várják októberben a közönséget: a Galgóczy Judit rendezte Verdi-operából az 1847-es, eredeti változatot fogják játszani. „Hiába aratott ez a verzió nagy tetszést, érthetetlen okokból a későbbi, nem is annyira sikeres, francia változat (olaszra visszafordítva) vált általánosan játszottá. Mi az eredeti Macbeth-tel állunk elő, amely még nem szólalt meg Magyarországon.” Gyüdi annak is örül, hogy a helyi zeneiskolával és a zeneművészeti karral közösen új programokat indít-

tottak: a legkiválóbb növendékek versenyművek szólistáiként léptek fel a zenekarral, s az egyetemmel együttműködésben születik az opera-ősbemutató.

„Az első közös szezon után elmondhatom, új igazgatónk, Lukácsné Győző dinamikus egyéniségének, sziporkázó ötleteinek köszönhetően megújultak gyermekprogramjaink, megsokszorozódott az aktivitásunk e fontos területen. Ebben a szezonban számos olyan vendégművésznő lesz, aki az ő javaslatára először lép pódiumunkra, s programjainkról sokkal gyakrabban ad hírt a sajtó” – mondja a Gramofonnak Gyüdi Sándor. Ami viszont némileg elkészeríti: az állami támogatásuk 2014-re hiába emelkedett jelentősen abból a célból, hogy gazdagabb legyen a működés, több legyen a program, jobb hangszereket vehessenek, s művészeik anyagi megbecsülésére többet fordíthassanak. A fenntartójuk erre ugyanis úgy reagált, hogy működésük eddigi szintjével elégedett, nem látja, hogy a kötelező feladataik növekednének, tehát a plusz pénzt fenntartói terheinek enyhítésére használta fel. Azaz a növekmény összegével kevesebbet kellett hozzátennie a zenekar finanszírozásához. „Alapvető problémánk nincsen, mert a forrásaink összességében nem csökkentek, de szeretnénk volna egy kicsit jobban élni, nyugodtabban gazdálkodni, magasabb szintű (drágábban létrehozható) programokat is kínálni a közönségnek. Ez a vágyunk most nem valósult meg, de bízunk a jövőben!”

A Szegedi Szimfonikusok honlapja: www.symph-seged.hu

Honvéd Együttes: temérdek feladat

Táncosok, énekesek, zenészek, színészek – a Honvéd Együttes saját karral (Tánckar, Férfikar) rendelkezik, a társulatoknak egyre több a fellépése, és szinte minden estére jut valamilyen előadás. Bolvári-Takács Gábor, az együttes ügyvezető igazgatója ezért is örülne, ha végre saját játszóhellyel rendelkezhetnének. Egy régi vágyuk nyáron mindenestre már valóra vált: azóta a táncosok Magyar Nemzeti Táncegyüttes néven járvák a világot.

„Még a jelenleginél is több tagozattal bírt a kilencvenes években a Honvéd Együttes” – meséli az ügyvezető igazgató. – A népi zenekar mellett szimfonikus zenekar és önálló cigányzenekar is működött. A színészkar sokat szerepelt, akkoriban rengeteg prózai darabot állítottak színre. Azóta változott némileg az arculat, de a két fő társulat most is a férfikar és a tánckar, s mindkét együttes egyedi repertoárral rendelkezik. S egyre nagyobb irántuk az érdeklődés, hiszen tavaly 160–160 előadást tartottak, és akadtak persze közös produkciók is.”. Bolvári-Takács Gábornak így nem maradt túl sok szabad estéje, az ügyvezető ugyanis fontosnak tartja, hogy szinte minden előadást maga is megnézzék. S azt mondja, ami igazán megterhelő, az a sok utazgatás. Mivel nincs saját játszóhelyük, így állandóan úton vannak, minden előadásnak más és más helyszíne. Nagy vágyuk hát egy színházterem, s az ügyvezető reméli, talán ez is teljesül előbb-utóbb.

A tánckarnak nyáron már valóra vált egy régi álma. Korábbi nevük, a Honvéd Táncszínház külföldi útjaik során több félreértésre is okot adott. Megesett az is, hogy sokan, akik az együttes iránt érdeklődtek, a Honvédelmi Minisztériumot hívták, miközben már lassan másfél évtizede a kulturális tárcához tartoznak. Ezért azt érezték, érdemes lenne olyan új nevet viselniük, ami a hagyományokat és az arculatukat is jobban tükrözi, ráadásul pontosan lefordítható más nyelvekre. A Honvéd Táncszínház Novák Ferenchez kötődött, az utóbbi években azonban Zsuráfszky Zoltán vezetésével indultak el új utakon, s talán ezt a vezetőváltást is jelzi az új elnevezés, amelyet július 1-től viselnek. A Magyar Nemzeti Táncegyüttes új emblémát, logót kap, de természetesen továbbra is a Honvéd Együttes része marad. A Honvédelmi Minisztériummal az együttműködés pedig folytatódik, hiszen a tárcának évente továbbra is nyolcvan előadást tartanak. A táncosok nyáron már az új néven indultak turnézni, s tizenöt különböző helyszínen, hét eltérő műsort mutattak be. A Székely Dózsa György például Temesvárott, Sepsiszentgyörgyön és Kolozsvárott is színre került, hatalmas sikerrel.

Dr. Bolvári-Takács Gábor: fontosak az együttesen belüli szinergiák

Az ügyvezető hozzáteszi: az együttesen belüli szinergiák is lényegesek, ezért sok olyan produkció születik, amelyben az egyes karok együtt szerepelnek. Jelenleg A Tenkes kapitánya és néhány gyerekelőadás az, amelyben egyszerre több társulat kap szerepet. A következő szezonban pedig kimondottan ilyen bemutatóra készülnek. Száz esztendeje kezdődött az első világháború, s kortárs zeneszerzőket kértek fel, hogy komponáljanak kantátákat e tárgyban. Ötből két darabhoz Zsuráfszky Zoltán készít majd koreográfiát, de a tánc mellett prózai részek, vetítések is helyet kapnak az előadásban.

Bolvári-Takács Gábort két esztendeje nevezték ki posztjára, s azt mondja, sikerült azóta tökéletes összhangú ügyvezetést felállítani; Zsuráfszky Zoltánnal és Strausz Kálmánnal is eredményesen dolgoznak együtt. Sokasodnak a felkérések, s temérdek ötletet igyekeznek megvalósítani. A Férfikar például ismét saját bérletsorozatát indította az MTA-ban, számos operaprodukcióban színpadra lép, ősbemutatókat ad elő, lemezfelvételeket készít. Nagy öröm az is, hogy a sikeres munka eredményeként sok év után végre bérfejlesztésre is lehetőség volt minden karnál. Az újdonságok közé tartozik, hogy magukra vállalták a Táncművészet című újság újraindítását. „Azt láttuk, hogy rettentő kevés a táncfaló foglalkozó szaklap. Mindenki azzal segít, amije van, így mi intézményi háttérrel biztosítunk az újságnak. De a lap az egész szakmáé, s úgy látom, minden együttes örömmel fogadta, és szívesen támogatja a kezdeményezésünket. Bízom benne, hogy az első néhány szám sikerét követően ismét sok éven keresztül működhet majd az újság.”

A Honvéd Együttes honlapja: www.honvedart.hu

Duna Szimfonikusok: fiatal arcok, frappáns előadások

Új tagokkal, kürt- és fagottművésszel gyarapodott az utóbbi hónapokban a Duna Szimfonikus Zenekar társulata. Az együttes ősszel ismét előadja Donizetti Szerelmi bájtalát, több koncerten pedig versenygyőztes fiatalokkal muzsikálnak. Az évadkezdésről és a zenekarhoz érkező, újabb generációról a vezető karmester, Deák András beszélt a Gramofonnak.

A próbajátékokról a dirigens a következőket meséli: „örömmel tapasztaltuk, hogy a rendszeresen visszatérő próbajáték-részvevők mellett ezúttal új arcok is feltűntek. A fiatal, friss diplomások között is találtunk olyan jelentkezőket, akik – nem kis örömünkre – végre a zenekari repertoárral sem álltak hadilábon. Mindkét felvételt nyert hangszeres kiemelkedő teljesítményt nyújtott a próbajátékon, de az igazi kihívás számukra csak ezután következik: milyen gyorsan képesek megismerni és elsajátítani azt a rendkívül széles műfaji skálán mozgó repertoárt, amely a Duna Szimfonikusok igazi specifikuma, s amely alapvetően megkülönbözteti a többi szimfonikus zenekartól.”

Az együttes palettája valóban rendkívül színes, s a koncertek száma sem kevés. Az önálló szervezésű bérleti hangversenyeiken kívül a 19 éve futó Duna Koncert-sorozatban is muzsikálnak. Szerencsére az állandó koncertezést jól bírja a társulat, hiszen a sok feladat miatt olyan szisztéma kidolgozására kényszerültek, amely az állandó tagoknak biztosítja a nyári pihenési időszakot, de a helyükre beálló, külsős kiegészítőket is szinte a zenekari mag részévé teszi. A szombati fellépések mellett idén az őszi Belvárosi Művészeti Napok rendezvénysorozatának nyitó- és zárókoncertjét is a Duna Szimfonikus Zenekar adja, amióta egyre szorosabb az együttműködésük a kerülettel. A két évvel ezelőtti sikeren felbuzdulva a fesztivál nyitányaként ismét Donizetti Szerelmi bájtalát adják elő, szeptember 19-én. Az előadást egy nappal korábban a bérletes közönségük is megismerheti, A csodatévő bordói címet viselő estjükön. „Két évvel ezelőtt kereste meg zenekarunkat a Belcanto Társulat vezetője ennek a darabnak az ötletével, és fergeteges előadás lett a közös munka eredménye. Mindannyian – mi, előadók és a közönség, amely alig fért be a nézőtérre – meglepve tapasztaltuk, hogy Fehér András rendezésének hála, micsoda óriási, eddig rejtett lehetőségekkel bír ez a picinyke ékszerdoboz: a Duna Palota. Már akkor arra gondoltunk, hogy ezt a produkciót vétek csupán egyszer bemutatni. Ez a fél-szenikus darab, amely a színpad mellett szinte az egész Duna Palotában játszódik, bizony sokkal több előadásra is hivatott. Ismerve, hogy mennyire apró a pódiumunk, nem is képzeltük, hogy a Donizetti-műből

Forrás: Duna Szimfonikusok

Deák András: „Donizetti operájában megtapasztaltuk, micsoda óriási, eddig rejtett lehetőségekkel bír ez a picinyke ékszerdoboz: a Duna Palota”

ilyen frappáns előadás születik. De szerencsére mindaz, ami nehézséget jelentett, a produkció hasznára vált.”

A Szerelmi bájtal után pedig három alkalommal is versenygyőztes fiatalok lépnek a pódiumra, s a hagyományos repertoárdarabok mellett ritkaságok és a zenekar által még sohasem játszott darabok is szerepelnek a műsorban. Vendégként köszönthetik ismét Medveczky Ádámot, Gál Tamást, s Baráti Kristóf is vezényli majd a zenekart. „Amikor Kristóf 15 évesen, életében először lépett fel a Zeneakadémia Nagytermében – még mint főiskolás, Szenthelyi Miklós növendékeként –, mi adtuk a kíséretet Csajkovszkij Hegedűversenyéhez. Reveláció erejű volt a bemutatkozása. Azóta is figyelemmel kísérjük a pályáját, s örömünkre szolgál, hogy az azóta eltelt időszakban is többször összehozott bennünket a sors a pódiumokon.” A szezontervek, a zenekarépítés kapcsán Deák András még azt is hozzáfűzi: „az utóbbi időben a tagokkal többször kaptuk magunkat azon, hogy együtt múltunk felettünk az évek. Mostanra a zenekar gerince nagyjából hasonló korosztályú. Mindenki jól ismeri a másikat, pontosan tudja, hogy mikor mire kell figyelnie. A most érkező fiataloknak minden új. Mindaz, amiben mi, szinte észrevétlenül, jó néhány évtizede élünk, számukra kihívásokkal teli, ismeretlen világ. Szinte azonos időben jutunk el annak a megtapasztalásához, hogy milyen is átadni a tudást az újabb generációk küldötteinek. Érdekes és tanulságokkal teli átalakulás előszele ez.”

A zenekar honlapja: www.dunaszimfonikusok.hu

A man with a shaved head, wearing a white button-down shirt, is sitting on a concrete wall. He is holding a golden trumpet in front of him with both hands. The background is a plain, light-colored concrete wall. The lighting is soft, coming from the side, creating a slight shadow on the wall behind him.

Filmbe illő sikersztori

A Modern Art Orchestra saját és a hazai zene történetében is mérföldkőhöz érkezett, amikor hatalmas sikerű, a mester munkásságát bemutató koncertturnén vett részt Ennio Morricone zeneszerzővel. A MAO vezetőjével, Fekete-Kovács Kornéllal azonban még számtalan más témáról is beszélgettünk a július 20-án Veszprémben, a Magyar Jazz Napja keretében lezajlott koncertjük előtt, ahol Tony Lakatos, Dave Liebman és Adam Nussbaum voltak a big band vendégei.

➤ Bércesi Barbara

Gramofon: *A napokban volt a Dr. House-ként ismert Hugh Laurie és a Copper Bottom Band koncertje a Budapest Kongresszusi Központban, ahol a MAO hagyományosan a kezdő zenekar szerepét vállalta. Hogy sikerült a koncert? Közös zenélésre is volt lehetőségetek?*

Fekete-Kovács Kornél: A művész menedzsmentje nem volt túlzottan konstruktív a részvételünket tekintve, de ebből nem csináltunk problémát. Adtunk egy negyvenperces koncertet, amely nagyon jól sikerült.

G.: *Szintén a Hollywood Music Fesztivál keretében június 27-én léptetek fel hasonló elrendezésben, akkor Steven Segal blueszenekara előtt. Itt is elzárkózást tapasztaltatok?*

F. K. K.: A hollywoodi sztárok másként viszonyulnak a zenéhez. Az eddigi pályám során mindig azt tapasztaltam, hogy ha az ember egy vérbeli muzsikussal találkozott, és felmerült a lehetősége a közös zenélésnek egy olyan létszámú és színvonalú zenekarral, mint a MAO, akkor ő rendszerint szívesen fogadta a kínálkozó alkalmat. A film sztárok vagy legalábbis a menedzsmentjeik valószínűleg inkább nyűgnek ítélték az együttműködést. De nincsen ezzel baj, helyén kezeltük a dolgot.

G.: *A filmsztár-sorozat hónapokkal ezelőtt indult, amikor Ennio Morricone „utolsó” turnéján vehettetek részt a Debrece-ni Kodály Kórusral együtt. Mit kell azon érteni, hogy utolsó turné? Tényleg visszavonul a maestro?*

F. K. K.: Olyan nagy és jelentős élmény volt mindnyájunk számára a közös munka, hogy a lelkünk mélyén mind reménykedünk benne, lesz még folytatás. A turnénk a mesterrel kétszer két hetesre volt tervezve, ebből a második etapot muszáj volt elhalasztanunk, és sajnos a halasztott dátumok sem valósulhattak meg Morricone egészségi állapota miatt. A menedzsmentje tervez koncerteket 2015–2016-ra is, mi is bízunk benne, hogy a mester gyengélkedése átmeneti jellegű.

G.: *Hogyan jött számotokra ez a lehetőség, ki hozott össze benneteket? Több jelölt közül esett rátok Morricone választása, vagy eleve rátok építette a turnét, miután meggyőződött róla, hogy ideális partnerei lennétek?*

F. K. K.: Régen indult a történet. Mi tavaly május óta dolgozunk a Danubius Music Produkciós és Menedzsment Irodával, akik három éve folytattak tárgyalásokat, hogy elhozzák a mestert egy produkcióra. A menedzsment azt javasolta a Danubiusnak, várják ki 2014 tavaszát, mert ekkorra terveznek egy nagyobb európai turnét. Először felmerült, hogy magyar stáb dolgozzon a turné megvalósításán, és menet közben az a lehetőség is megfogalmazódott, hogy a teljes kíséző zenekart a magyar fél adja. Ekkor már számos olyan fellépés volt a hátunk mögött, ahol a Bujtor Balázs vezette Hungarian Studio Orchestra adta a big band mellé a vonósokat és fafúvósokat, tehát tudtunk mutatni referenciákat. A következő állomásként Morricone tavaly decemberben eljött Magyarországra, hogy meghallgassa a zenekart. Helyben kiosztották a kottákat, amelye-

ket korábban nem láttunk. A négyórára tervezett próba felénél aztán a mester fölállt, és azt mondta, köszönöm szépen, január végén találkozunk.

G.: *Felelevenítenéd a Morricone-val közös munka legemlékezetesebb és legtanulságosabb pillanatait?*

F. K. K.: Annak a búcsúnak a perceit emelném ki, amelyet az utolsó bécsi koncert hangbeállása után éltünk át, amikor a mester egy könnycseppel a szemében mondta el, mennyire szeretett velünk dolgozni, még sosem volt ilyen zenekara, és nagyon várja a folytatást. A másik élmény, amely nagyon megmaradt bennem, az első, párizsi koncerten történt. Hosszabb csúszás után egy filmbejátszással kezdődött az est, amelynek során a párizsi közönség türelmetlenkedni, sőt a hazai publikumra nem jellemző módon füttyülni és fújolni kezdett, amikor még hosszú percek elteltével is csak a képek peregtek, miközben ők Morricone-ra lettek volna kíváncsiak. Végül, amikor a mester megjelent a lépcső tetején, olyan őszinte üdvözlőbe kezdtek, amelyet ritkán hallani. Később az előadás során is minden rezdülésre figyeltek, és minden megmozdulásra nagy tetesznyilvánítással reagáltak.

G.: *Volt-e olyan élményed, hogy a Morricone-filmzenék elsajátítása során átértékelődött benned egy-egy korabeli film-élmény, akár közelebb került hozzád valamelyik sztori vagy karakter?*

F. K. K.: Miután hazaérkeztem a turnéről, az első dolgom az volt, hogy sok-sok év után újra megnézzem a Volt egyszer egy vadnyugatot. Sok minden a helyére került, hiszen gyerekként az ember nem ugyanúgy követi a filmbéli történéseket, mint felnőtt fejjel. Az óceánjáró zongorista legendája is nagyon fontos film számomra, ahogy a vásznon, úgy a zenében is szívbemarkoló több epizódja.

G.: *Valószínűleg felbecsülhetetlen a jelentősége, hogy Morricone-méretű sztárokkal dolgozhattatok együtt az elmúlt hónapokban. Milyen nyilvánvaló jelei vannak eddig annak, hogy ilyen partnerekkel a portfóliótokban immár nemcsak a közép-európai régió, de a világ egyik vezető big bandjévé avanzáltatok?*

F.K.K.: Én inkább előre tekintő ember vagyok, soha nem éreztem még, hogy amit korábban véghez vittem a zenésztársaimmal, azt ne lehetne még tovább fejleszteni, még jobban csinálni. Látom a hiányosságainkat, azt, hogy milyen irányokba lehet fejlődni. Természetesen nem felejtjük el, honnan indultunk, és a kezdeti próbálkozások óta mennyit dolgoztunk a sikereinkért – erre jó visszanézni. Az én feladatomban ebben a helyzetben sokkal inkább az, hogy kijelöljem az előrefelé vezető utakat. Óriási dolognak tartom, hogy mára kezd kialakulni egy olyan stáb a zenekar mellett, amely megengedi, hogy a zenészek intenzívebben foglalkozzanak a zenével. Így mindenki azt teszi, amihez ért.

Ami a megítélésünket illeti, valóban vannak jelei, hogy jelentős lépéseket tettünk előre az utóbbi időben. Például amikor a párizsi koncert után hazafelé tartottunk a buszon, egyszer csak megszörcsört a telefonom. Michel Legrand menedzsere keresett meg azzal, hogy szeretnének velünk dolgozni egy lemezfelvételén. Ez az együttműködés már létrejött, március végén három napon át vettük fel egy francia film zenei anyagát. Monsieur Legrand ideutazott Budapestre, és ő vezényelt bennünket.

De más példát is tudok említeni: most szeptemberben az Egyesült Államokban veszünk részt egy hatállomásos turnén, és meggyőződésem, hogy ennek a lehetőségnek a megszületésében is szerepet játszottak a közelmúltban szerzett referenciáink. Ezt egyébként egy amerikai magyar alapítvány szervezi, mely a magyar kultúra terjesztését tűzte ki célul az Államokban. Kortárs magyar darabokat fogunk előadni helybéli szólistákkal.

G.: *Az elképesztő hírnévnek örvendő és széles körben ünnevelt művészek a Hollywood Music Fesztivál fellépői közül, ha nem is jobb zenészek, mint a jazz világsztárjai, pl. Dave Liebman vagy Adam Nussbaum, de más, pompásabb közegben mozognak, nagyobb körülöttük a felhajtás, ezért azt sejtethetnénk, hogy más személyiségek, máshogy kell hozzájuk viszonyulni. Meg tudod ezt erősíteni?*

F.K.K.: Teljes mértékben. Egy hollywoodi sztár mindig sztárként viselkedik a színpalack mögött is, nem tehet másként. Ezzel szemben tegnap együtt söröztem Dave Liebmannal és Adam Nussbaummal, Liebman úgy szólít, „brother”. A filmsztárok mindig testőrök és menedzserek pánceija mögül pillant ki.

G.: *Úgy sejtjeném, hogy a hollywoodi sztárokkal közös fellépéseitek nyomán megfordulhat a fejtekben: lehetne akár így is élni és dolgozni, hogy minden elkövetkező koncert hasonló nevezetességek társaságában zajoljon, hiszen emberileg, művésziileg és csapatként együtt is kiválóan alkalmasak vagytok erre a szerepre. Létezik-e, nyomasztó-e az a hiányérzet, amely (esetleg) belengi a sűrű hétköznapokat egy sok csillogást hozó európai Morricone-turné után?*

F.K.K.: Én folyamatosan dolgozom, és sosem foglalkoztam vele, milyen lehetne másképp élni. Hozzáteszem, azoknak a sztármuzsikusoknak az élete, akik a világ élvo-

nalában foglalnak helyet, nem leányálom. Nem irigylem azokat a művészeket, akik egész évben egy hónapot élnek a bérelt lakásukban, a többit szállodákban, a családjuktól távol töltik. Számomra azok az alkalmak, amikor egy-egy külföldi koncert vagy nagyszabású turné létrejöhet, óriási élményt jelentenek, de amikor hazajövök, az itthoni létben is ugyanúgy megtalálom az örömeimet. Persze tény, hogy az itthoni létforma megkívánja, hogy az ember számtalan dologgal foglalkozzon, hogy meg tudja tartani a létszínvonalát, de én ezt megtanultam kezelni és élvezni. Rendszeresen komponálok, hangszerlek, akár a turnébuszban is.

G.: *Változott-e az elmúlt időben, ahogy a média figyelemmel kíséri a személyedet és a munkátokat?*

F. K. K.: Igen, úgy érezzük nőtt az érdeklődés irántunk, bár továbbra is nekünk kell a médiumok után menni és felhívni magunkra a figyelmet, mert a bulvártémák uralkodásával nehéz felvenni a versenyt. Persze embere válogatja, mert a média világában is vannak, akik hivatásszerűen és az értéktérmetést szem előtt tartva tevékenykednek.

G.: *Megnőtt-e a MAO-ba felvételre jelentkező zenészek száma mostanában?*

F. K. K.: Nem nagyon jutnak már el hozzám az efféle megkeresések, de elképzelhetőnek tartom. Szerencsére olyan zenészgárdával dolgozunk az elmúlt években, hogy viszonylag alacsony a fluktuáció. Erős csapatunk van, amely fejlődni szeretne, élvezni a munkát, és szerintem akkor is olyan elszántsággal dolgoznának, ha nem volnának azok a kézzel fogható sikerek, amelyek a közeli múltat jellemezték.

G.: *Rendkívül becsülendő, hogy évek óta nem csak a sztárokkal keresitek egymás társaságát, hanem a fiatal vagy legfeljebb középkorú, tehetséges magyar szerzők darabjaiból is meghangszereltek és játszatok sorozatokra való anyagot. Legutóbb Bacsó Kristóf szerzeményeiből adott ki a BMC egy albumnyit a MAO előadásában, de korábban Fenyvesi Márton,*

EMLÉKEZÉS MOHAY ANDRÁSRA

A beszélgetés után, de még lapzártánk előtt érkezett a teljes jazz-társadalmat sokkoló hír: július 27-én tragikus autóbalesetben elhunyt Mohay András dobos. Fekete-Kovács Kornél így emlékezik kedves zenészpárterére:

„Úgy gondolom, hogy minden generációnak megvan a saját felelőssége és szerepe a dolgok előmenetelében. Ezek határainak átlépése nagyon nehéz, csak keveseknek sikerül. A hazai jazzéletben különleges szerepet kapott András. Az ő jelenlétével, elszántságával és elhivatottságával a hangszert egy egészen magas szintre emelte a hazai jazz színterén. Nekünk, muzsikustársaknak és a tanítás útján a fiatalabb generációk számára is folyamatosan újabb és újabb ajtókat nyitott fel, rengeteget kaptunk tőle. Ez a tragédia óriási veszteség mindannyiunkat. Nyugodjék békében...”

Michel Legrand társaságában

Oláh Szabolcs és mások is reflektorfénybe kerülhettek általuk. Mivel gazdagodik a MAO és mivel a középpontba állított szerzők egy-egy ilyen együttműködés során?

F. K. K.: Minden egyes koncerten tanulunk, és egyre inkább érezhető, hogy a csapat mind inkább zenekarként szól. Hallható az a munka, amelyet minden egyes tag befektet: hazaviszi a kottát, foglalkozik vele, megtanulja a darabot, és ezzel ő maga is fejlődik. Ugyanúgy az egyes szólamok is dolgoznak együtt, gyakorolnak, akár pár taktust addig csiszolnak, amíg az tökéletes nem lesz. Ilyen szempontból mindegy, hogy a feladat egy Gil Evans-mű vagy egy Oláh Szabi-darab elsajátítása. Big bandekre nem jellemző, hogy egyesítés repertoárokkal működjenek hosszabb ideig. Előfordult, hogy decemberben egy hónapig Duke Ellington és Billy Strayhorn Diótörő szvitjét adtuk elő, majd januárra már Bacsó Kristóf kortárs műveit játszottuk. Meg kell tanulni mindig az adott feladatra hangozódni.

G.: *A jelenben és a közeli jövőben is sok további izgalomra van kilátás, mert folytatódik a „Világ sztárokkal a Marriottban” sorozat, ahol a Mezzoforte, a New York Voices vagy a Harlem Gospel Choir is vendégeket volt, aztán szeptember 18-án Bob Mintzert fogadjátok a BMC-ben. Erről a koncertről mit kell tudni?*

F. K. K.: Ez lesz a MAO évadnyitó koncertje. Aki tudja, Mintzer milyen nagyszerű hangszerelő és komponista, annak nem kell magyarázni, hogy vétek lenne nem műsorra tűznünk jó pár darabját. Az elmúlt évadban két sorozatunk futott egymás mellett: egy kortárs darabokat bemutató és egy jazztörténeti sorozat. A koncepciót megtartva, a bigband-kultúrát bemutató koncertjeinkkel szeretnénk modernebb vizekre evezni, ennek keretében hívtuk meg Mintzert is, aki ma már élő legendának tekinthető. A zenéje sok helyről táplálkozik, mégis teljesen egyéni a hangvétele, a szerzeményei pár hangból felismerhetők. Ugyanakkor arra is szeretnénk felhasználni az alkalmat, amikor egy ilyen kaliberű szólistával dolgozhatunk, hogy saját darabjainkat is előadjuk.

A MAO Kurt Ellinget és trióját kíséri a Bartók Béla Nemzeti Hangversenyteremben

G.: *Nem esett még szó a Hajós Ándrással közösen úsztatott Zenehajóról, amely megint más hozzáállást igényel részletekről, hiszen itt többnyire gyerekeknek zenéltek.*

F. K. K.: Nemrég hallottam egy frappáns mondást Friedrich Karcsitól, mely szerint érthető, hogy a zenészek új utakat, modern hangzást keresnek, de miközben ezt teszik, derékig kell állniuk a tradícióban. Nekünk, zenészeknek tisztában kell lennünk vele, melyik mai útnak mi volt az előzménye, és ami nekünk, felnőtteknek nyilvánvaló összefüggés, azt olyan módon kell megvilágítanunk a gyerekek számára, hogy közben fel se tűnjön nekik, hogy erőfeszítést tesznek valaminek a megértésére. Ha értő közönséget sikerül nevelnünk, akkor van rá esélyünk, hogy tíz év múlva is legyen, aki eljön a fellépéseinkre. Nemrég mesélte el Juhász Márton dobos, akit ma már kollégaként tisztelve, hogy milyen nagy hatással voltunk a pályaválasztására, amikor a szülei elvitték az akkor még általam vezetett Budapest Jazz Orchestra a Matáv Zeneházban zajlott kakaókoncertjei egyikére. Így dolgozik az idő.

G.: *Nem mellékes, hogy jövő május 9-én a Müpa Jazztavasz fesztiválján fogadjátok az egyik legizgalmasabb férfi jazzvokalistát, Gregory Portert, akivel hasonló koncertre van kilátás, mint 2013-ban Kurt Ellinggel. Milyen reményekkel, elvárásokkal vágtok bele ebbe az együttműködésbe?*

F. K. K.: Nagy a várakozás bennünk, és biztosak vagyunk benne, hogy nagyon jó koncert lesz; bízunk benne, hogy a hallgatóság is élénk érdeklődést mutat a koncert iránt. Amikor a felkérés érkezett felénk a közös fellépésre, tudtam ugyan, ki Porter, de nem voltam napi szintű hallgatója a lemezeinek. Azóta sokat foglalkoztam a zenéjével; elképesztő erejű, fantasztikus előadónak tartom.

G.: *Aki épp most nyerte meg a Down Beat magazin kritikus szavazásán Az év jazzművésze címet...*

F. K. K.: Ez nagy dolog, és reméljük, a hazai médiumok is tőlük telhetően mindent megtesznek majd annak érdekében, hogy a kevésbé naprakész jazzkedvelők is tudomást szerezzenek Porter jelentőségéről. Mi is ezen leszünk, ígérem.

G.: *Még felsorolni is retentő nehéz, mennyi mindennel foglalkozol, hát még ezeket a terveket valóra váltani. Mit kell beáldoznod ahhoz, hogy minden felkérésnek eleget tudjatos tenni a gyerekkoncerttől a Morricone-turnéig? Van pl. időd zenét szerezni?*

F. K. K.: Igen, az ősszel jelent meg egy Ady-lemez, amely Hobo felkérésére készült, és én szereztem hozzá a zenét. A következő évadtól ismét műsoron lesz ez az előadás. Közben a Vígszínháznak írok egy musicalt, melynek szövegírója Hajós András, rendezője Szócs Artúr. Kellér Andor Rullettkirály című életrajzi kisregényének adaptációja. Nagyjából egy évre előre be vagyok táblázva, addig már nem nagyon tudnék új feladatot vállalni. Működik a Fekete-Kovács Kornél Szeptett is: egy évvel ezelőtt állítottunk össze egy műsort, amely legendás trombitásokra emlékezik. Ez a formáció kicsit most háttérbe szorult, remélem, többet tudok vele foglalkozni a jövőben.

G.: *Hova lehet fokozni az eddig elért sikereket? Milyen körülmények közt látnád szívesen a MAO-t és magadat öt év múlva?*

F. K. K.: Az az álmom, hogy a szakmai színvonal, amelyet a zenekar képvisel, egyenrangú legyen az infrastruktúrával, amely működtetni tudja. Ez a két oldal sokat közeledett egymáshoz az utóbbi időben, de a big band még mindig jobban játszik, mint amilyen körülmények közt dolgozik. Az Európa nyugati felén alakult professzionális big bandek úgy működnek, hogy hétfőn reggel a tagok megérkeznek a próbahelyre, hétköznaponként próbálnak, majd péntek este koncerteznek egy külföldi sztár vendégszereplésével. Van bennem némi félelem, hogy az a fajta lendület, amely a MAO-t jellemzi a jelenlegi működési formában, sérülhetne, ha egy – csúnya szóval – blokkolás munkahelyé válna a zenészek számára. Ugyanakkor a rendszeresebb, szervezettebb munkának is megvannak az előnyei, ilyen keretek közt máshogy tudnám megfogalmazni az elvárásaimat a zenekartagok felé. Szó sincs róla, hogy most ne akarnának megfelelni az elvárásoknak, nem nagyon lehet panaszom a munkamorálra. Remélem, valahol a két véglet között tudunk maradni, és öt év múlva is képesek leszünk szervezetten szárnyalni. ■

Őszi jazzkoncertdömping

Az őszi koncertbőséget tekintve megkockáztathatjuk, a hazai jazzrajongók nem fognak sokat unatkozni a TV előtt. A szeptember a tizedik évfordulóját ünneplő **Újbuda Jazz Fesztivállal** indul. A szeptember 2. és 7. között rendezendő eseményen megemlékeznek Szabados György születésének 75. évfordulójáról, de lesz sok női instrumentalista is, pl. Joëlle Léandre bőgős, Susana Santos Silva trombitás és Reut Regev harsonás személyében. A magyar, osztrák, svéd, lengyel, portugál, brit, izraeli, amerikai, francia, román és török előadókat felvonultató, az A38 Hajón és a MU Színházban pezsgő fesztivál méltán nevezhető nemzetközinek.

Szeptember 10–16. között a BFZ mint ötlet- és házigazda közreműködésével a Művészetek Palotája másodsor avat európai hidat, ez alkalommal Németország és hazánk között; pontosabban emlékeztet a **Bridging Europe** fesztivállal az évezredes híd erősségeire a klasszikus zene, a film, az irodalom és természetesen a jazz birodalmán belül. Utóbbi képviselőként 13-án a Műpában hallhatjuk a Tony Lakatos Quintetet, illetve a Nils Wogram Nostalgia Triót és a Das Kapitalt, másnap pedig Michael Wollny és Tamar Halperin duóját.

A **CAFe Budapest Kortárs Művészeti Fesztiválra** október 3–19. között kerül sor, ahol az ismert fesztiválhelyszínek, a Műpa, az A38 Hajó, a Trafó, a BMC és a Zeneakadémia mellett egy új célpont, a Műpa előtt felállított CAFe-Sátor

Nicholas Payton

Fotó: Michael Wilson

Fotó: Ryan Anderson

Branford Marsalis

várja részben az újcirkusz híveit, a jazzrajongók pedig 20 órától egy-egy alkalommal Billy Martin és a Wicked Knee, a Grecsó Kollektíva, a Jazzation, a Delalamm és a Santa Diver koncertjeinek örülhetnek. 22 órai kezdettel pedig 4 napon át mutatkoznak be a jazz fiatal tehetségei.

Október 16–18-ig a **Jazzy Fesztivál** kínál sztárválogatást a lágyabb dallamok kedvelőinek, sorrendben Radics Gigi és Mario Biondi, a Peet Project és a Jeff Lorber Fusion, végül pedig a Fool Moon és a Shakatak lesznek az egyes esték fellépői a MOM-ban. 18-án indul a **Budapest Jazz Club** őszi világsztár-sorozata is a Nicholas Payton Trióval, majd 29-én Christian McBride triója lesz a klub vendége. November 6-án Rebecca Martin és Larry Grenadier duója bűvöli a BJC hallgatóságát, 12-én pedig a Mark Turner Quartet ad számot kurrens törekvéseiről.

A Műpa ősszel több csemegét is kínál a **Jazzlegendák** sorozatában: november 4-én eltölthetünk egy estét Branford Marsalissal és a Joey Calderazzóval, Eric Revisszel és Justin Faulknerrel teljes kvartettjével, majd 17-én a Medeski, Scofield, Martin & Wood formáció adja elő régi és új slágereit a dögös groove-ok jegyében. Előzetesként érdemes megemlíteni a Take 6 december 2-i koncertjét is. Minden előadásra a Bartók Béla Nemzeti Hangversenyteremben kerül sor.

A Fesztivál Színházban is zajlik gőzerővel a **Jazzműhely** sorozat, melynek keretében október 28-án a László Attila, Russell Ferrante, Jimmy Haslip és Németh Ferenc alkotta kvartett mutatja be közös, Bridges of Souls című lemeze anyagát, aztán november 27-én Sárík Péter és triója Micheller Myrtillel kiegészülve hozza el Jazzkívánságműsora második kiadását. Az első mintájára Sáríkéék most is hallgatóságukkal közösen alakítják ki a végső programsort. ■

Bővebb információ: www.a38.hu, www.mu.hu, cafebudapestfest.hu, www.mupa.hu, www.jazzy.hu, www.bjc.hu, www.bmc.hu

Kanizsa Georgina és Vikukel Dániel

THE SOUNDS OF SILENCE

A párhuzamos interjú apropója, hogy Kanizsa Georgina énekesnő és Vikukel Dániel zongorista-zeneszerző a magánéletben is párt alkot, és a színpadon is gyakran társai egymásnak, elsősorban a *Silence Fiction* nevű zenekarban.

➔ Bércesi Barbara

Mindkettejük családjában jelen volt a zene, Gináéknál az igényes zenék hallgatása, Dánieléknél egy pianínó formájában. Dani már négyévesen leült mellé, és ahogy mondja, feltűnően jól ráállt a keze. Hatévesen kezdett tanárhoz járni, és bár klasszikus zenét tanult, a rögtönzés ízére is hamar ráért: „Egy zongoravizsgán a Mozart-darabom felénél egyszerre lehullott a fekete függöny, semmi nem jutott eszembe, mégis kihúztam valahogy a végéig.” A jól sikerült improvizáció folyamánként Dánielt kilencévesen elvitték Márkus Tiborhoz, aki végül hat évig egyengette zenei útját. Georgina a szolnoki Kodály Zoltán Ének-Zenei Általános Iskolában klasszikus és népzenei tanult, a jazz szeretete utólag nehezen azonosítható körülmények közt született. Valószínűleg kórustagként a gospeléneklés, Rod Stewart standardlemeze, Ray Chares karácsonyi CD-je meg a Tom & Jerry-rajzfilmzenei egyesült erővel mozdították a jazz irányába. Akkor tudatosult benne, hogy valójában a jazz volt az, amit mindig is keresett, amikor a gimnázium utolsó évében beiratkozott a Postás Zeneiskolába.

Önkifejezésük eszközeire mindketten azonnal, magától értetődő módon találtak rá. „Ezen a közel 400 kilós monstrumon tudom legjobban kifejezni magam – ecseteli Dani –, a lábam folyamatosan a pedálokat érinti, így rezgek együtt a hangszeremmel.” Ez tehát nem hibás technika a részéről... Georginát egyértelműen a vokális zene mozgatja meg, ám részben zeneakadémiai tanulmányai miatt zongorázik, illetve gitározik is; a színpadon viszont csak a hangszálaiban bízik. „Ha szigorú akarok lenni magammal, kicsit bánom, hogy hagytam magam kényelmesen sodródni a pozitív fogadtatás hullámain, és nem feszegettem jobban a határait az instrumentális zenében is.”

Jelenleg mindketten a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem jazz tanszékének hallgatói, Georgina ének, Dániel zeneszerzés szakos. A szilárd alapokat mindketten korán megszerezték. Ginára volt szolnoki osztályfőnöke, kórusvezetője, Juhász Zsákai Kati volt a legnagyobb hatással, majd később az ETŰD zeneiskolában is fontos tapasztalatokat szerzett. „Hirtelen és titokban határozta el, hogy jelentkezem az ETŰD-be, előbb diplomáznom kellett vol-

na a főiskolán. Ehelyett beugrottam megkérdezni, mikor lesz a felvételi, mire Vass Ági igazgatónő annyit mondott: »Énekelj valamit, a zongorista majd kísér!« Aztán csak annyit: »Na! Fel vagy véve. Nagyon is ide való vagy. Mellesleg Winand Gáborhoz fogsz járni.« Én tíz centivel a föld felett lebegtem haza. Gábor és a többi tanár útmutatása, az ott kötött barátságok, a zenei és lelki közösség tett azzá, aki most vagyok. Leginkább azért, mert mindezt nem kerestem, hanem rám talált.”

Dániel Márkus Tibor folyamatos biztatásán kívül nagy jótétéménynek érzi a sorstól, hogy az Egressy Béni Zeneművészeti Szakközépiskolában eltöltött három sikeres évet követő rosszabb időszak után úgy alakult, hogy Binder Károly lett a főtárgytanára. Ez ismét nagyot lendített az önbizalmán és muzsikusi fejlődésén, hiszen köztudott, Binder tanár úr kevés növendéket vállal. „Zeneileg és emberileg egyaránt nagy hatással volt és van rám Berdisz Tamás, akivel egy évig egy zenekarban játszottam. Jelenleg nem zenélünk együtt, de nagyon szeretném, ha még lenne rá alkalom” – mondja Dániel.

Az egyetemig külön szálon folyt Gina és Dani története, ott viszont nem lehetett nem találkozniuk. „Egy évig heti két köszönetes jutottunk, azután valahogy adódott egy alkalom, amikor hosszan elbeszélgettünk, és kiderült, hogy a zenei felfogásunk, a céljaink szinte teljesen azonosak. Először az Invitation című standardet hallottam Gina előadásában, ekkor éreztem meg, hogy együtt kell zenélnünk. Azóta minden közös koncertünkön elhangzik az Invitation-motívum, mely nem csak dallamában, de szövegét tekintve is jellemzi a kapcsolatunkat: You and your smile...” – mosolyodik el Dániel maga is. Gina sem volt köszönyös Danival szemben: „Tetszett a játék, más volt, mint

A *Silence Fiction* következő fellépései:

Október 10. 22 óra, CAFe Budapest, Művészetek Palotája, sátor

Október 31. 21 óra, Almárium

November 14. 20 óra, Muzikum

amit korábban hallottam. Nem kötnek le a hangszeres akrobatamutatványok, a gyorsasági szólózás, de amikor Dani improvizált az órák közti szünetben, akkor le kellett tenni a könyvet, és be kellett lopózni a terembe. Nála minden hang mögött történet van, minden dallam gondolkodik és gondolkodtat. Amúgy meg tetszett a cipője...” – nevet Gina, mert ugye a stílus sokrétű dolog.

Ketten együtt a nehezebb, több kihívással, egyben nagyobb sikerélménnyel is kecsegtető utat járják, hiszen az általuk alapított Silence Fiction zenekarban nem mások számait, saját szerzeményeket játszanak. Dani számára ez magától értetődő, ahogy mondja, míg más ropogós kenyeret süt vagy házat épít, ő a zeneszerzéshez ért. Külön és együtt is komponálnak Georginával. „Változó, vagy épp fordítva” – magyarázza Gina. „Együtt is írtunk már, de jellemzően külön-külön szenvedünk meg az alkotással. Egyszerre nagyon nehéz, mert nehezen viseljük, ha a másiknak fáj valami, pedig az írás során sok minden szabadul fel és kavarg az emberben. Én inkább vagyok zenész előadó, számomra fontos a közönség, a produkció. Dani alkotó zenész, nehezen köt kompromisszumot, mindig megújulna. Mindkettőnket alapvetően befolyásol azonban a közeg és a pillanat, a megvalósítás folyamata.”

A Silence Fictionre jellemző az elektronika alkalmazása, ám az akusztikus megnyilvánulási formák is izgatják a párost; Gina például tagja a Jazzation a cappella énekegyüttesnek is. Dani számára e kétféle megszólalási mód határozottan elkülönül a motiváció és a megvalósítandó célok terén is. Gina szerint az inspiráció legfőbb forrása az alkotó közeg, a zenésztársak, az egymásra figyelés. Az akusztikai minőségek pedig a befogadó részéről is más viszonyulást igényelnek. „A Jazzation világít, és közel hívja magához az embert. A Silence Fiction inkább olyan, mit egy víz alól fénylő titok. Le kell menni érte.”

A saját meghatározásukkal 'smart jazzt' játszó, kvartett felállítású Silence Fiction mellett a Silence Fiction TRI-p trió formátumban, több elektronika bevonásával működik. E két csapatban a páros együtt alkot. Gina ezen felül és a Jazzationön túl az E.T.a.P. és a Calm Spirit vokalistája, illetve szövegírója. Terveik közt – tanulmányaik befejezésén túl – feltétlenül szerepel alapzenekaraik hosszú távú működtetése, igényes, egyéni zenék alkotása közönségük minőségi szórakoztatására. „Jó lenne egyre nagyobb betűmérettel szerepelni a hazai és nemzetközi fesztiválok, koncertterem programajánlóiban” – fogalmaz Georgina. Dániel szívesen dolgozna teljesen akusztikusan megszólaló, akár klasszikus zenészeket is foglalkoztató csapatban, illetve egy nagyobb létszámú, elektronikus alapokra támaszkodó formációval. Mindkettejük tervei közt szerepel a tanítás, s nemcsak mint némileg biztosabb bevételi forrás – egyfajta kötelességüknek érzik, hogy továbbadják mindazt a tudást, amelyet megszereztek az idők során. ■

A Silence Fiction hivatalos honlapja:

<https://www.facebook.com/silencefictionjazz>

FON
TRADE MUSIC

EGY VALÓDI HANGSZERÜZLET.

Hatalmas kipróbálható és
összehasonlítható kínálat.

www.fontrademusic.hu

1081 Budapest,

Kiss Lószef utca 14.

Tel. (+36 1) 210 2790

Nyitva tartás:

h-p 9⁰⁰-17³⁰

Állandó forrongásban

Krulik Zoltán zenekarvezető a harmincéves Makámról

Idén harmincéves a Makám. Krulik Zoltán zenekarvezetővel beszélgettünk a kezdetekről, a nyolcvanas évek második felének sikereiről, a rendszerváltást követő megtorpanásról, az ezredfordulón bekövetkezett fordulatról, a folytonos változásban rejlő állandóságról. S arról, mire készül az együttes a következő évtizedekben.

•❖ Bencsik Gyula

Fotó: Krulik Marcell | Benjamin

A Makám 2014-ben: Korzenszky Klára énekes, Kuczera Barbara hegedűs, Eredics Dávid fúvós, Boros Attila basszusgitáros és Keönch László ütőhangszeres már hosszabb ideje Krulik Zoltán állandó zenésztársai

Gramofon: *Hogyan kezdődött a történet?*

Krulik Zoltán: Érdekes volt mindjárt az indulás. Szilágyi Attilával duóztunk főiskolás korunkban József Attila, Petri György, Pilinszky János verseinek megzenésítésével. 1975-ben indult első instrumentális zenét játszó együttesem, a C.S.Ö. (Creatív Stúdió Öt), s a Kolinda vezetőjével, Lantos Ivánnal is ekkor zenéltem egy évig, Franciaországba való emigrálásáig. Volt egy rövid intermezzo a Gépfolklór tagjaival Unikum néven egy holland turné erejéig, amikor megkeresett Dabasi Péter, s 1980-ban meghívott álmaim zenekarába, a Kolindába. Mindamellett nagy hatással volt rám a Syrius, az Oregon, a Gépfolklór, a Kaláka, Sebő Feri, másfelől a Kex és Cseh Tamás. Közben észak-indiai klaszszikus zenét tanultam Ravi Shankar magyar tanítványától, Kozma Andrástól. Végül Makám és Kolinda néven fergeteges négy év következett két Hollandiában kiadott lemezzel, miközben végigkoncerteztük Nyugat-Európát.

G.: *Úgy emlegették a Makám&Kolindát akkoriban, hogy egy zenekar két identitással.*

K. Z.: Kétpólusúnak semmiképpen sem nevezném az együttest. Dabasi Péter volt a domináns szerző, de az én hangszeres szerzeményeimnek is jutott hely a koncerteken, valamint a Makám&Kolinda, s az On the road című lemezeken. Péter egyénisége azért rányomta bélyegét az én számaim világára is. Tehát volt egy ma is felismerhető jellegzetes Makám&Kolinda hangzás. Négy év után a hihetetlen sikertörténet dacára úgy gondoltam, vissza kell térnem a C.S.Ö. világába. Visszahívtam az egykori zenésztársakat, Bencze László bőgőst, Szalai Péter tablást, Juhász Endre oboistát és a M&K-ban megismert Szőke Szabolccsal közösen megalapítottuk a Makámot. Thurnay Balázs kavalost egy év múlva hívtam meg a csapatba. Sokáig tanakodtunk, vajon a C.S.Ö nevet választjuk, vagy az akkorra Nyugat-Európában bejáratott Makámot. A döntés az utóbbira esett, de jóformán nulláról kellett indulnunk mégis. Hangzásvilágunk gyökereken eltért a M&K-étól. Hozta a C.S.Ö. improvizatív, kamarazenei vonalát, erős keleti gyökerekkel, másrészt nagy hatással volt újabb darabjaimra a repetitív zene, elsősorban Steve Reich nyomán, melyet a nehezen hozzáférhető lemezek mellett az Amadinda és a 180-as csoport koncertjein ismertem meg.

G.: *Áz a fajta muzsika, amit az 1980-as évek közepén játszottatok, már a ma használatos világzene kategóriába sorolható?*

K. Z.: Igen, bár a world music elnevezés jóval később vált elfogadottá. A mi zenénk amúgy is nehezen besorolhatónak számított, már csak a hangszerelés okán is. Kevés együttesben szerepelt egyidejűleg oboa, gadulka, kaval, marimba, zanza, tabla, gitár, nagybőgő.

G.: *Első lemezeteket a Hungaroton adta ki, amiből az következnek, hogy a három T-ből legalábbis a túrt kategóriába sorolt benneteket a hatalom.*

Fotó: Krulik Marcell Benjamin

Krulik Zoltán: „Mostanra egyre erősebben előtör belőlem egy populárisabb dallamvezetés”

K. Z.: A Székesfehérvári Dalos Találkozón egyszer a C.S.Ö-vel jelentünk meg – meglehetősen feltűnést keltve a szitár, oboa, gitár, bőgő, tabla hangszerelésű hosszú kompozíciónkkal, de felfigyelt ránk a zsűri elnöke, Maróthy János zeneesztéta, aki beajánlott a Hungaroton egyik vezetőjéhez, Nádori Péterhez. A demókazetta leadása után egy évvel kaptam a levelet, hogy szabad utat kaptunk, és 120 órát a Rottenbilller utcai stúdióban. Közéltések című lemezünk, a Kepes András műsorában való szereplés és Zolnay Pál Utcazenészek című, az MTV-ben főműsoridőben leadott filmje országosan ismert zenekarrá tett bennünket.

G.: Talán az elsők között voltatok, akik a hazai és nemzetközi sikerek mellett nem áttalattatok kiállni az utcára sem zenélni.

K. Z.: Nyugat-európai turnéinkon láttuk, hogy bevett gyakorlat arrafelé profi zenészek utcai szereplése. Hosszabb utazásaink alkalmával mi is kiálltunk muzsikálni közterekre Bázalban, Hágában, Amszterdamban. Hazajöve a Vörösmarty téren, a Váci utcában, majd a Várban zenéltünk, sok barátot szerezve. Egyszer Zolnay Pál filmrendező is arra sétált, és annyira megtetszett neki ez az utcai performansz, hogy már másnap megkeresett minket a próbatermünkben, s felajánlotta, hogy egy filmet forgatna rólunk a maga játékfilmes-dokumentarista stílusában. Hadd említsem meg, hogy Fehér György személyében az egyik kedvenc magyar filmrendezőm volt az operatőr. Ezután az akkor kult-helynek számító Egyetemi Színpadon játszottunk rendszeresen, és bekerültünk az országos körforgásba.

G.: A rendszerváltáshoz tehát befutott, sikeres együttesként érkeztek. Hogyan hatott a fordulat a pályátok további alakulására?

K. Z.: Megtört a kezdeti lendület, igaz, bekerült a zenekarba Grensó István, továbbá Szalai Peti helyére Borlai

A 2003 utáni termékeny időszakban születtek az Almanach, Zarándokének, Ákom Bákóm, Yanna Yova, Csillagváró, Robinzon Kruzo című albumok

Gergő. Erős karakterük új korszakot és hangzásvilágot hozott, a Diver time into és a Café Babel című lemezek dokumentálják az 1990-es évekbeli Makámot. Aztán Szőke Szabi is elkezdett erőteljesen komponálni, kivált, majd megalapította a Pangea nevű formációt, majd a Tin Tint. Ismét előlről kellett építkeznünk. Visszaestek a külföldi meghívások is, mivel a szocialista blokk keleti oldaláról számos zenekar feleannyiért is elment játszani Nyugat-Európába, le-törve a lengyel, csehszlovák és magyar zenekarok pozícióit.

G.: Hogyan sikerült megújítanod az együttest?

K. Z.: 1999-ben megkeresett az Erdenklang német kiadó tulajdonosa, és felkért, hogy írjak dalokat Lovász Irénnek. A dalok elkészültek, a kiadó eltűnt, ekkor megmutattam a Fonó Records igazgatójának, aki azonnal lecsapott rá. Ez lett első vokális lemezünk, a SkanZen, Lovász Irén és Bognár Szilvia énekével. Majd sorban jelentek meg a vokális albumaink (9 Colinda – 2001; Szindbád – 2002), egészen a balkáni háborúra reflektáló 2003-as Anzixig, amely Palya Bea, Bognár Szilvia, Szalóki Ági szereplésével rendkívüli nemzetközi sikereket ért el (a World Music Charts éves listáján az első 15-ben szerepelt – a szerk.). A vokális irányváltás aztán meg is osztotta a zenekart. Állandó forrongásban leledzett akkor az együttes, gyakorta hívtam új tagokat, mások elmentek. Hál' Istennek régóta újra stabil a zenekar, és 2003 után még megszületett az Almanach, Zarándokének, Ákom Bákóm, Yanna Yova, Csillagváró, Robinzon Kruzo című albumunk.

G.: A Makám legállandóbb ismérve a szakadatlan változás. Az együttestől szokatlan módon, 2006 óta stagnál a tagság.

K. Z.: Nagy öröm, hogy már nyolc éve Eredics Dávid fűvös, Boros Attila basszusgitáros és Keönch László ütős, valamint hat éve Korzenszky Klára énekes és Kuczera Barbara hegedűs a társaim és barátaim. Mostanra egyre erősebben előtör belőlem egy populárisabb dallamvezetés, ebből született a Robinzon Kruzo-projekt, de még idén szeretném kihozni Petri- és Weöres-dalaimat és az évfordulóra a Makám 30-at. ■

„Keresgélni, kaparni a magyar kultúra rétegeiben”

Tizenkilencedik évadját kezdi szeptemberben a Fonó Budai Zeneház. A nemcsak koncerthelyszínként, több fesztivál szervezőjeként, hanem az ország egyetlen jelenleg is aktív világ- és népzenei lemezkiadójaként ismert Fonó az őszt idén is sok újdonsággal kezdi. Horváth László igazgatóval beszélgettünk.

◆ Gramofon

Foto: Zsugonits Gábor

A Fonót már 2013-ban is a világ 20 legjobb világzenei kiadója között listázta a WOMEX (Világzenei Expo), amely azt jelenti, hogy a kiadott lemezek közül több is felkerült a toplistákra, és felhívta magára a világzenei szakmai figyelmét. „Tavaly Lajkó Félix Mező című lemezével kerültünk az első helyre, és kiadóként így az előkelő 20-as listára is feltettek minket; remélem idén is bent maradunk. Lemezt kiadni ma már veszteséges vállalkozás, viszont a művészeket hihetetlenül inspirálja egy album megalkotása, ezért számunkra is fontos. Nyár elején vettük fel Lajkó Félix Szimfonik című lemezét a Budafoki Dohnányi Ernő Szimfonikus Zenekarral, ami most ősszel fog megjelenni. Herczku Ági is új albummal készül nálunk, és az ötvenedik születésnapjára Csík János is” – sorolja az új lemezeket **Horváth László**, akitől megtudjuk, a Fonó idén is részt vesz a legrangosabb világzenei vásáron, a WOMEX-en. Ezt októberben Santiago de Compostelában rendezik meg, majd az azt követő évben Budapestre költözik a vásár.

A főváros egyik kis „világ közepe” a Sztregova utcai zeneház, ahol megfordul a népzenei és világzenei elit színe-java. Rendszeres klubot tart Dresch Mihály, visszatérő vendég Harcsa Veronika, Balázs Elemér vagy Lukács Miklós. Idén új roma klub indul a világhírű – és a svájci Vibrations zenei folyóirat által a világ 10 legjobb zenekara közé választott – Parno Grasztal, de emellett a zeneház előszeretettel karolja fel a feltörekvő tehetségeket is. „Keresgélni, kaparni a magyar kultúra rétegeiben, támogatni, felfedezni azon produkciókat, melyek az egyetemes magyar kultúra 20–21. századi időszakára esnek” – fogalmazza meg küldetésüket az igazgató. Ennek szelle-

mében idén folytatódik a századforduló legnagyobb szabású kárpát-medencei népzenei gyűjtése, az Utolsó Óra, amelyet a Hagyományok Háza szakemberei vezetnek. A Holokauszt Emlékév keretében tíz alkalommal látnak vendégül Erdély, Kárpátalja, Felvidék és Magyarország területéről olyan muzikusokat, akiknek munkásságában jelen van a zsidó és cigány népzenei hagyomány, illetve akiknek repertoárjában fellelhetőek a holokauszthoz, a cigánysághoz vagy a zsidósághoz kötődő énekek, hangszeres dallamok. „Egy olyan anyag gyűjtése valószínűleg meg, amely eddig hiányzott az Utolsó Órából. Ráadásul a koncerteket követően mindig táncház is lesz a ház szokásainak megfelelően. Itt a népzene egyik legfontosabb funkcióját is betöltheti: a tánc alá szól. Az Utolsó Óra pedig találó név, mert ezek az idős mesterek sokszor már csak a zene iránti tiszteletből vállalkoznak a hosszú útra.” A Fonóban októberben háromnapos jubileummal készülnek a Kárpát-medence egyik legnagyobb primásának tiszteletére. Fodor Sándor „Neti” kalotaszegi primás éppen tíz éve halt meg; zenésztársai népzenei módon idézik meg emlékét a Fonóban. Novemberben idén is megrendezik Makovecz Imre emblematis épületeiben a Héttorony Fesztivált, amely felvidéki, kárpátaljai, vajdasági, erdélyi helyszínekre viszi el a magyar kultúra emblematis alkotóit; majd az újbudai gálával ér véget Makovecz Imre születésének évfordulóján, november 20-án. „Ennek a fesztiválnak a küldetése nem mennyiségi kérdés, hanem minőségi. Aki egyszer a Makovecz terekbe lép, az elvarázsolódik. Sokszor mondom én, hogy ez az új magyar El Camino. Itt át lehet élni minden határon túli magyar régióknak a problémáját, ahol a magyar kultúra és művészet nagyon elfér és működik ezekben a terekben.”

Lajkó Félix Szimfonik-projektje

Csík János a Fonó színpadán

Lukács Miklós és Dresch Mihály

„Ha egyszer törlődnek a szerverek, minden eltűnik...”

Égerházi Attila gitáros, a Djabe együttes vezetője a fizikai hanghordozók reneszánszáról

Művészi és kiadói szempontból is érdemes megvizsgálni, miért érdemes egy zenekarnak hangsúlyt fektetnie a hanghordozókra, a zenei anyag minőségére. A zenekészítés, -írás, -felvétel, egyszóval a produktum elkészülte – és annak eljuttatása a befogadóhoz – fontos, hogy valamilyen kézzelfogható formában is megvalósuljon. A hagyományos hanghordozók, lemezek, CD-k vagy DVD-k, megtestesülései az alkotásnak – vallja Égerházi Attila, a Djabe együttes vezetője.

◆ Bencsik Gyula

„A művész számára az a fontos, hogy a zenei produktum egyszer csak kész legyen. Persze, kész lehet egy fájl formájában is, de a fizikai kiadványok rengeteg pluszt képesek hozzáadni a termékhez. A borítóval például egyedi képi világot rendelhető a zenei anyaghoz, ami alátámaszthatja a zene sugallta gondolatokat, tartalmi mondanivalót, különösen, ha úgynevezett konceptuális albumról van szó.

Láthatóan a bakelit vagy vinilformátum túlélte az idők viharait, tehát az a fajta élmény, amit egy lemezjátszó hallgatása a hangminőség, a hang jellege tekintetében nyújt, komolyabb zenehallgatási hozzáállást igényel, nem pótolható mással. A befogadó nem azt kapja így, mintha az autójában hallgatja ugyanazt a muzsikát CD-n, vagy szóról valami a komputerból a háttérben. Ez a szempont meglehetősen erős motivációt jelenthet az alkotóknak. Engem, a csapatomat és a kiadómat is arra motiválja, hogy jó minőséget hozzunk létre. Ha már nem kevés pénzt öltünk a berendezésekbe, hangszerekbe, technikába, a színvonalas minőség előállításába, elkedvetlenítően hat, ha mp3-ban, vagy valamilyen még lebutítottabb formában hallgatják a zenénket. Mi a zenekarommal azért is tértünk vissza a vinilre, mert van egyfajta reneszánsza, a hallgatóink szeretik, és a legtöbb kiadó ismét használja. Ez a formátum egyrészt olyan hangminőséget ad, ami a CD-nél sokkal jobban szól. Másrészt, amilyen jó minőséget digitálisan tudunk produkálni (24 bit, 192 KHz stb.) az a vinilen sokkal jobban meghallható. Ez ugyanígy igaz a DVD-audio formátumra, vagy a Blu-ray lemezek DTS-HD hangsávjaira, ahol a 24 bit 96 Hz-es minőség a standard. Mi a Djabéval vinilek esetében analóg mastert szoktunk készíteni, vagyis magnószalagot küldünk a gyárba, azokról vágnak. Anyagunk ugyanakkor elérhető a különböző letöltős oldala-

A Djabe, balról jobbra:

Kovács Zoltán, Barabás Tamás, Kovács Ferenc, Égerházi Attila, Banai Szilárd

kon is. Jelentős bevételünk nem származik a digitális forgalmazásból. Egyetlen átlagos koncerten eladott CD-k vagy LP-k után befolyó jövedelmünk több mint amennyit a zenénkből digitálisan profitálni tudunk.

Szerencsére fokozatosan kezd újra kiépülni a fizikai hanghordozók rajongóinak, gyűjtőinek tábora, és az azokon való zenehallgatás kultúrája. Úgy vélem, a számítógépes letöltések nem fogják teljesen kiszorítani a fizikai hanghordozókat, és mi tudatosan is törekszünk arra, hogy amíg lehet, ezeket a hanghordozókat legyártsuk. Mi hosszabb távra tervezünk. Reményeink szerint zenénk 50–100 év múlva is meghallgatható lesz, és minél több fizikai hanghordozón létezik a muzsikánk, annál nagyobb az esélye, hogy túl fogja élni a következő évtizedeket. A fájlokkal ugyan sok helyre el lehet jutni, de ha egyszer törlődnek a szerverek, minden eltűnik... A hanghordozók továbbéléséről művészi megközelítésben nagyjából ez a véleményem. Kiadói oldalról nézve árnyaltabb a kép. Egy üzleti alapon működő kiadó klasszikus esetben mérlegeli, hogy adott zenei anyagot milyen formában érdemes megjelentetni, hogy a bevételét realizálni tudja. Ma már egyre kevesebb pénzzel, egyre kevesebb művészt tudnak támogatni a kiadók, a

Forrás: Djabe-archív

A Djabe vendége Steve Hackett

kisebkek egyáltalán nem képesek erre. A nagyobbak azon vannak, hogy a fizikai kiadások helyett főleg a jogdíjakból, egyéb forrásokból szerezzék meg a bevételüket. A mi kiadónk, a Gramy-H Kft, az értékteremtésre koncentrál. Sajnos egyre kevesebb külsős művésszel tudunk dolgozni, közülük egyre többen szkeptikusak a lemezkiadást illetően. Egy akkora kiadó, mint a miénk, nem képes a közreműködő művészek díját elejétől a végéig finanszírozni. Ugyanakkor a Djabe nemzetközi szinten is versenyképes, kereslet van a zenénkre, és partnereinken keresztül tudunk is lemezeket exportálni. Olykor még nyereséget is tudunk realizálni ezekből az eladásokból. És itt jön be újra a minőség kérdése. A nívós zenei kiadványoknak világszerte van közönsége. Mi nagyon sok olyan DVD-t értékesítettünk, amelynél az volt a lényeg, hogy az rendkívül jó minőségű DVD-audio legyen. Ha egy zenei produktum igényes formátumban lát napvilágot, akkor az feltehetően már nem lehet olyan rossz – vélik a forgalmazók és vásárlók, mivel gyenge produkcióba senki sem investálna sok pénzt, hisz nem lát benne semmilyen üzleti nyereséget. Egész egyszerűen vásárlást produkál a kiváló minőség, és színvonalas kiadványainkkal építeni tudjuk a kapcsolatainkat a világban. Vannak rajongóink Venezuelától Európán keresztül Japánig, ahonnan megrendeléseket kapunk. Az Internet sokat segít abban, hogy egy-egy új kiadványunk ismertté váljon, és gyorsan elterjedjen. Lemezeinket különböző országokban élő emberek ajánlják egymásnak. Kiadói szempontból is fontos a jó minőségű hanghordozók terjesztésével foglalkozni. Magyarországon PR-értéke is van ezeknek a kiadványoknak. Az, hogy egy együttesnek sokféle, nívós hanghordozókon jelennek meg az anyagai, az mindenképpen minőséget sugall.

A Djabe-rajongók Venezuelától Japánig keresik a zenekar kiváló hangminőségű DVD-audio kiadványait

A Djabéval általában 24 bit 96 KHz-ben rögzítünk, a felvételek során végig ezt a felbontást használjuk, és a CD-k esetében is innen exportáljuk ki azokat a 16 bit/44,1 KHz-es file-okat, amelyekből végül CD lesz. Az LP-k esetében közvetlenül írjuk ki a zenei anyagot többféle magnószalagra, amit egyből visszajátsszunk a komputerbe, és amelyik szalagon az anyag jobban szól, amellet döntünk. Ezt küldjük el annak a vinilyártónak, amelyik szalagról direktben, analóg tud vágni. ■

A DJABE ŐSZI-TÉLI PROJEKTJEI:

Szeptember:

Djabe: Forward album megjelenik dupla 200 grammos vinilen és DVD-audio formátumban

Október–november:

Djabe: Witchi Tai To négylemezes díszdobozos jubileumi kiadás

1. CD: A lemez újakevert anyaga bonusz trackkel
2. CD: 1997–1999 közötti eddig kiadatlan koncertfelvételek az albumhoz kapcsolódóan
3. DVD-audio: A Witchi Tai to album anyaga videó és audio extrákkal. 5.1-es és sztereó hangszávokkal MIP, DTS és Dolby Digital formátumokban
4. DVD-video: Az 1998-as Witchi Tai To live koncertfilm felújított változata 5.1-es hanggal. Egyórás eredeti interjúfilm-összeállítás. 2014-es interjú az albumról Muck Ferencsel, Barabás Tamással és Égerházi Attilával

Hazai és külföldi koncertek

December:

Djabe: Live in Blu – Blu-ray megjelenése két komplett koncerttel. 2012 IBS és 2013 Petőfi Csarnok. Videóklip és koncert extrák.

További információ: www.djabe.hu

Az akusztikus művészetek mostohagyermeké: a hangfelvétel-esztétika

Ötödik rész: Az ötvenes-hatvanas évek (2.)

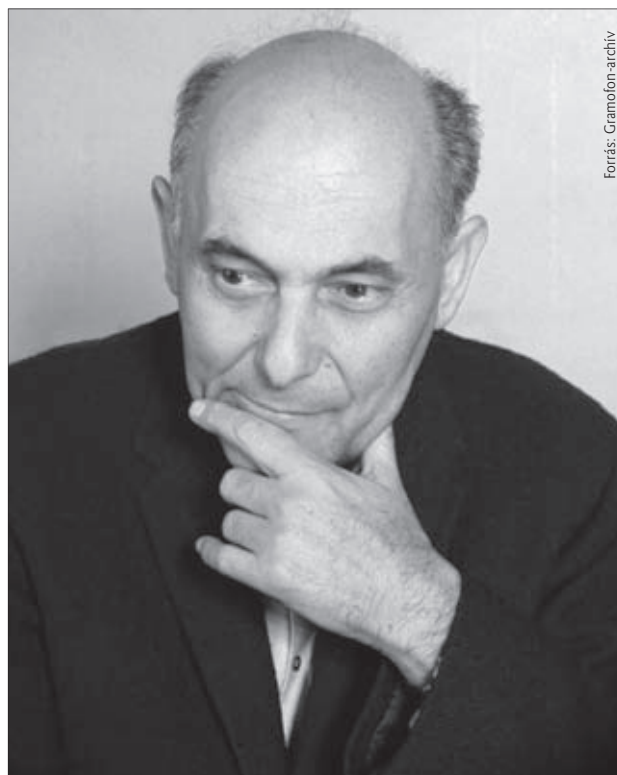
Alábbi írásunkban folytatjuk az ötvenes-hatvanas évek bemutatását, felidézve néhány jelentős művészt, így Solti Györgyöt, akinek többek között a mai napig is utolérhetetlen operafelvételeit köszönhetjük, és Herbert von Karajant, aki megkérdőjelezhetetlen tekintélyével a televíziós hangverseny-közvetítések világába hozott új szint, a kvadrafon hangtechnika ügyét is felkarolva. Megidézzük továbbá Solti és egyben a korszak egyik kiemelkedő zenei rendezőjét John Culshaw-t, továbbá Kurt Blaukopfot, aki muzikológusként erősítette meg mindazt, amit a hangfelvétel lehetőségeivel kapcsolatosan Stokowski a negyvenes években lefektetett.

❖ Ujházy László

Solti György

A sztereó hanglemeztechnika kezdeti éveinek talán legiskeresebb felvétele Wagner Ringje volt, mely Solti György vezényletével, 1958-tól megszakításokkal egészen 1965-ig készült a Deccánál. Az azóta eltelt fél évszázad nem hogy homályosította volna, hanem inkább erősítette azt az általános vélekedést, hogy e Ring egyértelműen mérföldkő volt az operafelvételek műfajában. Amikor a Gramophone 1999-ben megszavaztatta olvasóit: melyik a legjobb 10 régebbi felvétel, akkor is ez a lemez végzett az első helyen. A sikerben Solti György mellett nagy része volt a kor egyik legzseniálisabb zenei rendezőjének: John Culshaw-nak, aki művészi hitvallása szerint az operaházi közvetítésekkel szemben egyértelműen a stúdiófelvételeket részesítette előnyben. Azt vallotta, hogy az operafelvételnek a hallgató képzeletében maradéktalanul fel kell idéznie a drámai cselekményt, a sztereó technika lehetőségeire építve pótolnia kell a vizualitás hiányát, s olyan akusztikai hatásokat kell megteremtenie, amelyekre az élő operaházi körülmények között eleve nincs is lehetőség. Culshaw tehát a stúdióban készülő operafelvételek esztétikáját egyesítette az akkor már virágzó rádiójáték esztétikájával, s ebben döntő az érdeme.

A rádiójáték – vagy másik elnevezéssel a hangjáték – nem azonos a színházi közvetítéssel, s esetében a vizuális élmény hiánya nem hátrány, hanem tulajdonság. Sőt éppen e „kép-nélküliség” révén a hallgató fantáziája az akusztikus ingerek nyomán szabadon szárnyalhat, és a saját pillanatnyi lelkiállapota szerint megteremtheti azt a „belső vizualitást”, melynek révén alkotótársáá lép elő. Ebből is ered, hogy a hangjáték befogadása nehezebb, mint pl. egy televíziós játéké, ahol a képet készen kapjuk. A „stúdió-opera” esetében ismét egy műfaj-metamorfózis jön létre, hiszen egy színpadra szánt műalkotás egy tisztán akusztikai műfaj kereteiben jelenik meg. Culshaw munkássága tehát műfaji értelemben is úttörő volt, miközben a sztereózás akkor még

Solti György

kezdeti időszakát élte számos – például alapvető mikrofontechnikai – kérdés megoldását várva. Mindezt azonban csak egy olyan karmester-egyéniességgel valósíthatta meg, mint Solti György, aki „Emlékeim” című könyvében többek között így emlékszik vissza a Ring felvételére:

„John Culshaw nagy zenebarát, valamint művészi ízléssel és víziókkal megáldott ember volt, de a technikához nem értett. A felvételek technikai vezetője egy nagyon tehetséges hangmérnök, Gordon Perry volt. Nagy szerencsének köszönhetem, hogy hanglemez-karrieremet ezzel a két kiváló emberrel kezdhettem, akik nagyszerű csapatot gyűj-

Forrás: Gramofon-archív

Herbert von Karajan

tettek maguk köré. Néha voltak nézeteltéréseink, ez elkerülhetetlen, de olyan művészi közösséget alkottunk, amelyik igen sikeres és érdekes lemezeket produkált... A felvételeim mind csapatmunka eredményeként születtek, mindig is hálat érzek Decca-beli munkatársaimnak. Soha nem sürgettek, semmilyen más módon nem kényszerítettek olyan kompromisszumokra, amelyek a minőség rovására mentek volna.”

(E gondolatokat a szakmában mindenkinek magáévá kellene tennie függetlenül attól, hogy a stúdió-áttekintőablak melyik oldalán tevékenykedik, s különösen azoknak, akiknek szemében nem a művészi színvonal, hanem a minél kevesebb felhasznált stúdióóra és szolgáltatás a fő szempont!)

Zene a televízióban – Herbert von Karajan

Egy 1967-es TV riportban Karajan megemlíti, hogy amikor a Berliini Filharmonikusokkal hangversenykörúton vettek részt Japánban, a helyi televízió mind a 18 koncertjüket közvetítette, s ennek köszönhetően a becslések szerint 25 millióan nézhették-hallgathatták koncertjeiket. E riportban megjegyzi, hogy a közvetítések nélkül a zenekarnak három évig kellett volna ugyanazt a műsort játszania ahhoz, hogy ezt a hallgatottságot elérje. A Japánban szerzett benyomások nyomán a szép és kiegyensúlyozott zenekari hangzásra egyébként is különösen érzékeny karmester intenzíven foglalkozott a gépi úton közvetített hang kérdéseivel, s különösen a zene és a televízió kapcsolatával. Több TV-produkcióját nem csak vezényelte, hanem rendezte is, (a képrendező szerepét nyíltan felvállalva), rend-

kívül hatásos, korábban nem látott világítás-megoldásokat alkalmazva, így például vágóképei a hangszereket különleges szépséggel ábrázolják. Stúdiófelvételeinél a kép kedvéért olykor a hagyományos ülésrendeket is teljesen megváltoztatta, a látványt a zene megszerettetésének szolgálatába állította. A korábbi hangversenyfilmek sablonos egyhangúságát étellel töltötte meg. „Video-Quadrofon” filmjeinél az akkori legkorszerűbb hangátviteli lehetőséget vette igénybe, s tette mindezt akkor, amikor egyes szakmai összejöveteleken a többnyire aggastyán, naturalizmus-hívó „sono-filozófusok” a sztereó képkísérő hangot támadva még azon vitatkoztak, hogy a TV-képernyő kis mérete és a széles sztereó bázis egyáltalán összeegyeztethető-e? (A televíziós zenei közvetítések esetében teljesen figyelmen kívül hagyják a kép és a hang, a látvány és a zene olyan „magasabb rendű” összefüggéseit, melyek nem követelik meg, hogy valamennyi hangforrás a kép irányából szóljon meg.)

Karajanról így nyilatkozott egykori muzsikusa: „Nemcsak értékkeremtő, hanem jó eladó is volt”, s tegyük hozzá, hogy ez utóbbinál erőteljesen támaszkodott a kor hang- és képtechnikai újdonságaira. Többek között az ő munkásságának is köszönhetően többé fel sem merülhetett az élő és a közvetített zene korábbi szembeállítás, mert az előadóművészek egyre inkább társat és nem ellenséget láttak a hangtechnikában. Azért még voltak maradi, közömbös kivételek. Solti is beszámol róla, hogy amikor az ötvenes években egy felvétel befejeztével a zenei rendező megkérte a kor egyik neves karmesterét, hogy a technikai helyiségben hallgassa meg az elkészült felvételt, az azt válaszolta: „Minek hallgassam meg? Most hallottam.” Hamarosan meg is szűnt a szerződése a Deccával.

Kurt Blaukopf és Mahler

1969-ben jelent meg a neves muzikológus Kurt Blaukopf tollából az a Mahlerről szóló összefoglaló mű, amely külön fejezetet szentel Mahler és a hangfelvétel, illetve az akusztika kapcsolatának. Első hallásra különösnek tűnhet, hogy az 1911-ben elhunyt szerzőnek egyáltalán milyen kapcsolata lehetett az akkori tölcéses felvételekkel. Blaukopf azonban nem erről szól könyvében, hanem – tegyük hozzá, teljes joggal – úgy véli, hogy a Mahler által megálmodott hangzásvilág a hangfelvételeken valósítható meg maradéktalanul. A korabeli írásos dokumentumok is bizonyítják, hogy Mahler mennyire érzékeny volt az előadások akusztikai környezetével és az eredeti hangzásárányokkal kapcsolatban. Blaukopf véleménye szerint a túlságosan zengő helyszíneken a basszusok aránytalan erősödése teszi tönkre az előadást, míg a túl analitikus termekben művei „túlhangszereltnek” tűnnek. Ezzel szemben „a stúdiófelvétel szinte teljesen megszabadítja Mahler zenéjét a hangversenytermek egyedi akusztikájának kockázatától. A hanglemez céljára bármikor kiválasztható az éppen legalkalmasabb tér...” Majd később így folytatja: „Ha úgy látszik, hogy az elmerülőfélben levő vonósok s az uralmat magukhoz ragadni készülő fúvósok között veszélyben forog az

Forrás: Gramofon-archív

Gustav Mahler

egyensúly, könnyen helyrebillenthető, elég, ha gondosan megtervezik a mikrofonok felállítását, s érzékeny rendezői munkát végeznek a keverőpult mellett.” Blaukopf a Mahler-partitúrákban előírt misztikus távolságokra is utal: „Meggzúnt az akadályja annak, hogy a visszhangos távoli hangok elkülönüljenek a világosabb közeliektől.” Majd e gondolatsort így zárja: „Mahler zenéjének a sztereó hanglemek hozták a megváltást”. Amit Stokowski még a mono-korszakban mondott ki, azt 1969-ben Blaukopf a sztereó korszakban tovább erősítette, s hogy mindehhez még mit tehet hozzá a surround korszak, annak bizonyítására elegendő, ha meghallgatjuk a Fesztiválzenekar Hybrid SACD-n megjelent SACD Mahler-felvételeit. Mert bár az egyes hangforrások közeli vagy éppen távoli hangsíkjai a sztereó felvételeken is esztétikusan megjelennek, ám ezek a hangsíkok egészen más értelmezést nyernek akkor, ha a teljes hangtér ott vibrál a hallgató körül. Különösen is hatásos, amikor például a rézfúvók mintegy „átfújják” a felvételi helyszínt, s hangjuk a hátsó hangszórókból olyan határozottan jelenik meg, mintha valójában jelen lennének. Ilyenkor már nem csupán egy akusztikai tér, hanem maga a zene veszi körül a hallgatót. Mahler tehát zenéjének olykor titokzatos misztikumával alaposan feladta a leckét korunk hangmérnökeinek, akik általában élnek is a felkínált lehetőségekkel.

A szubjektív elemzés paramétereinek kidolgozása

A hatvanas években a közép- és kelet-európai rádiók között kiterjedt zenei műsorcsere zajlott, ám (az akkori terminológia szerint szocialista) rádiószervezetek hangtechnikai színvonala eléggé eltérő volt. Voltak rádiók, melyek már korszerű zenei stúdiókkal rendelkeztek, míg mások, mint

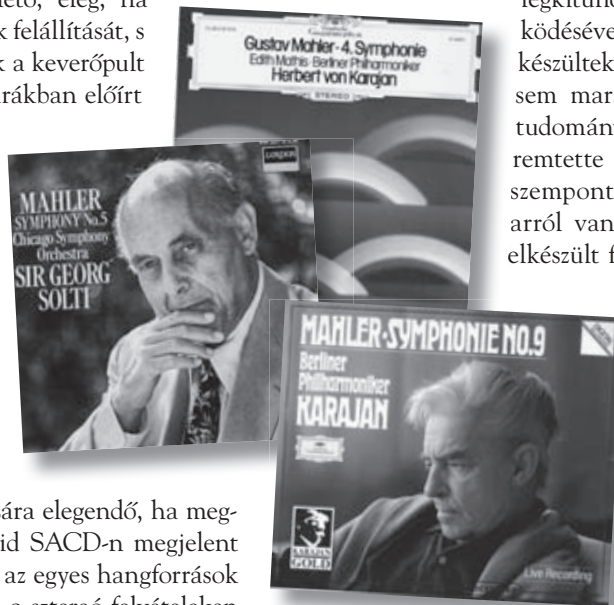
például a Magyar Rádió esetében ez még legfeljebb papíron létezett. Ezért e blokk rádiószervezetei egy közös tanulmányi csoportot hoztak létre, amelynek évenkénti ülésein dolgozták ki és tesztelték a lényegében ma is alkalmazott – és írásainkban is bemutatott – elemzési szempontokat. (Ebben a munkában az akkori Magyar Rádió zenei és műszaki szakemberei is tevékenyen részt vettek.) A cél a hangfelvételek közötti nagy különbségek lebontására irányult, tehát arra, hogy az egyes rádiók műsorai hangtechnikai – és részben hangzás-esztétikai – értelemben kiegyensúlyozottabbak, egységesebbek legyenek. Kétségtelen, hogy itt megfigyelhető volt egyfajta kelet-német hegemoniára való törekvés, ám az is igaz, hogy a német szakemberek mindenkor példamutatóan foglalkoztak a hangfelvételek technikai és esztétikai kérdéseivel. E tanácskozásokon a küldöttek egyrészt kidolgozták és értelmezték a paraméterek jelentését, másrészt hozott felvételek alapján azokat azonnal tesztelték. Miközben tehát a legjobb stúdiókban a

legkitűnőbb művészek közreműködésével aprólékos műgonddal készültek a felvételek, az esztétika sem maradt tétlen, hiszen szinte tudományos elkötelezettséggel teremtette meg a hangzáselemzés szempontjait. S itt nem csupán arról van szó, hogy létrejöttek az elkészült felvételek – mintegy utólagos – elemzésének a feltételei, hanem a paraméterek a napi hangmérnöki gyakorlatban is segítséget jelentettek, hiszen ez utóbbi is folyamatos hangzásesztétikai elemzés.

A paraméterek kidolgozását követően a korábbi, meglehetősen bizonytalan technikai-esztétikai ítéleteket a hatvanas években egy

nemzetközi ajánlás egységes szempontrendszere váltotta fel, s ezek apró változtatásokkal ma is ugyanúgy érvényesek és alkalmazhatók nemcsak a hangfelvételek, hanem általában a zenei hangzás vizsgálatakor. S talán a legfontosabb változás abban mérhető le, hogy míg korábban a felvételek teremézetével nem foglalkoztak, addig ettől kezdődően ez a paraméter szinte a legfontosabb szempontként jelenik meg az elemzések alkalmával.

Sorozatunk következő írásában bemutatjuk, hogy a hangfelvétel ügyét – mind az elmélet, mind a gyakorlat oldaláról – hogyan támasztotta alá a hangtechnika és az esztétika azzal, hogy időközben kidolgozta a hifi szabványát, s lefektette a művészi újjáteremtés „filozófiáját”. ■

Solti György és Herbert von Karajan néhány kiemelkedő jelentőségű Mahler-felvétele

GRAMOFON

ZENEKRITIKAI MŰHELY

HERBERT VON KARAJAN MOZART-, SCHUBERT-, BRAHMS-, BRUCKNER-, STRAUSS- ÉS WAGNER- FELVÉTELEK (1951–1960)

Nagyon sajnálom az EMI megszűnését, ugyanakkor az új gazda, a Warner szépen folytatja a munkát, s adja ki az átvett anyagot. Karajan halálának 25. évfordulója alkalmából gyűjtemények sora jelenik meg. Nem könnyű az anyagot rendezni. Az egyik, tucatnyi lemezt tartalmazó album főképp német szerzők műveinek 1951 és 1960 közti felvételeit tartalmazza, a Philharmonia Zenekarral és a Berlini Filharmonikusokkal. Karajan fejlődése mellett egy egész zenei világ fejlődése tárul fel. A még új Philharmonia Zenekar részben neki köszönheti magas színvonalát, hiszen éveken át sokat dolgozott velük. Akkor nem volt természetes a perfekt megszólalás, ami ma gyakoribb, bár sokszor egyéni hang nélkül. Karajan integrálta Toscanini korábbi törekvéseit. Interpretációi ugyan abszolút kiszámítottak, formatervezettek, viszont nem olyan hűvösen objektívek, mint Toscanini előadásai. Sok minden ott van bennük az általa becsült és hasonló tradícióból származó Böhm lágyabb, melegebb hangzásából is.

Legyen szó bármelyik szerzőről, azt tapasztaljuk, hogy Karajan figyelme minden apróságra kiterjed; főképpen a hangzás szépségére és ideális arányokra.

Furtwängler spontán szabadságával és nagy zenei hullámzásával egészen más világot képviselt, de amit az idősebb karmester a pillanatnyi elmélyedésre bízva valósított meg, Karajan tudatosan hozott létre: a kompozíciók gazdag kifejezőerejű, arányos felállítását. Mindketten valamilyen homeosztázisra törekedtek: Furtwängler egyszeri inspirációval, mozgásokat hagyva, Karajan egyszerű sűrített általánosítással, beállítva. Ám mindemellett Karajan mindig benne volt a folyamatban, inspiráló módon végigvezetve rajta a hallgatót.

Mozart-előadását ma idejétmúltak tartják sokan. Én nem. Sőt: ideálisnak tekintem őket – ha nem a vélt korabeli előadói praxis rekonstrukcióját, hanem a zene önmagából eredő kibomlási lehetőségeit vesszük alapul. A három Brahms-szimfónia (I., II., IV.) finom struktúrájával tűnik ki; nem túl vastag, hanem kellőképpen áttetsző. Karajannál sincs nyoma a hajdani dőre Brahms-Bruckner vitának. Bruckner VIII. szimfóniájának felvétele kivételes. A hangzás kifejezetten finom, Karajan már ekkor képes volt a művet átfogó hatalmas ív, egyszersmind az apróbb részletek felrajzolására. Sajátos komplementaritás valósul meg a kristálytisztátláthatóság és a monumentalitás között. Ugyancsak finom Schumann IV. szimfóniája. Nagyban talán igaz, hogy Karajan – miként más dirigensek is – idővel lassult, de számos esetben ez nem így volt. A dobozban vannak ismétlések, olykor nagy eltérésekkel, mint a Kis éji zene esetében. A berliniekkel Karajan még melegebb hangzást tudott elérni.

Fő sajátosság, hogy Karajan milyen apró részletekig menően kontrollálta a megszólaltatást. Néha nem óriási a különbség a helyes stílusismeretű, de

kevésbé igényes, esetleg más attitűd vezérelte, ösztönösebb, felületesebb dirigensek előadásaival összevetve. Ám valami mégis egészen más: Karajan a pillanat töredékeit, az egymás melletti sítók mindegyikét kontrollálta, a részeket folyamatos figyelemmel igazította. Ezért kimagasló érénye ezeknek az előadásoknak az arányosság. Szerepel a gyűjteményben A bűvös vadász nyitánya is. Jóval lassabb, mint Carlos Kleiberé. De ha jól megfigyeljük, ugyanannyira kontrollált és pontos, mint Carlos Kleiber híres előadásai. A próbán Kleiber azt mondta, „ezek egész matematikus szellemek”. Karajan is matematikai pontossággal vezényelt. Kár, hogy nem vette fel az egész operát: csodálatos ellentétpárja lehetett volna az ifjú Kleiber feszült, tömör előadásának. Kiemelem még Hindemith Mathis, a festő című szimfóniáját. Karajan ugyanis érdeklődött a kortárs zene iránt, ritkán merített belőle, de akkor a szokott alapos-sággal, a számára inkább egységes zenetörténeti múlt közegébe helyezve. Zay Balázs

Warner Classics – Magneoton
2564633623

JELMAGYARÁZAT A KRITIKAI ROVATHOZ

Remekmű
Kiváló
Jó
Átlagos
Elfogadható
Gyenge

**TANULMÁNYKÖTET
UJFALUSSY JÓZSEF EMLÉKÉRE**

Szerk.: Berlász Melinda és Grabócz Márta

A 20. század második felének egyik legjelentősebb zenetudósa, -esztétája és klasszika-filológusa, Ujfalussy József (1920–2010) emlékére jelent meg az a tanulmánykötet, amelyet két közeli munkatársa, Berlász Melinda és Grabócz Márta szerkesztett. Szép és alapos munka – méltó Ujfalussy tanár úr szellemiségéhez. Az első fejezet méltatások, emlékezés és nekrológok gyűjteménye, amelyek azonban szívesre mentesek a közhelyektől, rengeteg új információt, eddig ismeretlen tényeket tartalmaznak. A kötet legizgalmasabb része kétségkívül az az életút-interjú, amit Berlász Melinda készített Ujfalussy tanár úr fordulatosa életéről – a debreceni kálvinista gyökerektől a kommunista diktatúra idején vállalt minisztériumi tisztségen át a Zenetudományi Intézetig és a zeneakadémiai rektorságig. Ujfalussy ebben a beszélgetésben kor- és pályatársaira is emlékezett – harag és indulat nélkül, sőt empátiával, keresztyéni szeretettel. A harmadik és negyedik fejezet – a német Festschrift-hagyomány kései folytatójaként – Ujfalussy előtti tisztelgő, munkásságához valamilyen formában kapcsolódó zenetörténeti, zeneelméleti, esztétikai, zenepszichológiai és zene-szociológiai tanulmányokat tartalmaz. Ilyenkor roppant nehéz és kényes feladat a kollégák írásai közül egyet vagy néhányat kiemelni, most mégis megteszem. Mikusi Balázs tanulmánya Bartay András Magyar Apollójáról és a magyar zeneelméleti szaknyelv kezdeteiről nemcsak példaszerű, de rendkívül izgalmas felfedezésekkel is szolgál. Kusz Veronika és Kovács Ilona olyan Dohnányi-kutatókká értek, akiknél a legjobb kezekben van a sokáig mellőzött, hatalmas életmű. Különösen érdekes Grabócz Márta megközelítése, amikor Kurtág György zenéjében és Ujfalussy József esztétikájában egyszerre vizsgálja a gesztus és a műfaj fogalmát. *Retkes Áttila*

L'Harmattan, 2014
572 oldal

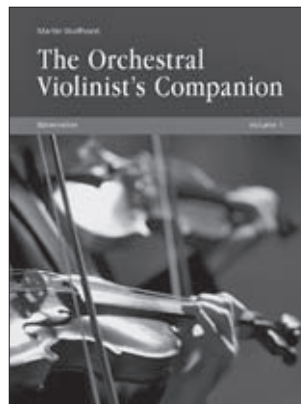

**TÉR, IDŐ, HAGYOMÁNY – SZEMELVÉNYEK
A ZENEAKADÉMIA DOKTORI ISKOLÁJÁ-
BAN MEGVÉDETT DISSZERTÁCIÓKBÓL**

Szerkesztette: Bozó Péter

Annak idején Kodály – az általános nemzetközi gyakorlattól eltérően – nem tudományegyetemet, hanem a Zeneakadémiát tartotta ideális intézménynek a megalapítandó zenetudományi tanszak számára. Ezzel is hangsúlyozva, hogy elsődleges a zene, s tudománya csak abból kiindulva létezhet, jelenségeit vizsgálva-elemelve, törvényszerűségeiket megállapítva. Hasonlóan mélyértelmű jelentőséget tulajdoníthatunk annak, hogy a Zeneakadémián (azaz a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetemen) létrehozott doktori iskola nem csupán a muzikológusok továbbképzését szolgálja, hanem e képzésben más tanszakok kiválóságai is részesülhetnek. A tematikus sokszínűség kívül ez a sokrétűség is hozzájárul ahhoz, hogy ne csak tanulságos, hanem érdekes és izgalmas olvasmány legyen a 13 doktori disszertációból közreadott szemelvények gyűjteménye. A tematika részben leképezi a hazai muzikológia fő intézményes területeit, talán csak a népzene hiányát fájlahatjuk. Különösen örvendetes, hogy a szerzők közül többen tanítanak, tehát zenéből kiinduló, egyszerűsmd tudományos szemléletű gondolkozásmódjukat átörökíthetik a következő muzikus-generációknak. Az írások különböző elvontsági szintűek, némelyik a zeneelmélet területén végez „mélyfúrásokat”. A kötet méltó a nagyközönség érdeklődésére is: a gazdag tematikus változatosság lehetővé teszi, hogy az olvasó kedvelt zenéjéről/zeneszerzőjéről tudjon meg olyasmit, amivel a korábbi (ismeretterjesztő) irodalomban aligha találkozott, s ezáltal megtapasztalhatja a tudományos kutatás gyakorlati hasznát. Különösen azok értékelhetik, akik maguk is a doktori képzés potenciális jelöltjei – s talán lesznek, akiket épp e tanulmányok egyike-másika inspirál a zenetudomány világának felfedezésére. *Fittler Katalin*

Rózsavölgyi és Társa, 2014
400 oldal

**MARTIN WULFFHORST: THE ORCHESTRAL
VIOLINIST'S COMPANION I-II.**

Kár lenne tagadni, hogy a reményteljes ifjú zenészpallánták – ha végérvényessé válik számukra a muzsikuspálya – szinte kizárólag szólista-álmokat dédelgetnek. Legfeljebb B tervként jöhet szóba, hogy majdan zenekari művészként keressék kenyerüket. Igaz persze, hogy szerte a világon szólistacentrikus a képzés, és igen nehéz dolga van annak, aki a zenekari játék fortélyait akarja elsajátítani. Ha létezik egyáltalán ilyesfajta oktatás a zeneakadémiákon, az még igencsak gyerekipőben jár. Hiányzik a folyamatos, szisztematikus képzés és – míg hegedűiskolák garmadája áll rendelkezésre Leopold Mozarttól Hubay Jenőig és azon túl is – ez idáig hiányzott a zenekari játék mesterfogásait tárgyaló könyv. Martin Wulffhorst – Sebestyén Ernő egykori tanítványa Berlinben, maga is tapasztalt zenekari hegedűművész – felismerve hiátust, kézikönyvet írt a majdani tutistáknak, hegedűs sorstársainak azért, hogy minél sikeresebb zenekari muzsikusként váljanak belőlük. A szerző figyelme a legapróbb részletekre is kiterjed. Szót ejt a hatékony gyakorlás és a lapról olvasás technikájáról, a helyes vonókezelésről és balkéz-technikáról, a speciális hangszer-technikai kérdésekről, részletesen tárgyalja a próbajáték-anyagokat (bemutatva az azokban rejlő lehetséges buktatókat is). Mi több, a szerző figyelme kiterjed arra is, hogy tanácsokkal lássa el olvasóit a tekintetben, hogyan kezeljék a próbajátékkal és a zenekari játékkal együtt járó stresszt. Wulffhorst mondandója illusztrálásául 87 zeneszerző 340 művéből idéz részleteket. És akinek ennyi jó még nem lenne elég: a kézikönyv weboldalán további információkat, cikkeket és bemutató videókat talál. A könyv nemcsak a leendő és gyakorló zenekari hegedűsöknek nélkülözhetetlen, hanem haszonnal forgathatják a tanárok, zeneszerzők és karmesterek is. *Kovács Ilona*

Bärenreiter, 2013
483 oldal

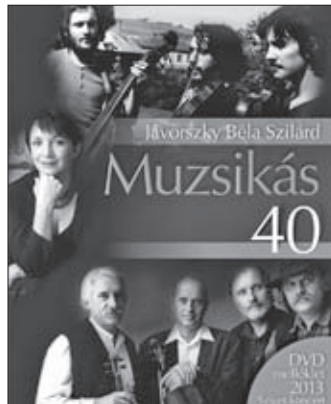

**PÁVAI ISTVÁN:
AZ ERDÉLYI MAGYAR NÉPI TÁNCZENE**

Hatszáz órányi videó- és hangfelvétel alapján, majd negyven év kutatómunka eredményeként készült el Pávai István kötete az erdélyi magyar hangszeres zenéről. A könyv először Kolozsvárott jelent meg, majd Magyarországon is. A szerző az 1993-ban megjelent kötete anyagát bontotta ki, újabb adalékokkal. A téma unikális, hiszen a hangszeres zenével viszonylag későn kezdtek el behatóan foglalkozni a népzenei vizsgálok. Pávai István vasos kötete – benne román és angol nyelvű összeggel – képes közel hozni az olvasóhoz az erdélyi magyar népi tánczenét – az adatrögzítéstől a többszólamúság vizsgálatáig. Nagyon hasznosak a kottapéldák, variánsokat is találunk, vagy akár Lajtha László kétféle lejegyzését ugyanarról a felvételtől. Gyakorló muzikusok számára izgalmasak az ujjrendek, de élvezettel nézzük a támlapokat, a harmóniarendeket, a partitúraszerűen írt tánczenéket. Sokat tudunk meg a táncsísérő hangszerekről az eredetüket bemutató fejezetből, ez is állhatna önálló tanulmányként, ahogy a tánczenei kísérőtipusokat leíró szakasz is. A szerző bőségesen idéz adatközlőktől, de különböző irodalmi művekből, sőt a toledói zsinat rendelkezéséből is találunk a témába vágó mondatokat, szakaszokat. A majdnem ezer hivatkozás is jelzi a szerző mindenre kiterjedő munkáját, számos ábra, kép dúsítja a kiadványt. Önálló tanulmány lehetne A dokumentálás technikai kérdései című fejezet, mely mélyrehatóan foglalkozik a lejegyzéssel, hangfelvételekkel – a fonográffal készítettől a külön visszajátszható többszólamúságig. A papírfedeles könyv szövegrendje szinte mentes a helyesírási hibáktól. Élvezettel forgathatjuk a könyvet, szívesen hallgatnánk bele a közölt kottaképek alapján az erdélyi tánczenébe. Részletes összefoglaló nem jelent meg eddig az erdélyi magyar tánczenéről, így úttörő, nagyon alapos munkát vehetünk kézbe. *Lehotka Ildikó*

Hagyományok Háza, 2013
485 oldal

**JÁVORSZKY BÉLA SZILÁRD:
MUZSIKÁS 40 (DVD-MELLÉKLETTEL)**

Jávorszky Béla Szilárd átfogó könyvet írt a Muzsikásról, amelyből nemcsak az együttes történetét ismerhetjük meg, de az egész táncművelésbe betekintést nyerhetünk, ráadásul átfogó képet kapunk a kor társadalomrajzáról is. Utóbbi néhol talán túlságosan is hangsúlyos, de minden bizonnyal sokat segít azoknak, akik kívül maradtak a könyvben szereplő mozgalmakon. Jávorszky könnyűzenei múltja magyarázza valószínűleg, hogy a rock and roll hatását eltűzolja a történetben, mert bár ekkoriban minden fiatalot megmozgatott az új zené hullám, a népzenei szociáció között ez csak a legelején jelentkezett számottevő hatásként.

A kötet legnagyobb érdeme, hogy nem szűk biográfiai tanulmány, hanem olvasmányos regény, amely fejezetről-fejezetre bontja ki a sokszor mulatságos eseményeket, amelyek rendre megnevettetik az olvasót. Keresi az ok-okozati összefüggéseket, miközben igyekszik pártatlan maradni még azokban az esetekben is, amikor az egyes kilépések nem feltétlenül sértettség nélküli történetét ecseteli. Ifjabb Csoóri Sándor esetében ez a konfliktus különösebb rossz érzés nélkül oldódik fel az olvasóban, Sebestyén Mártánál már sajnos inkább csak az űr marad meg, kurtán-furcsán félbemarad a magyarázat. Igaz, a világhírű énekesnő nem kívánta az írónak az ügyet kommentálni, az eset viszont a táncművelésben közismert.

A könyv egy kicsit rehabilitálja Jánosi András, aki PR híján bár kevésbé ismert, sokkal alaposabban és tudományos alapon foglalkozott a bartóki vonallal és a műzene-népzene kapcsolatával, amelyet aztán a Muzsikás felszínesebb, ismeretterjesztő szinten használt fel műsoraiban. Ezt a tény, mint az utóbbi idők legnépszerűbb Muzsikás-koncertjeinek előzményét korábban rendre elhallgatták.

Kiss Eszter Veronika

Kossuth Kiadó, 2014
184 oldal

**MÁRKUS TIBOR:
A JAZZ ELMÉLETE – II. RÉSZ**

Öröndetes, hogy Márkus Tibornak – zongoraművészi, zeneszerzői és pedagógiai munkája mellett – jutott ideje és energiája A jazz elmélete című tankönyvének folytatására. Az első kötet alapfogalmai után ezúttal részletesen, számos szemléletes kottapéldával kiegészítve vizsgálja a jazz fundamentumát, a ritmikát. Elemzi a különböző aszimmetrikus ritmusképleteket, ütemmutatókat, illetve a poliritmika és polimetria kérdéskörét. Fontosak a különböző latin ritmusképletekről, a jazztempókról és a rejtett ütembeosztásról (implied time) megfogalmazott gondolatok is. Az akkordokra átérve: kiválóan és szisztematikusan vizsgálja a klasszikus összhangzatban megszokott, tercépítésű harmóniáktól eltérő képleteket; a preakkordokat, az összetett jazzakkordokat, a bitonális és bifunkcionális akkordokat. Külön fejezetet szentel az orgonapontnak és a jazzben igen lényeges, úgynevezett in-out technikának. Jazz és kortárszene szoros összefonódására utal a dodekafónia, az atonalitás és a különböző kromatikus színezések mélyreható vizsgálata. Végül megismerteti az olvasót a jazzben alkalmazott leggyakoribb formákkal, illetve a hangszerelés néhány alapkérdésével, az instrumentumok sajátosságával és az egyes szólamok lejegyzési gyakorlatával. Külön értékelendő, hogy a zenei példák között nemcsak amerikai klasszikusok és hazai „nagy öregek” kompozíciói szerepelnek, hanem a tanítványok generációja is jelen van. Ávéd János, Csongrádi Gábor, Fenyvesi Márton, Takács Donát és Varga Bendegúz egyfelől máris megérdemli, hogy komoly szakkönyvben hivatkozzanak rájuk; másfelől mégis Márkus tanár úr önzetlenségét, nagyvonalúságát, a fiatalok iránti nyitottságát, támogató szándékát is jelzi. Ez pedig igen fontos gesztus egy önző, exhibicionista világban, amely sajnos a jazzmuzikusokat sem kíméli. *Retkes Áttila*

Savaria University Press, 2014
180 oldal

**FISCHER ANNIE
THE ESSENTIAL COLLECTION
ENCORE - IN CONCERT**

Fischer Annie születésének 100. évfordulója tiszteletére a Hungaroton újabb két albumot adott ki. Az Essential Collection kissé vitatható összeállítású, de értékes válogatás. Furcsa a sorrend: késői szülő Beethoven, régebbi zenekari Mozart, még régebbi szülő Liszt. Az op. 78-as szonáta csak elsőre lep meg egy ilyen válogatásban: Fischer Annie nagyon szerette és a kis szonátát egyértelműen nagy művé emelte. Azaz meglátta, amit nem mindenki: hogy mi minden van benne. Az op. 111-es szonátát méltó módon játssza, az egyik legjobb előadás az én megítélésem szerint. Kevés esetben érzem, hogy ezt a hatalmas csúcstól ilyen biztonsággal mászná meg valaki. Egységes kép, erő, kibomló belső, titkos kis világok. A Lukács Ervin kísérté D-dúr Rondo kiváló: ugyancsak a tiszta, erős, határozott zongorázás mintája, bár az összefoglaló címhez mondjuk a d-moll koncert jobban illett volna. Utána Liszt h-moll szonátája. A mű, amellyel Fischer Annie fiatalon versenyt nyert. Mindenki játssza, de csak kevesen képesek igazán jól. Az ő előadása lassú, ami jól tesz a nagy forma feltárulásának. Félútatnyi kimagasló előadást tartok számon, s ez köztük van. Az összes többi

csak utánuk jön. A zeneirodalom egyik csúcsa, minden hangnak, hangsúlynak szerepe van. Szépen kiértelmezett interpretáció.

A másik ünnepi kiadvány nagy meglepetés. Dévény Anna, a neves gyógytornász kazettás magánzóval felvette Fischer Annie számos előadását, s ezekből jelentetett meg a Hungaroton egy dupla albumot. A hangminőség a körülményeknek megfelelő. Elsőre persze zavaró, de az emberi hallás intelligens, ahogy a látás is. Eltelik tíz másodperc, és benne vagyunk, nincs gond. Viszont olyan előadásokat hallunk, amelyek még Fischer Annie diszkográfiájában is kiemelkednek. Utálta a stúdiót, s bár a kevés alkalommal, mikor engedett, remek és jellemző felvételeket készített, színpadon szabadabban játszott. S most ebben lehet részünk.

Különös, rejtélyes az egyszeri és az örök viszonya. Mikor Fischer Annie kötetlenebbül viszonyult a műhöz, amelyben az örök mélységet kereste, még mélyebbre tudott jutni. Schubert két impromptu-jét és Schumann fantáziáját felvette Londonban stúdióban az EMI számára. Igazi, ihletett előadások, de ezek még inkább azok. Itt mint ha nem lettek volna az örök nyomasztó korlátai, s az érthetően bátrabb közelítés mellett az örökből még több jött elő. Félelmetes ez az anyag. Az igazi Fischer Annie. Félre kell tenni a hangminőség miatti aggodalmakat, hiszen ténni is jól szól minden, csak rá kell állni. Ez az a Fischer Annie, aki valóban minden idők egyik legnagyobb pianistája. Párhuzam kevés van: Richter és Argerich. Kíméletlen igényesség, hatalmas erő, annak az öntörvényűsége, aki egy nagy társaság tagja – azaz beszéli azok nyelvét, akiknek a darabjait játssza. A Kinderszenent ilyen szélsőségekkel, halk finomsággal és dübörgő viharral sosem hallottam, pedig számtalan jó előadást ismerek. Chopin II. és Schumann I. szonátája ugyancsak végig ihletett, izgalmas, egyedi. Fischer Annie állandóan meglep, noha nem lépi túl az adott stílus elsődleges formavilágának határait. Ezek apróságok, kis hangsúlyok, kis eltérések, amelyekről a zenei gondolatok felélednek, tartalmat kapnak, kibomlanak. Az interpretációk szinte megdöntik a prominens, reprezentatív előadás koncepcióját. Chopin h-moll szonátáját sokféleképpen lehet kezdeni, de ez a mélység, ez az átélés egészen ritka. A rendkívüli szabadság és intenzitás miatt ez az album Fischer Annie legértékesebb felvételeit hozza elénk. Nagyon remélem, hogy Dévény Anna szalagjain még sok minden rejlik.

Zay Balázs

Hungaroton
32730, 32750-51

**MAHLER: I. SZIMFÓNIA
Nemzeti Filharmonikusok,
Kocsis Zoltán**

Elmélkedhetnénk azon, miért éppen ezt a művet, s miért éppen ezt a hangversenyt választották a döntéshozók, mint CD-kiadásra érdemes előadást. A kérdőjel legfeljebb csak addig kunkorodik, amíg el nem érkezünk a nyitótétel pompás fináléjához, ahol is hosszas bólogatással kell üdvözlőjük: igen, értjük már, miért egy tíz évvel ezelőtti zeneakadémiai koncert felvétele kapott némileg váratlanul lemezjegyzélenést. Mert a válasz egyszerű: egy emlékezetes, sőt kivételesen jól sikerült hangverseny volt ott és akkor a ZAK nagyteremben. Kocsis Zoltán ritkán fordul Mahlerhez, sőt a Nemzeti Filharmonikusoknak sem éppen ez az eklektikus muzsika a legfőbb erősségük. De talán éppen ez az „egyszeriség” teszi ezt a produkciót olyan hallatlanul izgalmas és titkoszatosá. Kocsis megközelítése félreismerhetetlenül egyedi, mintha kifejezetten keresné a konfliktust a közelmúlt Mahler-értelmezéseinek főcsapásával. Nem ijed meg attól, hogy nyers legyen, nála a szimfónia „con gentilezza” jellege, mely mostanság oly divatos, cseppet sem érvényesül. Éppen ellenkezőleg. Ez egy markáns, szerfelett dinamikus, kifejezetten maskulin előadás, fesszes tempókkal, irigylendő, már-már elementáris svunggal. Nem a részletek kidolgozottsága varázsol el, hanem a nagy forma példás kezelése: mintha a darabot egyetlen, kemény porfirtómból faragták volna ki. Nem újdonság, hogy a szerző által papírkosárra kárhozottat Blumine tétel is megszólal a darabban, az viszont nagyon is új, hogy a főtémát szokatlan módon nem cantabile intonálja a trombita – megkezdve ezzel minden korábban szokásos, fölösleges érzélgősséget. Ugyanez igaz a darab egészére, mely rendkívül sűrű és intenzív hangzásménnel szolgál, s nem hagy kétséget afelől, hogy ez az egyszeri előadás méltó a megörökítés kegyére. Balázs Miklós

BMC Records – MG Records
BMC CD 188

J. S. BACH:
CSELLÓSZVITEK, NOS. 2., 4., 6.
Rohmann Ditta – cselló

Manapság – annyi kiváló felvétel után – szinte vakmerőségnek számít J. S. Bach csellószvitjeinek egy még újabb rögzítése. Az pedig egyenesen szentségtörés, ha valaki olyan fiatalon teszi ezt, mint esetünkben Rohmann Ditta. Különösen, ha meggondoljuk, hogy e művek újralfelfedezője, Pablo Casals sok évig gyakorolta és tanulmányozta ezeket a darabokat, míg végül kiállt velük a pódiumra. A hosszú érlelési folyamatnak volt köszönhető, hogy olyan lett aztán az ő interpretációja, ami megrengette a világot. Mivel azonban a szvitek hangjegyei inkább tekinthetők rejtjelnek kódolt 300 éves üzeneteknek, semmint kizárólagos szerzői utasításoknak (eredeti kézirat nem is maradt fenn ezekből a művekből), minden előadó dönthet, mérlegelhet és bizonyos esetekben még a fantáziáját is szabadjára engedheti. Ez pedig minden interpretációt egyedivé tehet. Kétségtelenül igaz ez Rohmann Ditta olvasatára, aki ráadásul hatékonyan elegyíti a historizmus vívmányait a hagyományos hangszerjátékkal. Ennek eredménye pedig egy új, izgalmas előadói megközelítés lett. A teljes szvitsorozat most megjelent 2. részének hallgatását érdemes a kísérfűzet olvasásával kezdeni. Ebben ugyanis maga a művésznő vall a 2., 4., és 6. szvit megszólaltatásával kapcsolatban azokról a különleges kihívásokról, amelyekkel e művek felvételekor szembe kellett néznie. A zenei dramaturgiát követve az ünnepélyes Esz-dúr szvit (no. 4) után következik a merengőbb d-moll (no. 2), majd a hat szvit közül is a legösszetettebb, legterjedelmesebb D-dúr (no. 6) zárja a lemezt. Rohmann Ditta előadásának hallgatása során egy szimpatikus, minden hangjegy mögött fejtben is ott lévő művész portréja bontakozik ki, aki alázattal szolgálja a zenei barokk egyik legmonumentálisabb szellemi alkotását.

Kovács Ilona

Hungaroton
HCD 32732

RAHMANYINOV: HOLTAK SZIGETE, SZIMFONIKUS TÁNCOK
Miskolci Szimfonikus Zenekar,
Kovács László

A Miskolci Szimfonikus Zenekar évek óta fontos miszsiót teljesít azzal, hogy ritkán előadott, ám művészi értékét tekintve jelentős alkotásokat rögzít lemezre a Hungarotonnál. Ezekben a kiadványokon számos magyar szerző művének hangfelvételi világpremierjét is üdvözölhetünk. Legfrissebb lemezükön Szergej Rahmanyinov kompozíciójából szólaltatnak meg három darabot, melyből kettőt csak elvétve hallhatunk a hangversenytermekben. Ez talán annak tudható be, hogy míg a zongoraművész Rahmanyinovot feltétlen csodálat és elismerés övezte, addig kompozícióját – bár a közönség mindig is lelkesen fogadta – nem méltányolta a szakma. Részben annak is köszönhető az elutasítás, hogy Rahmanyinov nem avantgárd, hanem a 20. század nagy orosz romantikusa volt. A CD-n hallható Holtak szigete (op. 29) és a Szimfonikus táncok (op. 45) a pálya két szélét reprezentálja. Utóbbi egy lehetséges balettzene kiválmait is szem előtt tartva született meg – tele gyakran változó karakterekkel, a 2. tételben egy sejtelmes keringővel. A tervbe vett balett-verzió a koreográfus, Fokin halála miatt már nem jöhetett létre. A mindkét műre jellemző sötét tónusok mellett összeköti a két kompozíciót Rahmanyinov „névjegye” is: szinte minden jelentős művébe belecsempészte a Dies irae gregorián szekvenciát, ami e két kompozícióban is hangsúlyos helyen szerepel. A miskolciak ihletettség, sok színnel játszanak, élnek a pazar hangszerelés adta lehetőségekkel, finoman kikeverve az egyes árnyalatokat. Mesterei a posztromantikához jól illő áttört, fátyolos hangzásnak, ami különösen remekül érvényesül a zeneszerző talán legnépszerűbb darabjának, a lemezt záró Vocalise-nek (op. 34) egyszerű, letisztult megszólaltatásában.

Kovács Ilona

Hungaroton
HCD 32732

LIVE AT CARNEGIE HALL – WAGNER, BEETHOVEN, SCHUBERT
Jevgenyij Kiszin, The Metropolitan Orchestra, James Levine

Két év kényszerpihenő után tért vissza a karmesteri emelvényre az amerikai zenei élet talán legtekinélyesebb dirigense, James Levine. 2013. május 19-én, a Carnegie Hallban örök otthona, a Metropolitan Operaház zenekarának élén vezényelt egy igazi konvencionális műsort, a Lohengrin előjátékával, Beethoven G-dúr zongoraversenyével és Schubert „Nagy” C-dúr szimfóniájával. Levine – aki hosszú ideje vív férfias küzdelmet a testi romlás ellen – lassan nemzeti hőssé nemesült a New York-i közönség szemében. Neki már semmit nem kell bizonyítania, hiszen a legnagyobbaknak járó elismerést nyerte el Bécstől Bostonig, Münchentől Tokióig. „Jimmy” Levine afféle intézmény az intézményben: ha úgy tetszik, az ő neve a Metropolitan szinonimájává vált az elmúlt negyven esztendőben, miközben a szimfonikus repertoárban is tiszteletet parancsoló hagyaték az övé. Ez a koncert, a „nagy visszatérés” mementója – melyet a Deutsche Grammophon kiadványán raktároztak el az örökkévalóságnak – korántsem egy lezárt életmű kőszá utóhangja, hanem egy, a zenéből erőt és életet merítő, a muzsikából táplálkozó, jelentős művész gazdag jelenideje. Jevgenyij Kiszin kivételes érzékenységgel, de kétségkívül kissé régimódi szentimentalizmussal fordul a Beethoven-koncert felé; Levine magabiztos, magvas kísérete azonban megragadóan kontrasztál Kiszin olvadékony, ellágyuló zongorahangjával. A Schubert-darab olvasata ezzel szemben a kényelem logikáján nyugszik, sok benne a rutinmegoldás, a kidolgozás jórészt nélkülözi az eredetiséget. Levine alulról építkezik, a mélyvonások támasztéka megnyerő, a hangzás vaskos és terebélyes, ám a kidolgozás nem eléggé részletgazdag ahhoz, hogy az előadás az igazán jelentős tolmácsolások közé emelkedjen.

Balázs Miklós

Deutsche Grammophon – Universal
0289 48105533

MARIN MARAIS:
ALCIONE, SUITES DES AIRS A JOUER
Le Concert des Nations, Jordi Savall

★★★★★

Marin Marais a kor nagy gambajátékosának számított, virtuozitását csodálták, párizsi évei után Versailles-ban működött, bár a Lully műveiről mintázott négy operáját Párizsban mutatták be. Hangszere műveit is nagyon kedvelték, a zenetörténet a gambára még egy hírt illesztő művészt és az első, példa nélküli viharábrázolás szerzőjét tiszteli benne. Marais legnagyobb sikerét harmadik, Alcioné című operájával aratta. A darabot még ötven évvel a szerző halála után is műsorra tűzték – azóta viszont Marais-operát nemigen hallani. A francia barokk hagyományának megfelelően az Alcionéból is készült szvitváltozat; mind a négy táncételoroszat szép fűzérből áll össze. Nincs azonos karakter, gyakran használja Marais a tutti és kiségyüttes hangzásbeli ellentétét, a dūr-moll fényét-halványosságát. Csodás pillanatok hallunk végig: az I. szvit menüettjének hangszerezése finom, a bourré gyors, de könnyed. Megejtő a II. szvit Sarabande-jának hangzása, a gamba zeng, a tétel árasztja a nyugalmat, a következő szvit Sarabande-ja táncosabb, a hangszerezés itt is elbűvölő. A röpke Gigue pezseg, jó az ütőhangszeres színezés, az Álomszimfónia varázsos. A záró szvit viharábrázolása a vonóspasszázsokkal valóban egyedülálló. A következő Ritornell visszafogott kétfuvalás, theorba-gambás, kontinuós hangzása a végletet mutatja. Finom, sokszor áttört, csipkeszerű hangzással (gyakran a szilajabb táncoknál is), de sokfajta karakterrel szólnak meg a tételek. A nyitányok, előjátékok sem súlyosak, a theorba hangzása hol színez, hol hangulatteremtő. Élvezettel hallgatjuk a gigue-ek, passepied-k, menüettek zenei anyagát, no és az előadást: Jordi Savall most is remek elképzeléseit, a Le Concerts des Nations mives játékát.

Lehotka Ildikó

Alia Vox – Karsay és Társa
AVSA 9903

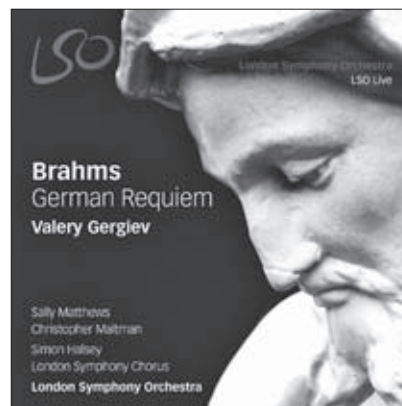
SCHUMANN ÖSSZES ZENEKARI MŰVE – II. RÉSZ
WDR Szimfonikus Zenekar, Heinz Holliger

●●●●●

Minden előadóművészetnek alapkérdése a korszerűség, azaz a megfelelés a jelenkor elvárásainak. Akkor is, ha ezek a kívánalmak rendre széttartóak, olykor egymásnak ellentmondóak, s függvényei a helynek, a befogadó közegnek. A hitelesség, hovatovább az autenticitás vagy a hűség problematikáját ide citálni azonban már az ügyesen titkolt, de mindenütt jelen lévő dilettantizmusról árulkodik, mégis egy nehezen megkerülhető aspektust generál. Pedig korszerűnek lenni nem feltétlenül jelent egyet a múltbéli, mára lecsajnál félreértelmezések, rossz beidegződéseinek notórius tagadásával, ahogyan a zenei interpretáció terén sem elégedhetünk meg a pusztán „visszatisztítás” modernnek gondolt, valójában nyárspolgárián nosztalgikus és tudományos szempontból illuzórikus követelményével. A modern muzikológia minden eredménye ellenére a „hiteles”, „hű” vagy éppen „korszerű” előadások nem a kotta hagyományos vagy épp rendhagyó, szoros vagy tágan értelmezett olvasásából fakadnak, s nem is a restitúció idejének érvényesülési kényszere táplálja őket. Az előadóművészetben a hitelesség kérdését ma is az előadó személyiségéből, s nem a külső referenciákból kell levezetnünk. Heinz Holliger – aki zeneszerző, hangszeres művész, kutató és karmester egyben – napjaink egyik jelentős muzsikusa, aki egyéniséggé érett az idővel. Így nem azzal kér figyelmet a maga Schumann-interpretációi iránt, hogy a korabeli düsseldorfi vagy lipcei zenekarok méretét és fölállását veszi – egy modern hangszere együttes, a Kölni Rádiózenekar élén – az értelmezése alapjául, mert ez csupán a történeti kontextus játékba hozása, s nem hitelességi, legfeljebb technikai kérdés. A zenekari egyensúlyok példás elosztása, a szerfelett precíz játék és a gondos kidolgozás az, ami itt a korszerűségért szavatol.

Balázs Miklós

Audite
97678

NÉMET REQUIEM
Londoni Szimfonikus Zenekar, Valerij Gergiev

●●●●○

Jó negyedszázada kerülhetett Valerij Gergiev a karmesterség nemzetközi élvonalába – kevéssel a Szovjetunió összeroppanása előtt. Karrierjének első tíz éve így szinte másról sem szólt, mint az orosz romantikus repertoár ihletett bemutatásáról, melyet a rendszerváltások utáni szabad Európában szabályos újralfedezés övezett. Ennek egy nagy nemzetközi lemezcéggel kötött exkluzív szerződés révén Gergiev és a Mariinszkij Színház művészei lehettek a legfőbb bástyái egyben leghitelesebb hírnökei. Az orosz mestert mára a nemzetközi karmester-elit sorába emelte a gondviselés, s már rég nem úgy tekintünk rá, mint a keleti szláv muzsikák avatott tolmácsolójára, hanem mint „univerzális” dirigensre. A Londoni Szimfonikus Zenekar vezetőjeként az utóbbi években olyan szerzők felé is fordulhatott, mint Debussy, Bartók vagy Szymanowski és nem utolsósorban Mahler. Nem tipikus pályakép, ha egy karmester csupán hatvanadik életéve felé érkezik meg Brahms-hoz. Idén azonban a német szerző négy szimfóniája mellett a Német Requiem is lemez-megjelenést nyert a pálcaja alatt. Brahms nagyszabású oratorikus műve egyike a műfaj legtöbbet előadott darabjainak, játszaniuk is kár a gondolatlaltal, hogy akár a rég-, akár a félmúlt kongeniális olvasatait után egy újabb rögzítés bármilyen újdonsággal szolgálhat a darabról. Gergiev sem teszi. Ám ha radikális újraolvasást nem is, egy becsülettel megmunkált, érett produkciót joggal várhatunk a Londoniaktól, s ezt meg is kapjuk. A szólistákat ugyan körültekintően is megválaszthatták volna, ám a zenekar a legjobb formájában tündökölt, az énekkar (az LSO kórusa) pedig igazolja jó hírét. Gergiev kissé merevnek bizonyul a tempókezelés terén, s nem enged a kósa önkényességnek, ám előadása így is bensőségesen szép és ünnepélyes.

Balázs Miklós

LSO Live
LSO 0748

AURORA
Janusz Wawrowski – hegedű,
José Gallardo – zongora

Figyelemfelkeltő címmel és borítóval jelent meg a lengyel Janusz Wawrowski és az argentin José Gallardo lemeze, melyről nagyszerű, ritkán hallható műveket ismerünk meg. Aurora – olvassuk a borítón; a cím az Ysaÿe-szonáta I. tételének felirata is. A kissé rossz emlékű szó számunkra nem elsősorban a hajnalt jelenti, a művek hangulata azonban varázsos. Különösen az Szymanowski fantaszitkusan megírt Mítoszok című három poémája. Szymanowski nem fukarkodott a technikai nehézségekkel, mindkét hangszer szólama igencsak nehéz. A szerző nagyra tartotta a ciklust, a művet Bartók is tanulmányozta. Megejtő, igazi expresszionista hangzásvilágú Ravel II. hegedű-zongora szonátájának és Ysaÿe V. szőlőszonátájának első tétele. A háromtételű, előadói utasításokkal alig ellátott Ravel-mű Bluesa igazolja a szerzőnek a jazzhez való vonzódását, a zárótétel motorikus Perpetuum mobile. Lutoslawski 1992-es Subito című, az Indianapolisi Nemzetközi Hegedűverseny felkérésére komponált darabja a szerző stílusához képest hagyományos hangzásvilágúnak mondható; egyes hangulati szakaszai illenek a lemez címhez. A felvételek José Gallardo vállán nyugszanak, zongorasólama minden műben nehéz, de nagyon kifejező. Ő az, aki a dinamikai, tempóbeli változásokat kezdeményezi, lehangolóan viszi előre a műveket, a hangszínek is csodásak. Nem mondható el ugyanez Wawrowskiról: játéka átlagos, kisebb-nagyobb hibákkal, érzésem szerint bántortalanul játszik. Hegedűhangja nem csordogál, a magas hangok nem repítenek a magasba, a tremolók (bőven van a művekben) maszatosak. Az Ysaÿe-szonáta tánc-tételének elejét nagyon jól ragadta meg, a teljes mű előadása engem nem fogott meg. Az ilyen karakterű daraboknál jóval több felszabadultsággal, merészséggel, egyediséggel kell átadni a hangokat. *Lehotka Ildikó*

Warner Classics – Magneoton
50999 9 84840 2 7

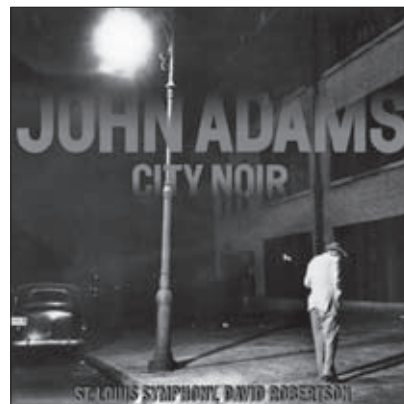

POULENC: STABAT MATER,
SEPT RÉPONS DE TÉNÈBRES
Carolyn Sampson, Cappella Amsterdam,
Daniel Reuss

1959-ben, Bernstein felkérésére született a Sept Répons des Ténèbres. Francois Poulenc kompozícióját a szerző halála után mutatták be. A mű egy fiatal fiú érzéseit mutatja be, aki szembesül Jézus kínszenvedésével, a halál víziójával. A négyzólamú fiú- és férfikórusra, fiúszopránra, zenekarra képzelt, háromrészes, héttételes mű tele van döbbenetes hangulati ellentétekkel. Hallhatunk a barokkra visszautaló kórushangzást, Stravinsky 1930-as Zsoltárszimfóniájára emlékeztető részeket, másutt a szerző szinte előrevetíti Britten megoldásait, sőt Poulenc helyenként dodekafóniával is kísérletezik. A hangszerelés, a mű nagyszerű, ennek ellenére ismertsége jócskán elmarad a Stabat Materéhez képest, mely először 1951-ben hangzott el. A 12 tételű darabot Poulenc festő barátjának halálára komponálta, korábbi zenetörténeti stílusjegyekkel dúsítva. Az ötszólamú vegyeskarra, zenekarra és szopránzórlóra írt „kétségbeesés nélküli Requiem” változatos hangűsű tétel helyenként az éteri tisztaságot, fenyegtettséget, izgatottságot mutatják, a Stravinsky-hatás itt is szinte kézzel fogható. Mindkét műben érdemes a tételzárásokat figyelni: Poulenc ötletei nem mondhatók hagyományosnak. A két egyházi mű a lemezen fordított sorrendben szerepel, a borítót felületesen megnézve mintha csak a Stabat Matert kínálná a felvétel, a hátsó oldalon is csak erről szerepel néhány szó, pedig érzésem szerint a másik mű izgalmasabb. A zenekar és az énekkar jó, Carolyn Sampson szopránja tartogat néhány csodálatos pillanatot. Daniel Reuss elképzelései mértéktartóak, összefogja az együtteseket, de a művek egyébként is adják magukat. Érdemes lett volna a szerzői utasításnak megfelelően fiú-férfikkal, gyermek szopránnal, mélyebb tartalommal lemezre venni az első művet. *Lehotka Ildikó*

Harmonia Mundi – Karsay és Társa
HMC 902149

JOHN ADAMS:
CITY NOIR, SZAXOFONVERSENY
St. Louis Symphony, David Robertson

John Adams fontos történelmi szerepet játszott egykor: ő volt az Amerikai Egyesült Államok második elnöke. Muzsikusként azonban ez a név már jó ideje egy közönségbarát és hagyományörző kortárs zenét komponáló zeneszerzőt is felidéz. Aki bár kétségtelenül modern, de nem akar mindenáron mehökkentően eredeti lenni. A legújabb szerzői lemezén is konzervatív kortárs darabokat prezentál. A 2009-ben bemutatott City Noir háromtételű szerkezetű komponista szerint egy harmincperces szimfónia formájában íródott, bár a tételcímeke programjének sejtetnek. (1. tétel: A város és hasonmása. 2. tétel: Dal neked, 3. tétel: Sugárúti éj.) A CD-n elhangzó másik mű, a Szaxofonverseny – melyet 2013-ban hallhatott először a közönség – szintén sokat őriz az előző korok concerto-tradícióiból. A klasszikus formaelemek mellett persze állandóan ott van a közelmúlt és a jelen is. Fontos alkotóeleme zenéjének például a jazzhez közeli ritmus- és hangzásvilág. A jazz beszűrődésének érzetét tovább erősíti a szerző nyilvánvaló vonzódása a műfaj nélkülözhetetlen hangszereihez. A City Noir 2. tételét például jelentős szaxofon- és trombitaszóllóval gazdagította a komponista. A szaxofon egyébként is közel áll Adamszhoz: már gyermekkorában napi kapcsolatban állt az instrumentummal, hiszen édesapja e hangszer művésze volt. Jó választás volt a versenyművet Timothy McAllisternek ajánlani, aki brilliánsan szólaltatja meg az egyáltalán nem könnyű szólókat. A mindkét kompozíciót vezénylő David Robertson és a St. Louis Szimfonikusok derekasan állják a sarat. Adams zenéjének ugyanis egyik legfontosabb sajátossága, hogy energiával teli, folyamatosan hömpölygő és megállíthatatlanul árad. Néha kissé több zenei megnyugvás a muzsikuskoknak és a hallgatónak is jól esne. *Kovács Ilona*

Nonesuch/Warner – Magneoton
541356

EL MAESTRO FARINELLI
Bejun Mehta, Concerto Köln,
Pablo Heras-Casado

Első hallásra csupán annyit érzékelünk, hogy ez job-bára nem a Bach, Händel, Vivaldi nevekkel kanonizált (él)vonal. Első ránézésre csak azt konstatáljuk, hogy a zenekari művek túlnyomó többsége – harmadfélszáz évnvi tetszhalál után – itt éled újra először. Aki azonban figyelmesebben is hajlandó végigsétálni a darabokat kibányászó-rekonstruáló francia zenetudós (Olivier Fourés) – majd az azokat elvezénylő, fiatal, spanyol karmester – által megtervezett útvonalon, az a fölfedezés örömevel veheti észre az egyes szerzők közötti finom, ám annál fontosabb különbségeket. Az egyik komponista – Juan Marcolini – nevével még a mindentudó Grove-lexikonban sem találkozunk (nyitánya a CD valóságos gyöngyszeme). Mások már inkább sorolhatók a „nagyagyúk” közé: mint CPE Bach is, aki Fandango-sinfoniája jogán került be a spanyol tematikájú műsorba. Minden idők legnagyobb kaszt-ráltja, Farinelli (1705–1782) ugyanis nemcsak énekes sztárként (a búskomor V. Fülöp király meghívására), hanem utóbb mint operaigazgató is sikerrel működött (VI. Fülöp alatt: 1746-tól) a madridi udvarban. A német Johann Adolf Hasse egy sinfoniája idézi föl e körülmények között összeállított lemezen azt a kissé akadémikus zenei stílust, amellyel a világváros Londonból érkező Farinellinek a spanyol fővárosban kellett szembeszólnie. És többek közt a nápolyi Nicola Porpora – Farinelli énektanára – egy nyitánya példázza azt az eleven (ez esetben Händeltől inspirált) hangütést, amelyet kiterjedt kapcsolata révén honosított meg az aranjuzei palotában az énekesből lett impresszárió. Porpora elhíresült Alto Giove-áriája és José de Nebra egy zarzuela-fandangója azután a „castrato” Farinellit is elének villantja. S ugyan képviselhetné-e őt ma méltóbban más, mint napjaink kontratenor-fenomenja: Bejun Mehta? *Mesterházi Máté*

Archiv Produktion/Deutsche Grammophon
Universal 479 2050

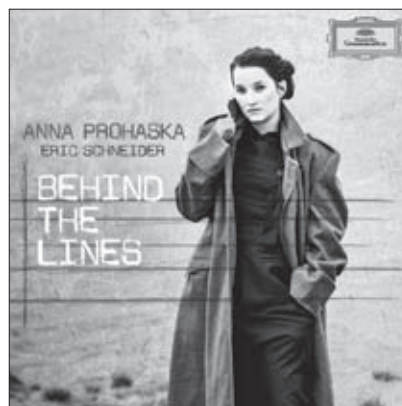

HÄNDEL: ORLANDO
Mehta, Karthäuser, Hammarström,
Im, Wolff, B'Rock Orchestra Gent,
René Jacobs

Az Orlando Händel „összes operája közt talán a leg-gazdagabb” – állítja a szerző zenéjének eminens ismerője, Winton Dean. Szinte hihetetlen, hogy ez az 1733-ban bemutatott remekmű majd két évszázadon át szunnyadt előadatlanul, legújabb keletű reneszán-szát pedig csupán néhány évtizede követelte ki magá-nak az amerikai mezzoszoprán fenomen, Marilyn Horne. Jóllehet Horne „androgín” (hímnős) hangja jól érzékeltethette a – Händel által kora nagy kaszt-ráltjának, Senesinónak írt – címszerep különlegességét, nem hinném, hogy ez a mégoly csodálatos énekesnő is versenyre kelhetett volna azzal a sokszínűen exp-resszív előadásmóddal, amely e felvétel címszereplő-jének, a kontratenor Bejun Mehtának a sajátja. Jósze-rével ugyanezt mondhattuk el a legutóbbi Budapesti Tavasz Fesztiválon hallott koncertprodukcióról is, amelyet Jean-Christophe Spinosi vezényelt saját együttese élén. Azon a zeneakadémiai hangverse-nyen Orlandóként David DQ Lee remekelt, Medoro és Dorinda megszemélyesítői viszont ugyanaz a Kristina Hammarström, illetve Sunhae Im voltak, akik e két kompaktlemezes albumon is hallhatók. Dorinda „hullámvasútszerűen” (Silke Leopold) nyaktörő áriája (Amor è qual vento) Im előadásában éppoly lenyűg-öző, mint a Mehta által alakított „örülsi” jelenet (Ah stגיע larve!): ebben tudniillik a szerelmi féltékenység és lovagi becsület között hányódó lovag – Händel fantáziáját fékezhetetlenül lángra lobbantva – vég-képp esztét veszti. Aminthogy a vágy titokzatos tár-gya is ott válik a legelérhetlenebbé, ahol Sophie Karthäuser (Angelica) éteri szopránja közvetlenül üt-közik Mehta kontratenorjának fémes karcosságával. Ám persze tud ez a hang megejtően lírai is lenni, mint Orlando violetta marinák kísérte, varázslatos ariosójában. *Mesterházi Máté*

Archiv Produktion/Deutsche Grammophon
Universal 479 2199

BEHIND THE LINES
Anna Prohaska – ének,
Eric Schneider – zongora

A „katonadalok”-tematika jó választásnak tűnik az I. világháború kitörésének centenáriumi évében, de ez-úttal többről van szó. Miként Prohaska első dal-felvé-telénél (Sirène), ezúttal is feltűnik a műsorösszeállítás – rendkívüli anyagismeretről tanúszkodó – igényessége. Ráadásul kamatozik a koloratúrszopránként besorolt énekesnő sokoldalúsága: tavaly megjelent, Enchanted Forest című felvételén barokk áriákat énekel, s még nem volt az Unter der Linden együttesének tagja, amikor a kortárs kompozíciók tolmácsolásáért Hanns-Eisler díjjal jutalmazták. Apai ágon osztrák zeneszer-ző-karmester leszármazottja, ír-angol édesanyja énekesnő. Talán ez is hozzájárul kivételes zenei érzé-kenységéhez, már ami a megszólaltatásra váró han-gok mögötti „többletet” illeti. Végigolvasva a progra-mot, néha meghökkentő a sorrend, a dalok egymásra következése – végighallgatva a műsort, különleges dramaturgiai érzéke kelt csodálatot. Valamiféle belső szükségyszerűség érvényesül abban, ahogyan sajátos ívű szárla fűzi fel a nemcsak hangulatokban, de szem-lélelműdjükben, a szöveghez többletet adó megzené-sítésben is individuális dalokat. A front mindkét oldalán élőkkel azonosulni-tudás, a megannyi személyes-egyedi háborús veszteség átélése mély empátiáról ta-núskodik, s ehhez járul az az eszköztelenség, amely-lyel úgy tűnik el produkciója mögött, mint a szobrász, ha befejezte alkotását. Kivételes művész esetében fordul csak elő, hogy ne éneklésének milyensége tűnjék fel, hanem a megjelenített, pár percbe össze-sűritett „mikrokozmosz”. Remek partnerre talált Eric Schneider személyében – ő volt a kísérője a Sirène fel-vételénél is. Schneider a mindenkor zongoraszólam-ban olyan ritmikai lehetőségeket talál, melyek pre-gnans megszólaltatása sokdimenziós háttérrel biztosít az énekszólamnak. *Fittler Katalin*

Deutsche Grammophon – Universal
 479 2472

ROSSINI: OTELLO

Osborn, Bartoli, Kálmán, Camarena, Rocha, Nikiteanu, a Zürichi Operaház La Scintilla Zenekara, Muhai Tang ●●●●○

Az első két felvonásban – amelyeknek vajmi kevés közük van Shakespeare-hez – a nagy zenetörténésznek, Dahlhausnak adunk igazat. Szerinte Rossini az 1815 utáni restauráció tipikus jelensége volt. Az 1816-ban Nápolyban bemutatott Othello komponistája részese „egy korszellemnek, amelyet a környezettől való rezignált elkülönülés jellemzett, az emberektől vagy a dolgoktól való vidám-szkeptikus távolságtartás által... Rossini az opera buffa játékos karakterének egyes jegyeit kiterjesztette az opera seriára is, nyilvánvalóan nem zavartatva magát, mintha ugyanazokkal a színekkel festene tökéletesen ellentétes zsánerben.” Így történhetik meg, hogy Rodrigo szenvedélyes cabalettája (Ah, come mai non senti) némi derűtséget kelt, mivel e túldíszített dallamot jól ismerjük a parodisztikus – nem Rossini által „elkövetett” – Macskaduettből. Viszont így fordulhat elő az is, hogy Othello és Jago kettősének cabalettájában (L'ira d'avverso fato) immáron egy évtizedekkel későbbi Verdigyöngyszem kezdeményét, Rigoletto és Gilda felvonásszáró strettáját (Sì, vendetta, tremenda vendetta) sejtethetjük meg. Azután a harmadik felvonásban, amelynek már sokkal inkább köze van Shakespeare-hez, a nagy Rossini-tudósnak, Philip Gossettnak adunk igazat. Szerinte „ha egyetlen pillanatot kellene megragadni, amelyben az olasz opera átlép a 18. századból a 19.-be, akkor ez az Othello harmadik felvonása lenne, ahol Rossini új kifejezőmódot teremt; a szenvedély, a líra és a virtuozitás ama világát, amely meghatározta a romantikus zenés dráma jövőjét.” A „tenore di grazia” John Osborn (Othello) és az isteni Cecilia (Desdemona) adnak itt leckét bel cantóból, de nem vall mellettük szégyent Kálmán Péter (Elmiro) sem. Rossiniért rajongóknak, Bartoliért bolondulóknak, operáról okoskodóknak való felvétel. *Mesterházi Máté*

Decca – Universal
074 3863

VERDI: GIOVANNA D'ARCO

Netrebko, Meli, Domingo, a Münchener Rádió Zenekara, Paolo Carignani ●●○○○

A Deutsche Grammophonhoz méltatlan lemez. Pedig az ötlet remek: Verdi egyik legritkábban játszott műve, a Giovanna d'Arco. Méltatlanul mellőzött alkotás. Salzburgból, nagy nevekkel nem ezt várja az ember. Mindaz hiányzik belőle, ami az élő felvétel értelme lenne: élelenség, spontaneitás, drámaiság. Az előadás egyszerűen nem melegszik be, a zenei folyamat folyton megtörik, mindössze a II. felvonás Compiuto è il rito! kezdetű kórusos tercettjében érezni feszültséget és tüzet. Carignani hűvös pedantériával, minden ihletettség nélkül vezényli a Felsenreitschule koncertszerű előadását. Az egész olyan, mint egy rossz stúdiófelvétel, csak még rosszabb, mert az amúgy is darabos menetet még sok-sok taps is megtöri. Meli derék tenorista, de merev előadásával sajnos megreked a kotta olvasásának szintjén. Mindent megtesz, de a cseppet sem inspiráló vezénylés és két öröklötten egyéni hang mellett nem tud VII. Károly szerepének valódi megjelenítőjévé válni. Netrebko a várakozásnak megfelelően kivételesen szépen, egyedi hangszínnel énekel, de ő sem igazán a hősnőt és a drámát varázsolja elénk. Domingo, aki a mű egyetlen igazi stúdiólemezőn, több mint 40 éve VII. Károly szerepét énekelte, ezúttal Jean d'Arc apja, Giacomo bariton-szerepében lépett fel. Hangja bizony erősen megkopott, de az ő énekében megvan a Meli előadásából hiányzó egyediség és zeneiség. Nála nem sorok, hanem valódi zenei gondolatok jelennek meg. Legalább kivágták volna a sok tapsot, ami rendben van, ha tényleg élő előadásról van szó, ám ez merevségben, hűvösségben, töredezettségben a stúdiófelvételek legtöbbször is túlsz. Sajnos marad Simonetto 1951-es archív rádióelőadása Tebaldival és Bergonzival, valamint az említett lemez Caballé és Milnes közreműködésével. *Zay Balázs*

Deutsche Grammophon – Universal
479 2712

RICHARD STRAUSS: ELEKTRA

Herlitzius, Schwanewilms, Meier, Pape, Staatskapelle Dresden, Christian Thielemann ★★★★★

„A drezdai csodaként” említi a Thielemann vezényelte Elektrát. Az előadás valóban csoda: még a lejátós is felforrósodik, az embert a székhez szögezi. A szereposztás remek, szinte kivétel nélkül nagy nevek hallunk. Klütaimnésztra kényes szolamát Waltraud Meier énekl, rendkívül kifejezően, a hang bár már kissé fakul, de a sötét lelket pontosan ábrázolja a hazánkban is több szerepre felkért énekes. Khrüszothemisz Anne Schwanewilms szolalattaja meg, talán kicsit erőteljesebben, mint amilyen a hoffmansthali-straussi nő karaktere. René Pape Oresztésze kísértetiesen lép be a folyamatba, fantasztikusan építi fel szerepét, első jelenete Elektrával döbbenetes hatású. A kisebb szerepekben is nagy-szerű énekeseket hallunk; az Aigiszthoszt éneklő Frank van Aken karaktertenor és Nadine Secundét (Felvigyázó) mindenképp érdemes kiemelni. Aki lát-hatta Evelyn Herlitziust valamelyik Wagner-szerepben, sosem felejt el azt az energiát, ami az énekesnőből árad. Esetében nemcsak a látvány, de a pusztán énekel szolam is kivételesen hiteles, a bomlott agyú nő érzelmeit fenntartás nélkül elhisszük. A Staatskapelle Dresden fantasztikusan játszik, Thielemann remekül fogta meg a darabot, nincsenek üresjáratok, nincs egyetlen pillanatnyi figyelemkiesés. Az élő felvétel a hangszínek végre úgy szolalnak meg, a dinamika úgy hullámzik, hogy a hallgató is bele tudja magát képzelni az eseményekbe. A más előadásokban problémás keringők mindig másképp szolnak, és mindig jelentőségtejeljesek. Hol lágyak, hogy kemények, mint a hideg acél, lazítják vagy szorosabbra fűzik a dráma menetét, értelmük van. A csend beszél, megdöbbszent, az örületet hihetetlen módon jeleníti meg az előadógárda, fehér izzás hatja át a zenét. Ünnepi kiadvány, méltó a Strauss-évhez. *Lehotka Ildikó*

Deutsche Grammophon – Universal
479 3387

MOZART: ADAGIOS & FUGUES
Akademie für Alte Musik Berlin
Harmonia Mundi – Karsay és Társa
 HMC 902159 ●●●●○

Az 1982-ben (az akkori NDK-ban) vezető berlini zenekarok tagjaiból alakult együttes művészi munkájának elismertségét jól példázza, hogy idén júniusban azt a Bach-Médaille-t vehette át, amelyet 2003 óta kizárólag karmesterek vagy szólisták kaptak. Gazdag repertoárjuk Bach korának zenéjétől kezdve felöleli a 18. századi kompozíciós termést. Mozart átíratainak tehát kétségkívül autentikus megszólaltatói. A hallgató az egyenletesen kidolgozott lassú bevezetésekben és fűgákban lassan hozzászokik a jellegzetes hangszínek szövetéhez csakúgy, mint a hosszan kitarított hangok sajátos megformálásához, s azon veszi észre magát, hogy nem is a zenére figyel, hanem csupán a tételek plasztikusan követhető struktúráját követi. A kísérőszöveg gondosan elszámol a mozartói forrásanyaggal – az viszont nem derül ki, mikor és hol készült a felvétel. *FK*

C. P. E. BACH: MAGNIFICAT
RIAS Kammerchor,
Akademie für Alte Musik Berlin,
Hans-Christoph Rademann
Harmonia Mundi – Karsay és Társa
 HMC 902167 ●●●●●

Johann Sebastian Bach méltán híres Magnificatjának végső változata 1733-ban került papírra; a mester ötödik – többek szerint leghatékonyabb – gyermekének, Carl Philipp Emanuelnek hasonló műfajú munká-

ja csupán tizenhat évvel később, 1749-ben, az apa életének utolsó teljes esztendejében keletkezett. A két mű közti markáns eltérés azonban jóval többről árulkodik, mint pusztán generációváltásról vagy a korábbi nemzedékek esztétikájának öncélú meghaladásáról. Az ifjú Bach műve igazi eredeti, kifejezetten merész, már-már vakmerő kompozíció. Egyházi funkciója ellenére a darab nyers, erőteljes drámaisága valósággal mellbevágó, aminek indítóokát inkább a korban végbemenő társadalmi változások katalizálják, semmint a művészi paradigmaváltás. Ez a lebilincselően mozgalmas Magnificat elsősorban energiákat mozgat. *BM*

OPERAÁRIÁK
Victoria Markaryan,
Philippe Brocard, Szegedi
Szimfonikusok, Gyüdi Sándor
Hungaroton
 HCD 32739 ●●●●○

Az Armel Operaverseny 2012-es két győztese, a grúz Victoria Markaryan és a francia Philippe Brocard készítette ezt az albumot. A felvételek többsége jól ismert ária – biztosra mentek a számos operaházban főszerepet kapott énekesek. Ez jó is, de egyben kihívás. Az operaslagereket úton-útfélen hallhatjuk, a komolyzenét csak felületesen ismerőnek az ismert dallamok kellene. A lemezen négy Mozart-ária és kilenc romantikus szerzőé szólal meg, a jó formában játszó Szegedi Szimfonikusokat Gyüdi Sándor vezényli. Philippe Brocard baritonja kellemesen meggyőző, telt, szépen éneklő az áriákat, bár hallatszik, hogy még a rögzös énekesi karrier kezdetén van. Victoria Markaryan hangja karcsú, kecses, csodálatos magas hangokat, nagyon szép pianókat hallunk tőle. A koloratúrák még nem mindig tökéletesek, magától értetődőek. *LI*

J. S. BACH: CLAVIERÜBUNG III.
Karosi Bálint – orgona
Hungaroton
 HCD 32745–46 ●●●●○

A címlap alapján korálfeldolgozókat várunk – valójában többet is, más is kapunk. A programot a monumentális Esz-dúr prelúdium és fűga keretezi. Karosi Bálint követi azt a hangfelvételeknél immár bevált gyakorlatot, hogy egy-egy korál feldolgozásainak családját vokális korállal színezi. Ebben a Harvard Egyetem volt és jelenlegi növendékeiből alakult Canto Armonico működik közre (olykor kórustagok szólóegyütteseként) – Praetorius, Scheidt, Schein és Schütz tételeinek előadójaként. A bostoni első lutheránus templom zenei vezetőjeként Karosi a templom fennállásának 175. évfordulójára ajánlotta az albumot. Elsősorban azoknak jelent örömet, akik eleve az értéknek kijáró áhitattal hallgatják Bach zenéjét. A sikeres orgonaművész magától értetődő természetességgel, a szakralitás felmutatásának szándéka nélkül játszik. *FK*

J. S. BACH: ORGONAMŰVEK
Teleki Miklós – orgona
Hungaroton
 HCD 32735 ●●●○●

Teleki Miklós 1995-ben diplomázott, s az azóta eltelt csaknem két évtizedben rendszeresen koncertezik. Felvételkedésében is jeleskedett, ez a hatodik korongja. Mindegyik műsort más templom hangszerén vette fel, ezúttal a választás a zsámbéki Keresztelő Szent János római katolikus templomra esett. Nem véletlenül:

2012 nyarán e program koncert-keretben itt már eredményesen vizsgázott. Ismerős közegben zajlott tehát a rögzítés, s talán épp ezért dominál az újranyújtás érzése az interpretáció felett. Két prelúdium és fűga tételpár, egy-egy korál-előjáték és triószonáta, valamint a c-moll Passacaglia és fűga alkotja a műsort. Szerencsésebb lett volna, ha a műveket alaposan ismerő előadó kihívásnak tekinti a felvétel lehetőségét. Így a hallgatnivaló legnagyobb érdeme, hogy zenei világukban már első hallásra biztonsággal tudunk tájékozódni. *FK*

SZÉCHÉNYI IMRE ELFELEJTETT MŰVEI
Kassai István,
Katharina Ruckgaber,
Virág Emese
Hungaroton
 HCD 32748 ●●●●○

Széchenyi Imre zeneszerzői oeuvre-jéből hallhatunk válogatást, egyfajta kordokumentumként. A felhangzó darabok minősége alapján a Sárvár-felsővidéki gróf nem pusztán műkedvelő, a komponálást csak passzióból folytató arisztokrata volt. Széchenyi Imre a diplomáciai szolgálattal párhuzamosan foglalkozott zeneszerzéssel, műveit kiadták, barátjának mondhatta Johann Strausst, ismerte Lisztet. Mindkét szerző játszotta Széchenyi darabjait; Liszt 1872-es Bevezetés és magyar indulója Széchenyi egyik témáját dolgozza fel. Széchenyi több műfajban alkotott – a darabok nagy része a kis formákat mutatja, érezhetően liszti, chopini, Johann Strauss-i fordulatokkal. A dalok közt vannak kiemelkedően izgalmasak. A nyitó négykezes igazi magyaros virtussal halljuk, a három polka tánra perdít. Virág Emese dalkísérete érzéletes, a Serenade kéthegedűs-zongorás-bőgős letétje is szépen szól. *LI*

BEETHOVEN: PROMETHEUS
Armonia Atenea, George Petrou
Decca – Universal
 478 6755 ●●●●○

Ki gondolná a mindig komoly, sőt sokszor komornak lefestett Beethovenről, hogy pályafutása során a kor egyik leghíresebb balettmesterével, Salvatore Viganóval együttműködve balettzene-írással próbálkozott? Sőt, nemhogy próbálkozott: e műfajban is elsőrangút alkotott. A témaválasztással persze már ebben a fiatalkori művében sem hazudtolta meg önmagát. Hőse Prometheus, a titán, aki ellopta a tüzet az embereknek. A párhuzam nyilvánvaló: Beethoven már a kezdektől hirdette, hogy tehetségét az emberiség boldogulásának szolgálatába állítja. Az egykor nagy sikert arató balettet kétségkívül érdemes újra felfedezni. George Petrou és historikus hangszereken játszó együttese, az Armonia Atenea játéka mindenképpen meggyőzően érvel amellett, hogy ne csak a mű nyitányát hallgassuk olykor, mert a balett két felvonásának tizenhat jelenete megannyi értékes és érdekes hallgatnivalót kínál. *KI*

DVOŘÁK MŰVEI
Alisa Weilerstein – cselló,
Cseh Filharmonikus Zenekar,
Jiří Bělohlávek
Decca – Universal
 478 5705 ●●●●●

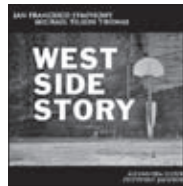
Alisa Weilerstein legújabb lemezének – a híres Gershwin-mű címét parodizálva – az Egy cseh Amerikában alcímet is adhatnánk. A fiatal csellóművész nő Dvořák-lemezén ugyanis több, a szerző amerikai éveivel kapcsolatba

hozható mű szerepel. Mindenekelőtt a lemezt nyitó h-moll gordonkaverseny, melyet a zeneszerző még Amerikában fejezett be. A szólistának remek alkalma van e műben arra, hogy virtuozitása mellett szenvedélyességét és lírai alkatát egyaránt megmutathassa. Weilerstein maximálisan él a felkínált lehetőséggel, és a Jiří Bělohlávek vezényelte Cseh Filharmonikus Zenekarral páratlan szépségű, érzékeny előadást produkál. A lemezen hat rövidebb lélegzetű Dvořák-mű is helyet kapott, ahol a zongorakísérő, Anna Polonsky játéka tökéletes összhangba kerül a csellóval. A Rondó és a lemezt záró Szláv tánc megszólaltatását tanítani lehetne a kamarazene-órákon. *KI*

MAHLER: DAL A FÖLDRŐL
Susan Graham, Christian Zinner,
Tonhalle Zenekar, David Zinman
RCA Red Seal – Sony Classical
 1225828 ●●●●○

Kifejezetten lírai előadás. Mahler hangjai finoman szólítanak, nem élesen hasítanak. Graham kidogozott, szép, enyhén expresszív. Elsner abszolút költői. Egyáltalán nem expresszív, de ez hangjából adódóan helyes. Szép, egyszerű ének. Igazán jó, az adott hanghoz szabott előadás – nem véletlen, hogy harmadizben rögzítették vele a művet (Fischer-Dieskau, Welser-Möst). A fő erény Zinman vezénylése, a nagyon kidolgozott, egészen finom zenekari szövet. Ettől kivételes az előadás, nem általánosan ideális, hanem konkrétan találó. Szép szecessziós szövet, mely finom vonalakkal nagy szomorúságról beszél. A kiegészítő darab is igen találó, Busoni Berceuse elégiaque-ja: egy kor, egy hangulat. Mahler mutatta be, aki saját kései panaszos dalát nem vezényelte. Csodás zene, remek párhuzama a Mahler-mű második és utolsó tételének: mintha könnyek tava volna. *ZB*

BERNSTEIN: WEST SIDE STORY
San Francisco Symphony,
Michael Tilson Thomas
San Francisco Symphony
 SFS 0059 ●●○○○

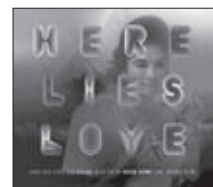
Nehéz eldönteni, miként tekintünk ma minden musicalek ősnőjére, a Broadway dalszínházainak agyonjárt mamutjára, az ötvenévesen is fiatalos bravúrdarabként tetszelgő West Side Story-ra. Mint örökzöld slágerek zseniális fűzérére vagy inkább mint kinosan ódivatú, elcsépeelt giccs-halmazra? Nyilván sok múlik a kiállítás minőségén. Michael Tilson Thomas minden egészséges szenvedélytől mentes, fakó előadása biztos nem segít a szerzeményt a nagy opera-remekműveknek kijáró öröklébe tolni, legfeljebb a színvonalas, de nem túl emlékezetes produkciók számát gyarapítja. A kényelmes, komótos tempók, a helyenként egérszürkén unalmas zenekari játék, a valódi karmesteri koncepció hiánya és az énekhanggal alig-alig rendelkező „dalművészek” hallatán az ember arra gondol, a közreműködők csak valami kötelező penzumot teljesítenek egy nekik kijáró, tisztos zsoldért. *BM*

CHASING PLANOS – MICHAEL NYMAN ZONGORAMŰVEI
Valentina Lisitsa – zongora
Decca – Universal
 478 6421 ●●●●●

A minimalista Nyman zenéjének hatását tekintve maximalista. Az egyik legtehetségesebb kortárs szerző az egykor haladó formákat romantikus harmóniavilággal ötvözi. Darabjai gyakorta átlagon felüli inspirációról tesz-

nek tanúságot. Nemcsak az egyik legjobb filmzeneszerző; vonóségységi, versenyművei kitűnő darabok. A Rahmanyinov- és Liszt-előadásaival híressé vált Lisitsa Nyman szólózongorára írt műveinek szentelte új lemezét. Megközelítése telt és lágy: nem a forte-piano-relációt erősíti – ami A zongoralecke című filmből következhettek –, hanem az említett zeneszerzők által is képviselt nagyromantikus zongorahangot, ahová a fortepiano fejlődése végül vezetett. A kapcsolat nem véletlen. Nyman erőssége a karakteres harmóniak létrehozása, és az ezekkel való minimalista játék. A Zongoralecke zenéi és a Time lapse kivételesen inspiráltak. Jó lenne, ha Lisitsa a Zongoraversenyt is felvénne. *ZB*

HERE LIES LOVE
David Byrne és Fatboy Slim
musicalje
Nonesuch/Warner – Magneoton
 537579-2 ●●●●○

David Byrne és Fatboy Slim jegyzi a musicalt, amely exkluzív kiadásban került forgalomba. A kísérőfüzet olvasását nehezíti a fényes, színjátékos papír – de megéri a fáradságot. Tartalmazza a 16 dal szövegét, s akit közelebről is érdekel, hogy miről is hallunk, teljes körű információt is kaphat belőle. Érdemes utánajárni, mert pusztán a számok végighallgatása alapján aligha lehet kitalálni, miről is van szó tulajdonképpen. A Fülöp-szigetek történelméből villannak fel pillanatképek, jelenetek Imelda Marcos életéből. Manila szülőtte, Tacloban rózsája lokálban énekelt, s ott ismerkedett meg későbbi férjével, aki mellett First Lady rangig vitte. A cím arra a megjegyzésre utal, hogy ezt a feliratot szeretné sírkövére vésetni. De minderről nem tudva is lehet élvezni a zenét, amelyben az énekelt dallamok uralkodnak, s a karakterizálásban jelentős a hangszerelés szerepe. *FK*

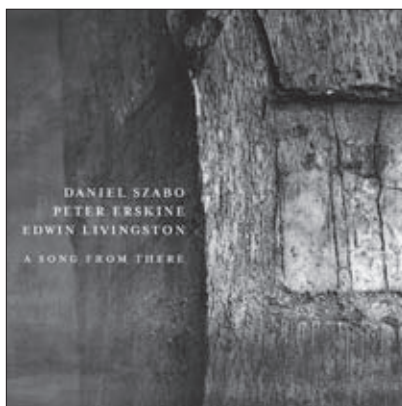
**KEITH JARRETT-CHARLIE HADEN:
LAST DANCE**

Jarrett és Haden először 1967-ben vett fel együtt lemezt, később emlékezeteset alkottak Jarrett kvartettjében. Jó harminc év után 2007-ben ültek le megint Jarrett otthoni stúdiójában, így készült a Jasmine című duó. Az hozta őket újra össze, hogy Jarrett is közreműködött egy Hadenről szóló dokumentumfilmben. A most megjelent, Haden július 11-i halála miatt szomorúan aktuálissá vált lemez felvételei is akkor készültek, amikor a Jasmine, de most adták ki őket, hetekkel Haden halála előtt. A két régi barát nem próbált, csak átnézték az akkordmeneteket, és így kezdtek bele egy-egy standardbe. Mindkettejük életművébe belesimul ez a spontán létrejött projekt, Jarrett 1983 óta főleg örökzöldeket játszik triójával, de ez nem tipikus Jarrett-lemez. Haden sem először készített elragadóan szépséges felvételeket; a többi közt a retrospektív Rambling Boy című albumot lehet kiemelni, amelyet gyerekkorában énekelt dalokból állított össze. Jarrett éppen az énekléshez hasonló alapállást tartja közös megszólalásuk lényegének. Mégis inkább mintha Haden jelenléte határozná meg a duót: meg persze az, hogy nincs jelen közönség, ami Jarrettnél ritka. A tiszta szépség kiegyensúlyozottsága sugárik abból, ahogy a két bölcs, 69 és 62 éves, súlyos betegségeket elszennvedett férfi tolmácsolja és Parnasszusra emeli ezeket az egyszerű dalocskákat a régi szerelmemről, arról, hogy tavasz is lehetne, és főleg a búcsúról. A két búcsúsám egymásutánja háborzongató a lemez végén. Felemelő viszont, hogy a Jasmine-on már kiadott Goodbye és Where Can I Go Without You alternatív felvételeivel találkozunk, amelyek megmutatják, mekkora kreativitással és örömmel zenélt a két régi barát, amikor újra találkoztak.

Zipernouszky Kornél

ECM – Hangvető
ECM 2399

**SZABÓ DÁNIEL – PETER ERSKINE – EDWIN
LIVINGSTON: A SONG FROM THERE**

Az Egyesült Államokban élő magyar jazzmuzikusok közül – az évtizedek óta a tengerentúlon működő Gárdonyi László és a dobos Németh Ferenc mellett – alighanem Szabó Dániel zongorista-zeneszerző érte el a legjelentősebb eredményeket. Ennek ékes bizonyítéka az a pompásan szerkesztett triólemez, amelynek ritmusszekcióját két nemzetközi sztár, Edwin Livingston (bőgő) és Peter Erskine (dob) alkotja. Közülük Erskine-nel játszani már önmagában is referencia értékű vállalkozás – Joe Zawinul és Diana Krall egykori muzsikustársát aligha kell bemutatni. A trió A Song from There című albumának kompozíciói (Szabó Dani szerzeményei) júniusban, a Művészetek Palotájában élőben is megszólaltak, így a matéria már nem volt ismeretlen, amikor egy high end minőséget produkáló Linn-Logan lánc segítségével meghallgattam a CD-t. A Hun-Fro (vagyis magyar-afro) Blues című darab foglalja keretbe a lemezt, amit a trió két verzióban is feljátszott: a nyitótétel a magyar keserves-motívumokat blues-harmóniákkal ötvözi, a finálé (Hun-Fro Blues Alternate Take) viszont az egész swinges foglalatba helyezi. A Dani gyermekeinek ajánlott Kid's Dance remek hat nyolcados dallam – leginkább talán Brad Mehldau nyomdokain haladva. Az Eastnato egyértelműen utal a balkáni zene és a bartóki életmű konok ostinato-ritmusaira; a Barbaro con Brio pedig még nyilvánvalóbb kapcsolódás Bartók-örökségéhez. A címadó dal is a magyar folklórkincsből merít, az I Crooned It Before viszont erősen populáris. Mindez akár eklektikus is lehetne, de szerves egységbe foglalja a három muzikus közös gondolkodása, ragyogó előadása. Ha azt mondom, ígéretes kilépés a nemzetközi porondra, talán túlságosan visszafogottan fogalmaztam.

Retkes Attila

Szerzői kiadás
DSzaboMusic 1001

**CHICK COREA – SOLO PIANO:
PORTRAITS**

Engedjük meg: a ma is rendkívül aktív zongorista nem minden lemeze remekmű, egyikről-másikról talán még azt is mondhatjuk, hogy nem sokat tesz hozzá az eddigi életműhöz, ám a Portrék valóban valami egészen újat valósít meg. Nem a szólóban előadott zeneanyagban, hiszen a hallgatók jó része feltehetően ismeri az új lemez valamennyi darabját, a legtöbbet Corea korábbi előadásaiban is, hanem abban a személyes többletben, amit a pianistának az egyes blokkok között elhangzó bevezető magyarázatai jelentenek. Az album elején mondott szavai azt sejtetik, szabad improvizációkkal bombázza majd a közönséget, de hamar kiderül: inkább a nappalijába invitál egy meghitt, a kedvenceiből összeállított műsorra, melyet személyes hangú összekötő szövegekkel tesz párbeszéd-jellegűvé. Így a Portraits egyszerre idézi meg a muzikus kedvenceit Monk-tól Bud Powellig, Bartóktól Szkrjabinig vagy a saját Gyermekdalaiig, és beszél e kompozíciók mostani előadásáról, mely csak egy az ismeretlen hosszúságú sorban. Minden kompozíció örökre befejezetlen marad. E fura párbeszédben a hallgató is egyszerre szerephet új Bill Evans- vagy Monk-élményeket, ugyanakkor Coreáról szintén fontos információkkal gazdagszik. És nemcsak az előadóról, hanem a zene-rajongó művészről is. Akinek pedig ez sem elég az újdonságból, hallgassa meg a városnevekkel jelzett címadó Portrékat, melyekben Corea a közönség egyes tagjairól „fest” miniatűr zenei szkeccseket. Az improvizatív képmások feleslegessé teszik az ihletők látványát. Merő szinesztéziáról, csak hallható, avagy láthatatlan festészetről van szó. A Portraits történetileg Corea egy korai bátor művészi gesztusának, a kétlemezes Piano Improvisationsnek méltó párja.

Máté J. György

Stretch/Concord – Universal
0888072356030

WOLFGANG MUTHSPIEL/LARRY GRENADIER/BRIAN BLADE: DRIFTWOOD

Az ECM ismét remekelt. Manfred Eicher produkción a műfaj kiemelkedő dokumentumai, ez a korong is ezt a sort gyarapítja. A címadó darab a trió közös szerzeménye, a továbbiakat a csaknem három évtizede Amerikában élő osztrák gitárművész jegyzi. Itt már az első hangoknál kiderül, hogy nem akármilyen lemeztől van szó. Gyönyörű, izgalmas zenét hallunk, amely azonnal lenyűgözi a hallgatót. Mindhárom zenész mestere hangszerének, sok jelentős fellépés és lemezalbum fűződik nevükhöz. Rádásul pályájuk is gyakran keresztezte egymást, éppen a legnagyobbak társaságában, elég csak Gary Burton, Brad Mehldau, Kenny Garrett, Joshua Redman, Paul Motian vagy Pat Metheny nevét említeni. A két amerikai zenészt mindenki ismeri, Muthspiel azonban hangszerének túlzásúfolt „piacán” nem kapta meg a kellő elismerést. Jómagam már húsz éve felfigyeltem rá, amikor Loaded Like New című albumán már olyan érett, kiforrott stílust mutatott, amelyben a jazzgitározás legjobb, Jim Hall, John McLaughlin vagy Bill Frisell által képviselt hagyományait lehetett felfedezni.

A jelen album három egyenrangú művész találkozására. (Nem véletlenül szerepel mindhárunk neve egyformán a borítón.) Muthspiel technikája kifogástalan, igazi erőssége mégis a nagyon lassú tempójú balladajátékban nyilvánul meg. Bensőséges, szinte mágikus kapcsolat fűzi hangszeréhez. Az egész lemeznek ez ad különleges hangvételt. Csodálatos hármójuk összjátéka, egymásba fonódó szárnyalása. Puritán, letisztult eszközökkel dolgozó művészek mutatják meg zenei világukat. Az egész produkció a művészi alázat és az egymás iránti végtelen tisztelet iskolapéldája. A kimagasló hangtechnika már csak „hab a tortán”, amit ennél a kiadónál már megszokhattunk. *Márton Áttila*

ECM – Hangvető
ECM 2349

MODERN ART ORCHESTRA PLAYS THE MUSIC OF KRISTÓF BACSÓ: CIRCULAR

Jellegzetes amerikai lemez cím, amely két entitást feltételez: a játszó és a szerző személyét. Esetünkben mindkettő igazolt klasszis. A Modern Art Orchestra Magyarország két meghatározó big bandje közül a műhelyében érlelődő kompozíciók bemutatásával a saját útját járja, az Amerikában diplomázott Bacsó Kristóf szaxofonos pedig nemcsak hangszeresként, hanem zeneszerzőként is a magyar jazzélet markáns arcú muzsikuskává vált. Együttműködésük érett gyümölcse az elegáns CD, amelynek gerincét Bacsó háromteteles szvitje (Lunar Dance, Too Many Questions Left, Child's Place) alkotja. Gyermeké érkezése, apja távozása áll a felnőtté válás nagy kérdései által inspirált, megható ciklus hátterében. A szerző hangszerelőként mesteri munkát végzett a színek, hangulatok széles spektrumát bejáró darabokban, amelyek megszólaltatásához olyan kiváló szólisták adták tehetségüket, mint Ávéd János (szaxofon), Fekete-Kovács Kornél (zenekarvezető, trombita), Cseke Gábor (zongora), Fenyvesi Márton (gitár) és leginkább érintettként maga a szerző. A Nocturne az argentin chacacera ritmust elegyíti magyar dallamokkal, a Caffeine Express reggeli hangulatokat fogalmaz meg, a lemezt záró, tág érzelmi amplitúdójú Variations on a Folksong pedig egy népdalszerű melódia és a modern jazz nyelvezetének egyéni ötvözete. Napjaink big band zenéje nem tartozik a szélesebb közönség kedvelt hallgatnivalói közé, ezért minden elismerést megérdemel a grandiózus munkára vállalkozó szerző és a darabokat nagy beleérzéssel megszólaltató Modern Art Orchestra közös erőfeszítése. A Circular inkább a szakma elismerésére tarthat számat: örülnünk kell, hogy ilyen szerzők és előadók emelik magasba a nagyzenekari játék zászlaját. *Turi Gábor*

BMC Records – MG Records
BMC CD 204

BRIAN BLADE & THE FELLOWSHIP BAND: LANDMARKS

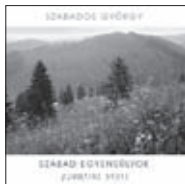

Mintha a Twin Peaks egyik epizódjába lépnénk be: a direkt csúszkáló mellotron-hang lidéres atmoszférát teremt. Alig egy perc múltán oszlik a bevezető misztikus kód, és dereng a napsütés, a felhők közül kibontakozik Jon Cowherd zongorista címadó szerzeménye, a Landmarks. Megindító téma, költői mélységek, nagyszerű építkezés. Együtt mozog mindenki, táncolnak háromnegyedben, Blade a dobok mögött, Melvin Butler a szaxofonnal, Myron Walden a basszusklarinéttal, Chris Thomas a bőgővel, és Cowherd. Ők a Közösség. Később még Marvin Sewell és Jeff Parker gitárosok is csatlakoznak hozzájuk néhány szám erejéig. A mintázat (rövid hangulatfestő közzjáték után hosszabb lélegzetű tétel) csak a lemez közepéig tart, nem merevedik monotonitásba.

Az 1998-as debütáló lemez óta megmaradtak az alaptagok és az alapvető irányok is, következetesen és hitelesen alkot a Fellowship. A jazz sokak szerint egyre halványabban pislákoló tűzére nagy erővel hordják a fahasábokat – bár ezek a kuglik nem a hagyományos formára vannak vágva, azért jó melegt csinálnak. A csapat számára mindenekelőtt való a líraiság, a magától értetődően figyelmes összjáték, a dalszerű témák, a szvingen túli lüktetés sok dinamikai hullámzással, a történetmesélés. Blade-ékre a pop-elődök helyett a country, a folk, a rock és a blues nagyjai hatnak jobban, miközben a kompozíciókba simuló hangszerszólók nagyon is jazzesek. Míg Wayne Shorter mögött Blade szinte önkívületben dobol a teljesen feloldott kontúrú zenében, saját, megkomponáltabb darabjaiban jóval visszafogottabb, de ugyanúgy használja színezésre is a hangszerét, mint a tempó megtartására. Ez a zene megformáltsága okán könnyebben befogadható, de a lelket hasonlóképp megdolgoztatja. *Bércesi Barbara*

Blue Note – Universal
0602537702596

**SZABADOS GYÖRGY:
SZABAD EGYENSÚLYOK**

GyőrFree

Katalógusszám nélkül ●●●●○

A három éve elhunyt zongorista-zeneszerzőt kétféle metszetben mutatja be az új lemez. Elsőként a szólistát a Madarak című, közel negyvenperces kompozícióval, melyben a hallgató alaposan tanulmányozhatja egy „emberi tartás zenei megnyilatkozását”, másrészt „a szabad lehetőség ősi öröme”, hogy a pianista saját, a kompozícióról, illetve az improvizációról írt szavait idézzük. A hasonló terjedelmű Tündérek egy szabadon rögtönző trió felvétele; itt Dresch Mihály és a vonóval bőgőző Lőrinszky Attila a zongorista egyenrangú partnere. Szabados nagy teret ad muzsikustársainak, úgyhogy ez a terjedelmes darab elsősorban szerzőként mond sokat a zongoristáról. Kár, hogy a lettemtő kiadványon a felvétel időpontját és helyét nem olvashatjuk. A magyar improvizatív zene hetvenöt éve született nagy alakjára legközelebb az Újbuda Jazzfesztiválon emlékeznek majd e CD bemutatójával, beszélgetéssel és filmvetítéssel. *MJGy*

**BÁGYI BALÁZS NEW
QUARTET: EASY LANDING**

TIM Produkció Bt.

BBNQ01 ●●●●●

Balázs már a tíz évvel ezelőtti debütáló albumán is bizonyította, nála nem indokoltak azok az aggályok, amelyek egy dobos-zenekarvezetőnél olykor felmerülhetnek. Az azóta különféle formációkkal előadott és lemezen is rögzített projektek után ez

az együttes a Valahol máshol című korongon megismert modern mainstream hangvételt viszi tovább. Új együttesébe is a hazai jazzelit három kiemelkedő képviselőjét hívta meg: Ávéd János tenorozik, Oláh Dezső zongorázik, és Oláh Péter bőgőzik. Balázs kompozíciói a jazz standardek világát idéző blikkfangos melódiák. A kivitelezés első osztályú, ami ilyen partnerekkel érhető. Jani Coltrane-os soundja, Dezső senkihez nem fogható improvizációi és Péter biztos alapot nyújtó játéka teszi emlékezetessé a produkciót. Az egyetlen kifogás a nem túl kielégítő hangtechnika, hiszen a felvételek Balázs otthonában készültek. *MA*

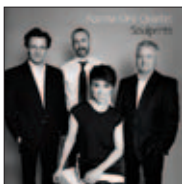

**LAKATOS PECEK KRISZTIÁN:
IN MEMORY OF...**

Hunnia Records

HRCDI203 ●●●●○

Tisztán artikult, gyönyörű bőgőhang. De hát mit várjunk a 2003-as rádiós bőgőverseny első helyezettjétől? A Dzsózi Blues-t Balázs Elemér diszkrét dobkisérével mindjárt rögtönzéssel indítja az immár húszas éveit középen járó, szép pályát befutott muzsik, majd Bolla Gábor nyughatatlan szaxofonjátékával a hard bop vizeire evez a trió. A következő, Lakatos Pecek Géza emlékének adózó szerzemény Bolla helyén Balázs József romantikus zongorázásával békésebb világba visz. Kvartetté bővül, és a modern hangzású Free Will-ben szabadabban csapong a csapat, aztán a Secretben balladai hangot üt meg. Feltűnik a horizonton Bach és Monk is, így változnak a stílusok, hangulatok és formációk a nyolc számban, amelyeket egy kivétellel a bőgős jegyez. Aki ezzel a lemezzel szerzőként és hangszeresként is letette a névjegyet: eklektikus, de érvényes belépő a felnőtt muzsikuskus világába. *TG*

**KOZMA ORSI QUARTET:
SOULPRINTS**

Tom-Tom Records

TTCD 209 ●●●●○

A sokoldalú énekesnő 2007 óta változatlan felállású együttesével szerepel. Két nagyszerű albumának méltó folytatása az új opusz. Ezúttal is a Cseke-Hárs szerzőpáros, illetve Hárs Viktor öt-öt kompozíciójával találkozhatunk, Ivan Lins slágere, a Love Dance is teljesen beleolvad a repertoárba. Az angol nyelvű versek most is Viktor költői vénáját dicsérik. Az interpretációban minden a helyén van. Orsi finom hangja, varázsos előadasmódja, a mértéktartó scattelés, a szentimentális attitűd kerülése igazi mai hangzásvilágot eredményez. Figyelemreméltó a technika bevetése a többszörös vokál és a ráéneklés alkalmazásával. A hangszeres háttér most is perfekt: Cseke Gábor káprázatos zongorajátéka, Hárs Viktor akusztikus bőgő-, basszus- és baritongitár improvizációi és Pusztai Csaba korrek dobkiséréte, nem is beszélve a Tilia vonósnegyesről, amely nagyban színesíti a hangzást. *MA*

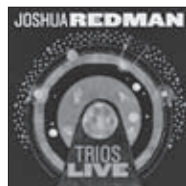
**MICHAEL WOLLNY TRIO:
WELTENTRAUM**

ACT – Hangvető

ACT 9563-2 ●●●●○

Harmincöt éves letére Wollnyt már most úgy emlegetik, mint a jelenkori német jazz legeredetibb alakját, a zongorista tíz év alatt szinte minden kitüntetését és díjat megkapott. Stílusa a különböző formációkban változatos, sőt már-már teljesen kiszámíthatatlan. Nagysikerű triójához Tim

Lefebvre csatlakozott (amíg bőgőse gyeseen van), Eric Schaefer dobos maradt. Igen jól kijönnek, így a jelen stúdióalbumot a rajongók már „kétlemez” online koncerttel egészíthetik ki. A középkori szerzőktől a második bécsi iskolán át a mai popszerzőkig Wollny mindenhol merít, saját darabjai is izgalmasak; a Nietzsche-aforizma feldolgozását követi a God is a DJ – Theo Bleckmann torokénekével megfűszerezve. A lemez címe arra utal, hogy a súlypont Mahler és a jelen közt rajzolódik ki. Kicsit sokat kell kapkodja a hallgató a fejét, de érdemes megpróbálni követni a szédítő váltásokat. *ZK*

JOSHUA REDMAN: TRIOS LIVE

Nonesuch – Magneoton

541805 ●●●●○

Két koncertfelvétel négyévnnyi különbséggel. Joshua Redman szaxofonos Gregory Hutchinson dobos és Matt Penman bőgős társaságában 2009-ben a New York-i Jazz Standard, majd Reuben Rogers bőgőssel 2013-ban a washingtoni Blues Alley klubban lépett fel. A CD-n ebből hét darab hallható: három Redman-, egy Monk-szerzemény, két örökzöld és zárásként a Led Zeppelin együttes The Ocean című száma. A tenor- és szoprán saxofonon is játszó Redman kedvelt formációja a trió, a harmóniahangszer nélküli felállásban kötetlenül érvényesülhet technikai pallérozottsága, gördülékeny rögtönzőképessége és robusztus előadói alkata. Koncerteken a kompozíciós fegyelem helyébe általában az improvizálás szabadsága lép, és itt mindegyik muzsikuskus kiemelkedően teljesít. Magas fokon beszélnek a modern jazz nyelvét, játékkukat lendületes, szellemes, egymást inspiráló párbeszédük teszi igazán élvezetessé. *TG*

JOSÉ JAMES:
WHILE YOU WERE SLEEPING
Blue Note – Universal
 0602537787715 ●●●●●

José James viszonylag új felfedezettje a kortárs amerikai jazznek, neve a férfi vokalisták új generációját fémjelzi. Végre nem crooner, és nem is standardek interpretálásával mondja fel a leckét. Ráadásul teljesen egyéni víziója van a zeneszerzésről, hangszerelésről, hangulatfestésről. Itthon még kevésbé ismert, pedig ez már az ötödik lemeze. Az első dal, de még a második szám végletekig ragadós dobkísérete hallatán is azt mondanánk, ez hiphop-lemez, rap nélkül. Aztán tovább nyílik James világa – gyanús volt már a kezdő, hendrixes gitárostinató is –, olyan hangkuliszza kerekedik, mintha egy britpop zenekar szólna (nyilvánvaló James vonzódása a Radioheadhez is). De még itt sem állunk meg, az R'n'B, a blues és az electronica is bekúszik a képbe, van, hogy több stíluslem egyszerűen, ami különös hatást kelt: jártunk is már ezen a tájon és mégsem. Egy biztos: még fogunk. *BB*

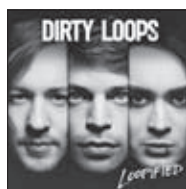

ORGAN EXPLOSION
Enja – Varga
 ENJ-9610 2 ●●●●●

Hammond-orgonával a középpontban nem lehet retro-mentes lemezt csinálni, főleg a klasszikus orgonabasszus-dob felállásban. A kérdés csak az, hogy sikerül-e valami egyebet is hozzátenni. Ezen a lemezen nagyon is. Ha egy fiatal billentyűs belezuhan a varázslatos Hammond-hangzás gravitációs mezejébe, akkor

elkerülhetetlenül meg kell ismerkednie a klasszikus elődök örökségével. Hansi Enzensperger sem kivétel, az Organ Explosion is tele van a swinges idők legszebb orgonahagyományait idéző megoldással, de minden számba bele tudott vinni valamilyen mai elemet – hangszínt, szólót, hangszerelési megoldást. Mindezt úgy, hogy az egész album könnyed, vidám hangulatot sugároz. Érdekes, friss, nagyon szórakoztató. A Kung Fu Funk közepén például hangosan röhögni kellett. Sose értettem a németek szögletes ötlettelenségéről szóló sztereotípiát. És még a futball VB-t is megnyerték.

Huszár Endre

DIRTY LOOPS:
LOOPIFIED
Verve – Universal
 0602537383580 ●●●●○

A Dirty Loops-jelenségről tanulmányt lehetne írni, holott még csak debütáló albumukat tarthatjuk a kezünkben. Ám a DL modern képződmény: fizikai hanghordozójuk megjelenése előtt óriási rajongótáborra tettek szert az interneten, főleg popátdolgozások gyilkos virtuozitásával, kreatív előadójaként. A Loopifiedon már a 12 számból 10 a svéd trió sajátja, egy Avicii-, egy pedig Justin Bieber-átemelés. A saját szerzemények is több tekintetben poposak: szigorúan három és fél és négy és fél perc közöttiek, erősen megszerkesztettek, még a rövid hangszerszólók is megírtak hatnak, a témák rádióbarátok. Mégis itt a helye a Loopifiednak, mert tagjai rendkívül felkészült muzsikusok, arranzsai meghökkenetők, a számok harmonizáltsága popon túli élményt nyújt. Elképesztő Jonah Nilsson vokális teljesítménye, csak egy lemezen át már idegölők magas hangjai, meg a körző-vonalzóval szerkesztett sound. *BB*

TAKUYA KURODA:
RISING SON
Blue Note – Universal
 0602537622993 ●●○○○

Izgalmas interdiszciplináris kutatási téma lehetne, hogy a hatyúdálát előadó lemezipar legnagyobb, még talpon maradt kiadói milyen szempontok alapján választják ki, melyik produkció kerülhet be repertoárjukba, azaz kiktől remélik cégük túlélését. Van-e annyi bátorságuk egy nagy bajban lévő iparág legfontosabb – bár egyre súlytalanabb szavú – megmondó embereinek, hogy bevállaljanak érdekes, új dolgokat, vagy a teljes tanácstalanságukat bizonyítva maradnak a jól bevált – azaz biztos pusztulást hozó – megoldásoknál. Hallhatóan kiváló zenészek játszanak a Rising Sonon és semmi hiba az egész produkcióval. Ami hiányzik, az legalább egyetlen eredeti momentum, bármelyik szereplőtől. Olyan, amire az ember felkapná a fejét, hogy „hoppá, szóval ezért kellett ennek a lemeznek megjelennie”. Na, ilyen itt nem volt. A műfaj amúgy smooth jazz némi tradicionális és fusion-beütéssel. *HE*

ROY NATHANSON'S SOTTO VOCE: COMPLICATED DAY
Enja/Yellowbird – Varga
 yeb-7441 ●●●●○

Az altszaxofonos Roy Nathansont a Jazz Passengersből ismerhetjük, akárcsak a Sotto Voce másik fúvós tagját, a harsonás Curtis Fowlkest. A zenekar repertoárja szelidebb a JP-énél, több benne a szórakoztató, groove-os elem, de klasszicista

figyelemről itt sincs szó: Nathanson a mindennapok apró gondjairól szóló versekre komponál funky, reggae vagy posztmodern zenéket egy szakmailag rendkívül képzett csapat számára, sok énekkel és/vagy szavallattal. Igazi urbánus zenei kaland, amelyben a többnyire iróniával, változatosan kezelt hegedűnek (Sam Bardfeld) legalább akkora szerep jut, mint a fúvósoknak. Szöveg szempontjából talán a The Nettle Tree (van ilyen?) a legérdekesebb, Gerald Stern költő szavallatával. A fa jelképes funkciót kap a versbeli én életében, de szó sincs arról, hogy akár Nathanson, akár Stern bármit tudna a csalánelélekről. *MJGy*

GULLI BRIEM EARTH AFFAIR: LIBERTÉ
Gramy Records
 GR-114 ●●●●○

Aki abból a tényből kiindulva próbálja elképzelni Gulli Briemnek a Liberté című albumon hangokba öntött belső világát, hogy a Mezzoforte együttes dobosaként milyen lehengető funk-fusion produkciókban vett részt, az messze jár az igazságtól. Az Earth Affair formáció, amely 2004-ben adta ki Chapter One című debütáló lemezét Briem mint zenekarvezető, dobos, zeneszerző és producer irányításával, más attitűddel áll az alkotáshoz, és más közönséget is céloz zenéjével. Részben a világzene felé kacsingat (a Libertén dél-afrikai és izlandi gyerekkórus is hallható), részben az ambient zene lebegése vonzza, melyen át, úgy érezzük, a sokarcú izlandi természet is megelevenedik, de Briem a jazznek sem fordít háttal. És kuriózumként énekel. Az eredmény kissé nehezen megfogható. A nemzetközi produkcióból Barabás Tamás basszusgitáros és Égerházi Attila mint a lemez kiadója is kivették részüket. *BB*

PARAPÁCS:
BEBOCSÁTLAK

Agócs Gergely azt írja a lemez ajánlójában, nem tud elfogulatlanul írni a Parapács lemezéről. Ehhez én is csatlakozom, noha személyesen nem ismerem őket. Felvidéki vonós népzenei tartalmazó lemez ugyanis ritka, mint a fehér holló, nem is tudom, jelent-e meg egyáltalán pusztán ilyen tematikájú album. Ez a korong ráadásul nem is akármilyen: tudatosan teljes képet igyekszik festeni a Felvidékről, bemutatva a különböző vidékeket, a nagy adatközlőket, a jelentős hangszereket, daltípusokat, nem elfeledkezve a nemzetiségekről, a szlovákokról és a cigányokról sem. Kifejezetten figyelnek arra, hogy a régies réteg megjelenjen, ugyanakkor a különböző újabb hatásokat is felmutatják, egy-egy nagy adatközlő játékmódját tökéletesen megidézve. Mondhatnánk azt is, hogy ez tulajdonképpen egy hiánypótló népzene-történeti tanulmány, de mégsem pusztán az, mert rendkívül szórakoztató, színes, kimunkált zenei anyag várja a hallgatót remek előadásban. Az, hogy valaki a szülőföldjéhez kötődik – jelen esetben a prímás, Pusko Márton – és annak muzsikájába ilyen alaposan beleássa magát, nagyon becsülendő, ahogy az a zenekar részéről is, akik ebben maximálisan mellé álltak. A Parapács új szintet visz a táncmuzsika felé, talán nekik köszönhetően a dudamuzsikán kívül is megjelenik majd a felvidéki dallamkincs. Közreműködőként megkerülhetetlen Agócs Gergely, a felvidéki muzsika nagy apostola: furulyán, dudán, tárogatón (Balogh „Bero” Árpád egykori hangszerén) is halljuk őt játszani, énekesként pedig a stílust tökéletesen hozó Kubinyi Júliát köszönhetjük, de szerepel még a korongon Pál István Szalonna hegedűs, s három cigány adatközlő is felkerült; az ő összeállításuk még autentikusabbá teszi a CD-t.

Kiss Eszter Veronika

Fonó Budai Zeneház
FA 299-2

TALLABILLE: HALLOTTÁK-E HÍRIT
CSONGRÁD MEGYÉNEK

A Dél-Alföld (elsősorban Csongrád megye) hagyományos parasztzeneje a kárpát-medencei magyar folklórkincs ritkán hallható, méltatlanul kevéssé ismert rétege. Ezért is örömteli a két tekerős, Legeza Márton és Németh András, a dudás Istváni Balázs és az esz-klarinéton játszó Lipták Péter zenekara, a Tallabille új lemeze, amely Szege és Szentes környékének hangszeres népzenejére, illetve a dél-alföldi régió pásztor-, betyár- és rabnótáira fókuszál. Emléket állítanak egyúttal Bálint Sándor néprajzkutatónak, A szögédi nemzet című monográfia szerzőjének, illetve katonadalokkal megemlékeznek az I. világháború kitörésének centenáriuma körül is. Maga a zenekar neve egyébként szoros összefüggésben áll az általuk képviselt zenével és előadásmóddal: ebben a muzsikában a dallamot erősítő duda és esz-klarinét „eltallabillézi” a nótát, vagyis gondoskodik arról, hogy ne csak a bőgőhúr mély hangjai, illetve az úgynevezett recsegőhúr erőteljes ritmusa legyen hallható. Ez a zenei világ 1945 előtt részese volt a dél-alföldi emberek mindennapjainak, de aztán – a tradicionális paraszti életforma erőszakos felszámolásával – jelentőségét veszítette. Méltó a felfedezésre ez a muzsika, és a Tallabille képzett, elkötelezett, a hiteliséget és a tudományos igényességet is szem előtt tartó városi népzenei tökéletesen alkalmasok a feladatára. A kvartetthez négy kiváló énekes (Havay Viktória, Soós Réka, Navratil Andrea és Papp László) társul, akik ugyancsak autentikusan, mértéktartóan, de szenvedélyesen idézik fel a pásztor- és katonadalokat. Ha többször végighallgatjuk a lemezt, már biztosan emlékezni fogunk rá, hogy miért váltak híressé a szentesi tekerősök, és milyen is volt a szegedi dudahagyomány.

Retkes Attila

Fonó Budai Zeneház
FA 295-2

PÁL ESZTER:
NAPOT, HOLDAT, CSILLAGOT

Pál István Szalonna nevét a népzenerajongók mindegyike garantáltan ismeri, egyre többen tudják azt is, hogy húga, Pál Eszter kiváló énekes. Most érkezett el a pillanat, hogy lemezzel is jelentkezzen, amelyen a teljes Kárpát-medencét igyekszik körbeutaztatni a hallgatósággal. Pál Eszter hangja kellemes, díszítései stílusosak, a lassú és szomorú dalokat nagy átéléssel közvetíti. Jól dolgozik vele a bátyja és a csupa elsőrangú népzeneészből álló zenekar, akikkel remekül tudnak igazodni egymáshoz. A lemez szerkesztése is kiemelt figyelmet igényel: bár hangsúlyos Erdély, azért a szülőföldnek, Kárpátaljának is jut egy ruszin összeállítás, amelyben Eszter az édesapja harmóniakíséretével énekel. Sajnálatos, hogy nincs több kárpátaljai dallam, különösen, hogy egyetlen odaváló magyar népdal sem került fel a korongra. Ugyanakkor találunk felvidéki és mohácsi dalokat is, utóbbiakkal azonban több a gond. Pál Eszter ugyanis amilyen jól énekel a lassú dalokat, annyira izetlen marad az előadása a gúnyolódó, tréfás nótáknál. Azt a fajta „spirituszt” hiányolom, ami annyira megkapó és szórakoztató a zoborlaji lakodalmasnál. Aki hallotta eredetiben a felvidéki asszonyok gúnyos, szókimondó feleletéseit, annak ez az előadás maximum az olvasópróbával ér fel. Ezért nagy kár, ahogy a mohácsi dalokban sem jön át a tréfa. Ezt leszámítva még egy apró megjegyzés: nem szerencsés, ha ugyanaz a szöveg ismétlődik dalokon, tájegységeken átívelve, noha tudjuk, hogy egy-egy strófa nagyjából az egész Kárpát-medencében megtalálható – például az Édesanyám sok szép szava... kezdetű versszak –, kivéve persze, ha valami okból kifolyólag ez a koncepciója a lemeznek.

Kiss Eszter Veronika

Fonó Budai Zeneház
FA 302-2

**CIMBALBAND:
VIDÁMPARK**

A turai népzeneészből a hazai világzenei szcéna egyik ismert szereplőjévé vált cimbalmos, Unger Balázs zenekara, a Cimbalband új albuma ismét komoly szakmai vitákra adhat okot. Akik a kárpát-medencei folklórkincs autenticitását féltik, joggal vehetik az együttes szemére, hogy túlságosan is szabadon, más stílári és műfaji rétegekkel összegyúrva kezeli a tradicionális népi dallamokat. Ungerék érvelése is jogos: a zenekarvezető szerint a tudatos ismeretterjesztés a lényeg. Minden koncerten elmondják a közönségnek, hogy az adott számnak mi az eredete, s ezáltal tisztelik a hagyományt, de ők 21. századi városi zenét játszanak, ami biztosan nem szólalhat meg úgy, mint mondjuk 1930-ban, a Galga-mentén. Ezt a vitát nem lehet, s talán nem is kell eldönteni, hiszen a tánc-hámozgalm indulása óta eltelt négy évtized azt bizonyította: mindkét megközelítésnek van létjogosultsága. A Vidámpark mindenesetre a szó legjobb értelmében vett bulizene; felidéz a közelmúlt falusi vurstlijainak hangulatát – sült kolbásszal, sok-sok alkohollal, vaskos tréfákkal. A viszonylag egységes hangzásképet két kompozíció töri meg, de ez sem feltétlenül negatív. A Habiszti Guszti című szám parodisztikus roma szlengszótár, amihez a Tolna megyei Bogyiszlón gyűjtött délszláv kólódallamot választottak. A Jöjjünk össze című tétel pedig hiphoppal háziasítja össze a népzenei alapot; a meglepően magas You Tube-nézettségeket produkáló pécsi rapper, Halott Pénz (Marsalkó Dávid) közreműködésével. Mindent egybevetve: minőségi szórakoztatózene ez, amin Bartók, Kodály és Lajtha László alighanem erősen csodálkoznának. De hogy megbotránkoznának-e, azt nem hiszem, mert ők is pontosan tudták: a zeneszerzői fantázia határtalan.

Retkes Attila

Fonó Budai Zeneház
FA 298-2

**CSÍK ZENEKAR:
AMIT A SZÍVEDBE REJTÉSZ**

Volt már a Csíknak jobb albuma, az biztos. Van persze helye a tribute-daloknak, tribute-albumoknak, de amikor az a CD címe, hogy „Amit a szívedbe rejtész”, akkor az ember arra gondol, ezen most az igazán fontos dalok szerepelnek majd. Csak hogy nincs így. Ezen az albumon nincs sok kreativitás, mondhatjuk, hogy kellett egy új korong a jubileumra, hát valahogy összehoztak egyet, de akkor is csak a családás marad. Tribute-re nem lehet életművet építeni, még egy-egy sikerültebb átíraton felbuzdulva sem, különösen nem akkor, amikor az igazán alkalmas dalokat már ellőtték, s most már annyi ideje dolgozik a könnyebb műfajokban a Csík, ráadásul Kossuth-díjjal a háta mögött, hogy igazán ideje lenne megtalálni a saját hangjukat, a saját számaikat a világzeneben. Csak hogy nincsenek igazi ötletek, marad az áthangszerezés, ami sajnos édeskevés ahhoz, hogy hosszú távon emlékezeteset alkossanak. Izadtságszagú az Erzsébeti szvit, amely Kalotaszeg-et és a countryt párosítja, kommersz popsláger a Csak egy dallam vagy a Születtem, érkeztem, az Adagio Swingissimo ugyan telitalálat, csak hogy az nem a Csík száma, hanem a világzenei műfajban alkotó Lakatos Róberté. Bár Hobo Mesél az erdő című klasszikusához illesztettek egy találó moldvai dallamot, de egyéb ötlet nem színesíti a feldolgozást. Érdekes viszont az Ember, fa triós formája, és jó elképzelés a százcscsávái ötszólamú éneklés hagyományának megidézése. Rúzsza Magdi ellenben úgy került az albumra, mint Pílátus Credóba, Presser számával, az Egyszer cíművel. Az marad az ember érzése – ez csak a ráadás szám –, hogy pusztán az eladás növelése volt vele a cél: népzeneben a számban nem fogunk felfedezni.

Kiss Eszter Veronika

Fonó Budai Zeneház
FA 300-2

**QUINTETO EL DESPUÉS:
CALLES LEJANAS**

A bandoneon-játékos Victor Hugo Villena és a gitáros-zeneszerző-hangszerező Alejandro Schwarz által alapított Quinteto El Después az elmúlt tíz évben a modern tangóinterpretáció legfontosabb előadói közé nőtte ki magát. A kvintett – amelyben Cysl Garac hegedül, Ivo de Greef zongorázik és Bernard Lanaspéze nagybőgőzik – kifejezetten arra törekszik, hogy a hagyományos Buenos Aires-i tangó-milonga repertoár kereteiből kitörve, sőt részben Astor Piazzolla örökségét is meghaladva saját, kreatív tangórepertoárt hozzon létre. Ezzel az ambícióval magyarázható, hogy az elmúlt időszakban számos kortárs zeneszerzőt sikerült megnyerniük új tangók (vagy a tangó által inspirált szabad kompozíciók) írására. Az európai, ázsiai és dél-amerikai koncertturnék mellett elismertségüket jelzi, hogy rendszeresen dolgoznak együtt kiváló énekesekkel (Haydée Alba, Sandra Rumolino, Anna Saeki): szerepet vállaltak a Las Rutas del Tango című BBC-dokumentumfilmben; valamint a portugál fado-sztár, Misia közreműködésével óriási sikerrel adták elő Piazzolla Maria de Buenos Aires című tangó-operáját. 2010 óta dolgoznak együtt Henri Demarquette francia cselistával, s ebben a szextettformációban, Hollandiában rögzítették a Como un Tren című kiváló albumot (2012). Új lemezük, a Calles Lejanas ennek szerves (a Como un Trenhez ezer szállal kötődő) folytatása: némileg csalódást keltő, hogy ezúttal adások maradnak az újszerű, invenciózus megoldásokkal. A finoman szőtt kamarazenei hangzások, a pregnáns ritmusképletek ezzel együtt vonzó produkciót eredményeznek. A vokális tételeket Sandra Rumolino adja elő; néhány dalban pedig az ütőhangszeres Javier Estrella is közreműködik.

Retkes Attila

Enja/Yellowbird – Varga
yeb 7734-2

Tizennyole évvel ezelőtt alapított, azóta hazai és nemzetközi szinten – a többi között az International Classical Music Awards (ICMA) zsűrijének egyetlen kelet-európai tagjaként is – elismert, klasszikus zenére és jazzre specializálódott folyóiratunkat, a Gramofont nemesak a szakmához – alkotó- és előadóművészekhez, zenepedagógusokhoz –, hanem a zenekedvelők lehető legszélesebb táborához szeretnénk eljuttatni. Ezért is kiemelten fontos számunkra, hogy – a minőségi folyóiratok terjesztési nehézségei, az ingyenes kiadványok dömpingje ellenére – lapunk terjesztési hálózatokon és egyedi boltokon keresztül, országszerte elérhető legyen. Az alábbiakban tételesen felsoroljuk a Gramofon 2014. évi terjesztési pontjait. Lapunk terjesztésével, az egyes értékesítési pontokkal kapcsolatos kérdéseiket, észrevételeiket várjuk a zene@gramofon.hu e-mail címen.

BUDAPESTI ZENEMŰBOLTOK

- Concerto Hanglemezbolt – 1074 Budapest, Dob utca 33.
- Fonó Budai Zeneház – 1116 Budapest, Sztregova utca 3.
- Írók Boltja – 1061 Budapest, Andrássy út 45.
- Kodály Zoltán Zeneműbolt – 1053 Budapest, Múzeum krt. 21.
- Művészetek Palotája / Rózsavölgyi CD Bolt – 1095 Budapest, Komor Marcell utca 1.
- Rózsavölgyi és Társa Zeneműbolt – 1052 Budapest, Szervita tér 5.

LAPKER – BUDAPEST

- Relay – 1011 Budapest, Batthyány tér – metró
- Inmedio – 1052 Budapest, Deák Ferenc tér – aluljáró
- Inmedio – 1052 Budapest, Váci utca 10.
- Inmedio – 1052 Budapest, Városház utca 3-5.
- Relay – 1053 Budapest, Kálvin tér 1.
- Relay – 1062 Budapest, Nyugati tér – aluljáró
- Relay – 1071 Budapest, Blaha Lujza tér – aluljáró
- Inmedio – 1087 Kerepesi út 9. – Aréna Pláza
- Inmedio – 1106 Budapest, Örs vezér tere 25/A – Árkád
- Inmedio – 1122 Budapest, Déli pályaudvar
- Inmedio – 1123 Budapest, Alkotás utca 53. – MOM Park
- Inmedio – 1124 Budapest, Apor Vilmos tér 11-12. – Hegyvidék Bevásárlóközpont
- Relay – 1185 Budapest, Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtér – 2/B érkezés
- Relay – 1185 Budapest, Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtér – 2/B indulás
- HUB – 1185 Budapest, Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtér, Skycourt
- Relay – 1191 Budapest, Vak Bottyán utca 75. – Köki Terminál

LAPKER VIDÉK

- Inmedio – 2100 Gödöllő, Szabadság tér
- Városi Könyvtár – 2100 Gödöllő, Dózsa Gy. út 8.
- Inmedio – 2120 Dunakeszi, Fóti út 120. – Tesco
- Relay – 2700 Cegléd, Kőlcsey tér 3.
- Inmedio – 2600 Vác, Deres utca 2. – Tesco
- Relay – 2890 Tata, Váralja út 5. – Volán
- Inmedio – 3100 Salgótarján, Erzsébet tér 5.
- Inmedio – 3300 Eger, Széchenyi út 20.
- Inmedio – 3400 Mezőkövesd, Mátyás király út 101.
- Inmedio – 3527 Miskolc, József Attila utca 87. – Auchan
- Inmedio – 3980 Sátoraljaújhely, Rákóczi út 10.
- Inmedio – 4027 Debrecen, Bibic utca 2.
- Inmedio – 4700 Mátészalka, Alkotmány utca 1/A

- Relay – 5000 Szolnok, Jubileum tér – Vasútállomás
- Inmedio – 5430 Tiszaöldvár, Malom utca 3/6
- Inmedio – 5900 Orosháza, Vásárhelyi út 23/A – Tesco
- Inmedio – 6000 Kecskemét, Petőfi Sándor utca 2.
- Inmedio – 6722 Szeged, Dugonics tér 1. – Kárász
- Inmedio – 6722 Szeged, Mars tér 20/B – Nagycsarnok
- Inmedio – 7400 Kaposvár, Berzsényi utca 1-3. – Kaposvár Pláza
- Inmedio – 7600 Pécs, Széchenyi tér, keleti oldal
- Inmedio – 7621 Pécs, Bajcsy út 11. – Árkád
- Inmedio – 7631 Kincses út 1. – Tesco
- Inmedio – 8000 Székesfehérvár, Palotai út 1. – Alba Pláza
- Inmedio – 8200 Veszprém, Kossuth utca 1.
- Inmedio – 8800 Nagykanizsa, Európa Tanács u. 2. – Nagykanizsa Pláza
- Relay – 8900 Zalaegerszeg, Bajcsy Zsilinszky tér 1. – MÁV Pályaudvar
- Inmedio – 8900 Zalaegerszeg, Kossuth Lajos utca 32.
- Inmedio – 8900 Zalaegerszeg, Sport utca 1. – Tesco
- Inmedio – 8900 Zalaegerszeg, Zrínyi Miklós utca 1. – Kórház
- Inmedio – 9001 Győr, Csókás utca 4.
- Inmedio – 9001 Győr, Hermann Ottó utca 25.
- Inmedio – 9200 Mosonmagyaróvár, Kormos ltp. 2-4.
- Inmedio – 9400 Sopron, Magyar út 5.
- Inmedio – 9400 Sopron, Széchenyi tér
- Relay – 9700 Szombathely, Ady tér – Volán pályaudvar

VIDÉKI KÖNYVESBOLTOK, HANGLEMEZBOLTOK

- Antikvárium Kft. – 6720 Szeged, Kárász u. 16.
- Blue Train Hanglemezbolt – 8000 Székesfehérvár, Károly J. u. 43/A
- CD Café – 2000 Szentendre, Alkotmány u. 5.
- Cédus Könyvkereskedés és Antikvárium – 9400 Sopron, Bünker köz 2.
- Deák Könyvesház – 8800 Nagykanizsa, Deák tér 2.
- Hold Antikvárium és Hanglemezbolt – 8000 Székesfehérvár, Kossuth u. 2.
- Könyvjelző Kkt. Babó Könyvesbolt – 4400 Nyíregyháza, Dózsa György u. 8.
- Könyvpavilon – 6721 Szeged, Bartók Béla tér
- Könyvpavilon – 7100 Szekszárd, Szent István tér 1-3.
- Miskolci Szimfonikus Zenekar köznevelési iroda – 3525 Miskolc, Rákóczi u. 2.
- Rivalda Antikvárium – 9021 Győr, Kazinczy u. 6.
- Roger's – 4024 Debrecen, Batthyány u. 22.
- Sziget Könyvesbolt (Debreceni Egyetem főépület) – 4032 Debrecen, Egyetem tér 1.
- Unicus Antikvárium – 9400 Sopron, Szt. György u. 14.
- Victor Audio hanglezem- és CD-szaküzlet – 6000 Kecskemét, Vörösmarty u. 6.

www.gramofon.hu

- koncertek
- fesztiválok
- interjúk
- kritikák
- hírek

Olvasson tovább!

A klasszikus zene és a jazz internetes folyóirata: www.gramofon.hu

A tenyerünkön hordjuk

FILHARMONIA
MAGYARORSZÁG

élmény + érték

**Legközelebbi budapesti programjaink:
Pablo Casals Gordonkaverseny 2014 szeptember 4-13.
Unikum bérlet 2014. szeptember 4-től
Korunk zenéje 2014. október 1-12.**

www.filharmonia.hu

EMBERI ERŐFORRÁSOK
MINISZTERIUMA

fidelio

BRIDGING EUROPE

EURÓPAI HIDAK

NÉMETORSZÁG
SZEPTEMBER
10-16.

MŰVÉSZETI
FESZTIVÁL

FISCHER IVÁN
BUDAPESTI FESZTIVÁLZENEKAR
MŰVÉSZETEK PALOTÁJA

WWW.BFZ.HU
WWW.MUPA.HU